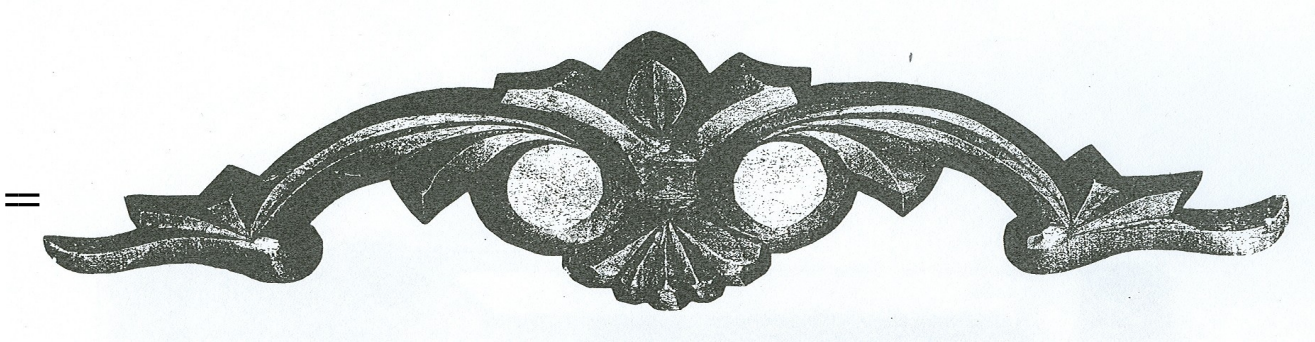

PETŐ IMRE

HUN NYELVI TANULMÁNYOK

ÍRÁSOK A HUN NYELVRŐL

HUNNIAI LEVELEK

A NAPVILÁGRA JÖTT HUN NYELVI DOKUMENTUMOK: SZAVAK,SZÖVEGEK ÉRTELMEZÉSE, ELEMZÉSE. TIZESZAVA: TÍZPARANCSOLAT A KR. U. 500 KÖRÜLI IDŐKBŐL. BÖLCSELETI ÍRÁSOK, SZENT MONDÁK. HUN TÖRTÉNELEM, MITOLÓGIA. VILÁGKELETKEZÉS. HUN EPOSZ? NYELVLEÍRÁS, HUN – ÖRMÉNY SZÓTÁR. NYELVELÉS A NYELVÉRT! MI LESZ A SORSA ŐSMAGYAR KORI NYELVEMLÉKEINKNEK? IRÁN, ISZFAHÁN, SZURB KHÁCS ÖRMÉNY KOLOSTOR: MIKOR LESZNEK ITTHON SZELLEMI KINCSEINK? MIT MONDANAK TUDÓSAINK

?

ÁTTEKINTÉS

Detre Csaba Hun szavak, szövegek című nyelvi dokumentumának áttekintése fogalmi körök szerint, szavanként

/Az áttekintett hun nyelvi anyag a Turán c. folyóirat 2004. március - áprilisi számában jelent meg, ez idő óta folyamatosan jelen van a világhálón. Újabb kiadása volt a Bérczi Szaniszló és Detre Csaba által közösen megjelentetett A hunok művészete című képes kifestőkönyvben (Az eurázsiai művészetek–sorozat darabjaként). Legújabb közlése a Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Társaság kiadásában látott napvilágot, 2005-ben, a Kőrösi Csoma Sándor és Kelet népei című tanulmánykötetben. A nyelvi anyag bővülésével megpróbáltam lépést tartani… /

Mottó: Másként illatozik a széna a lovaknak és másként a szerelmeseknek. (Nem oly régi cseh aforizma)

A dolgozat tartalmi ismertetése…….. 01. o.

Az Olvasót köszöntő gondolatok…… 02. o.

A fogalmi világ szavai…… 04. o.

A testrészek nevei……... 04. o.

Családi-, társasági viszonyok …… 07. o.

Színek……. 09. o.

Érzékek…….. . 10. o.

Földrajzi fogalmak…….. 10. o.

Állatok …… 13. o.

Növények, természet …….. 15. o.

Élettelen természet…….. 16. o.

Társadalmi szavak, fogalmak…… 17. o

Történelmi személyek……. 21. o.

Hun törzsnevek…… 22. o.

Tárgyak, eszközök……. 41. o.

Étel – ital…… 43. o.

Elvont fogalmak……. 44. o.

A tulajdonság, minőség, valahová tartozás 46. o.

A számok világa …… 48. o.

Névmások…….. 50. o.

Határozószók, névutók, kötőszók…….. 51. o.

A cselekedetek világa; az igék……... 54. o.

Az igék nyelvtana , igekötők……. 61. o.

A hun igék alakváltozása…… 64. o.

A névszók nyelvtana. A végződései…….. 69. o.

Viszonyító nyelvi elemek…….. 72. o.

Szövegek és szövegtöredékek elemzése… 76. o.

Tizeszava: Tízige: Tízparancsolat……. 79. o.

Vallási, mondabeli személyek, fogalmak 23. o.
Csillagnevek…… 24. o.
Bolygónevek…… 26. o.
Csillagképek nevei……... 27. o.
Az égi nevek kimutatása, szemléltetése 28. o.
A tudomány fogalmai…….. 41. o.
Szövegtöredék, kétnyelvű szöveg…….. 81. o.
Visszatekintés néhány nézőpontból…… 83. o.
Zárszó, de nem a végső szó…… 84. o.
Irodalom……110. o.
Levelezés a hun nyelv befogadásáért……111. o.
Askatan lezukuna: Szkíta nyelvkönyv...135. o.

Kedves Olvasó!

Ismeretlenül is szeretném átadni Önnek a hun nyelv élményét. Csak akkor kezdjen hozzá munkám olvasásához, ha már felkészült egy ősi nyelvvel való találkozásra, így kíváncsi, tágra nyílt szemmel és lélekkel tud hozzáfogni. Kérem, hogy Önnel együtt mondhassak köszönetet mindenek előtt nyelvőseinknek, akik nemzetünk halál közeli állapotában is üzenni tudtak, bátorítóan: tartsunk ki a megmaradásban! Fölsejlik előttünk a csillagösvény: Csaba népe már igazgatja harci fölszerelését, hogy a védelmünkre keljen, ***Athair*** *atyácska vigyázó csillagszemei alatt.*

Kérem, hogy segítsen köszönetet mondani a hittérítő tudós örménynek is, aki lejegyezte, a szent szerzeteseknek, akik megőrizték, és méltó utódaiknak, akik most felkutatták és folyamatosan közzéteszik a megőrzött nyelvi csodákat.

Segítsen megköszönni az Iráni Iszlám Köztársaságnak, kultúra-őrző személyeinek, hogy segítették, és ezután is segítik majd közös szellemi kincseink megőrzését, a tudományos anyag feltárását. E Köztársaság a történelmi Perzsia utódállamaként, az ősi hun írások birtoklójaként segíthet. Úgy is, mint rokon nyelvű nemzet, és úgy is, mint társunk a közös történelemben, hol szövetséges, hol mint ellenfél, és kultúránk egyik forrásvidékének nagy viharokat megélt nemzete. Köszönjük tehát a már megélt és a még ránk váró csodákat.

Munkám nem tudományos igényű nyelvészeti szakmunka, s bár alapvetően a nyelvészet tudományterének közelében mozog, mégis anélkül, hogy a tudományos szakmódszertan minden szintű kötöttségeit vállalná. Így is sok hasznos tény és gondolat birtokába jutunk, de sok helyen el kell még végezni a több irányú ellenőrzés aprólékos feladatát. Ezt majd akkor fogjuk megtenni, ha a vizsgált anyag teljes egészében a birtokunkba kerül, addig is hadd töltse el e munka íróját és olvasóját a felfedezések édes öröme. Az alapvető igazságokat nem kezdik ki az aprós hibák.

A választott tárgyunk tehát a hun nyelv, és bár több tudományos teret is leköthet a hunokkal való foglalkozás, most meg kell elégednünk a nyelvészet által feltehető kérdésekkel, és a rájuk adható válaszokkal, korántsem a teljességre törően. Lehetőségeinket korlátozza az eddig megjelent hun nyelvi anyag töredékessége, és a szűkös időkeret, amely nem tette lehetővé a műfaji megfontolást és elmélyülést. Van azonban előnye is az idő előtti nyilvánosságnak: a frissesség, az érzelmi befogadás naivsága, ezzel a munka örömének őszintesége is.

A hunok világtörténelmi mezejét több tudományág tudósainak kell átfésülniük egy igazabb kép megalkotásához, de különösen a történészekre vár a megtisztelő feladat: eltakarítani a gazt az útból. Az igaztalant. Az ő dolguk lesz megírni egy igaz magyar történelmet is, amely az utódokat nemes büszkeséggel tölti el, és erőt ad. Ehhez azonban be kell látnunk valamit. Ősi nyelvünk, írásaink örökségének tisztelete és nagy becsben tartása nem a múltat, hanem jövőnket szolgálja. Jövőnket tagadja meg tőlünk, aki igaz múltunkat tagadja, és velünk is meg akarja tagadtatni.

A jelzett hun nyelvi anyag tudományos feldolgozását kiemelt nemzeti programként kell elvégezni, az MTA Nyelvtudományi Intézetének, a főiskolák és egyetemek érintett tanszékeinek a bevonásával.

Kedves Olvasóm, van amit elvárhat, van amit nem, munkámtól. Elvárhatta, a magyar nyelv tanárától, hogy átéljem azt az óriási jelentőségű élményt, amely a nemzetet, és külön is a nyelvtudományt érte, válaszoljak a felbukkant hun nyelv kihívásaira. Íme… Nem várhatják el viszont, hogy a végleges változattal kész legyek, és túl legyek minden megállapításom tudományos szintű ellenőrzésén. Semmire nem köteleznek senkit ezért az első rátekintésre nyelvi felfedezésnek tűnő magyarázatok, szófejtések, és nem kerülhetik ki az alapos tudományos-szakmai figyelem kitüntető véleményét. De - mivel a kérges föld termékenyen tartásához is kellenek a kapavágások - a föllazítást nekünk is el kell végezni, tudván, hogy termés majd kínálja magát. Mint a fű, a széna, ha jó illatú. A hun nyelv friss hegyi szénaként illatozik anyanyelvünk szerelmeseinek, és jóízű szellemi táplálékul szolgál majd a hivatásos nyelvtörténészeknek.

Előre kell bocsátani vélekedésünket a hun nyelvről, hogy alapvetésünk kezdettől fogva világos legyen. Viszonyulásunkat a vizsgált nyelvhez nem az előkelő rokonság keresésének vágya alakítja és hangolja bensőségessé, hanem a felismerések örömteljes sorozata. Ez a hun nyelv a miénk, mert folyton föl-földereng benne édes anyanyelvünk ősi állapota. Föltárult előttünk egy nehezen elviselhető, súlyos örömű igazság: az „ősmagyar kor nyelve" ez a hun nyelv. Ha nem is terjed túl e dolgozat az alaptétel bizonyításán, ám ezt meggyőző érvekkel elvégzi: nem született hiába. Jóval nagyobb tudományos erőnek kell ahhoz megmozdulnia, hogy megközelítsük az igényelt és vágyott teljességet. A nyelvi kincseket meg kell vizsgálni, a térség nyelveinek fénykévéjébe helyezve, és fel kell tárni mellé a kor szellemi-anyagi hatásait, a társadalmi-kulturális állapotokat és folyamatokat. Ezen körülmények között a történészek is új megállapításokra fognak jutni a magyarság múltját illetően.

A **Hun szavak, szövegek** *szerzőinek eddigi munkásságát a magyar nemzet egészének és érintett intézményeinek olyan anyagi és szellemi elismerésben kell részesíteniük, amely méltó az általuk feltárt anyag nemzeti értékéhez. Tudjuk azonban, hogy a hun nyelv a tudományon kívül eső vélekedések ütköző zónája. Magyarországi sorsát jelképezi az a tény, hogy a hivatalos álláspont szerint nyelvünkben maga a hun szó is latin jövevényszó (hunnus ~ hun ember). Mivel ez a hun nyelv a nagy súlyú felismerésekkel megalapozott feltevéseink szerint a magyar nyelv ősi állapota, nem lehet továbbra is kirekeszteni a tudományos térből. Évek múlnak el, és nem történik semmi!!! A magyar nyelvtudomány intézetei felelősek azért, hogy megvalósuljon a dokumentumok kutathatósága. Kezdeményezniük kell a hun nyelvi kincsek hiteles másolatainak beszerzését, államközi kapcsolatok útján. Az eredeti forrásokat őrző helyek az anyag részleteit közreadók által ismeretesek. Tisztelettel kérjük ezúton is Intézeteinket, járjanak el hivatásukhoz méltóan, nemzetünk érdekei szerint.*

A felbecsülhetetlen értékű ősmagyar kori nyelvi emlékeket hordozó kódexek, könyvek, lapok a szavakkal és szövegekkel olyan szellemi kincsei a magyarságnak, hogy megismerhetőségük elodázása, és minden késlekedés megbocsáthatatlan sértés a magyarokkal szemben. Nem előkelő rokonok keresésének a vágya hajtja a cselekvést sürgetőket, hanem az aggodalom: az eddig nem ismert és ezért még fel nem tárt ősmagyar kori nyelvemlékeinket kell hitelt érdemlően megismerni és tudományos értelemben birtokba venni. Az 500 körüli időkből nem vizsgálhattunk még összefüggő szövegemlékeket, csak ún. szórványemlékeket: most bebocsátásra vár ősmagyar kori nyelvünk.

A 'hivatalos' fogalmak (a tudományunk mai álláspontja szerint és a tanított nyelvtörténet alapján) azt jelentik, hogy az ***"ugor egység korszaka"*** *után, Kr. sz. e. 5oo-tól kezdődik a* ***„nyelvemléktelen kor vagy az ősmagyar kor",*** *amely a* ***vándorlások korának*** *végéig, azaz a* ***honfoglalásig tart.*** *(A magyar nyelv története, TK, 13p, 1967, szerkesztette: Benkő Lóránd.) Van újabb korszakolás is: eszerint az* ***„ősmagyar kor"*** *már Kr. sz. e. 1000-ben elkezdődött (Magyar nyelvtörténet, szerk. Kiss Jenő – Pusztai Ferenc; Osiris Kiadó, Bp. 2003). Ezek alapján az volna megállapítható, hogy a Kr. sz. u. 500 körülinek jelzett Iszfaháni kódex az* ***Urál vidéki őshaza*** *nyelvi állapotát közvetíti, mikor népünk „****az uráli átjáró táján átalakul lassan lovas nomád néppé"****… (MNYT, TK stb.) A hun szavak ismeretében megcsodálhatjuk a lovas nomádok nyelvének fogalmi gazdagságát, a nyelvben visszatükröződő egyetemes kulturális színvonalat.*

*Eme **Áttekintés** csak méltatlan hozzászólás lehet az egyetemes nagy témákhoz: **A hunok titkai… Attila és a hunok nyelve…** Időről időre fel-felbukkanó politikai-társadalmi vagy művészi témája Európa népeinek a hunok vitathatatlanul nagy történelemformáló ereje és –szerepe. A veréségeiket szégyenlők gyalázzák, a győzelmeiben részesülők kisajátítják a nagykirály és a hunság érdemeit Az egész világot foglalkoztató nagy titok már feltárult, de ez a világ nem kíváncsi egy eldöntendő kérdésre adott egyszavas válaszra; jóindulatú figyelmét és egy nemzet nagysága iránti elismerő tiszteletét a hunok utódjainak ki kell vívniuk, és fenn kell tartaniuk. Ha vannak még, és utódként is lenni akarnak.*

A saját használatra, legfeljebb baráti közlésre szánt munkám azért készült, hogy közösen megadjuk a választ az öröknek tűnő kérdésre. Milyen nyelven beszéltek a hunok? Van-e közünk, magyaroknak e történelemformáló néphez? -Minderről vallanak-e, mondanak-e újat az új dokumentumok? Az Áttekintés sorra veszi a hun szavakat, szövegeket, az egyértelmű válaszadás reményével. Értelmezi és kiegészíti dr. Detre Csaba új korszakot nyitó dokumentumát, amely megteremtette a válaszok megadásának a lehetőségét is. Az érdekesebb szavakhoz több megjegyzés is fűződik, de minden rendszer nélkül: értelmező-, leíró- és etimológiai utalásokkal.

Saját megjegyzéseimet a // kettős ferde vonallal választom el a szerző-fordító, Detre Csaba eredeti közléseitől, amelyek rendjétől – a szavak betűrendi besorolásán kívül – nem kívántam nagyban eltérni. Ám - elhagytam az I ill. K (I, K), az Iszfaháni vagy a Krétai kódexre utaló jelzeteket, mert ezek a Detre – közlésekben megtalálhatók.

A fordítói megjegyzésekre is csupán utaltam a zárójeles (!) jelzéssel. Meghagytam ellenben a kettős ferde vonal utáni betűjeleket a hun szavak magyar nyelvhez fűződő viszonyának jelölésére – az alábbi jelmagyarázat szerint. Ezekre és másokra is vonatkozik, hogy fenntartom a tévedésnek és az igaz elismerésének a jogát. Felhívom egyúttal az Áttekintés olvasóját, működjön közre javításában, gazdagításában, és a hun – magyar nyelv tudományos befogadásáért vívott küzdelemben. Kellenek-e a hunok Hunniának? – Ez időszerű kérdés, amely válaszra vár!

A címlap ábrázolása: „Napmadár". Valójában elemeire bontva értelmezhető. A „madár" törzse a rovásírás 'gy', 'us', 'ten' jeleit tartalmazza (EGY-IS-TEN). A madár szárnyalását a Nap és Hold segíti, két oldalról-két irányba megindul terjedni az Élet is, a növényi „szárnyakon". (Még nem publikált ábrázolat, lelőhelye feltehetően Oroszország, esetleg Ukrajna. Az eredetiről készült fa-kópia alapján.)

A 2. oldal képe a Somogy megyében, Balatonlelle határában legújabban előkerült hun áldozati üstöt ábrázolja. (Internet.)

Jelmagyarázat: Ezek az alábbi nagybetűk nem törvényszerűen felelnek meg a teljes valóságnak, csak tájékoztató jellegűek, és bővebb kifejtést igényelnek. Különösen a kérdőjelek eltüntetése kíván további vizsgálódást. A baráti, jó szándékú közlésekkel szívesen egészítem ki munkámat, az ismeret forrásának, közlőjének megnevezésével. (P. I.)

*M: Megvan a szó a **magyar** nyelvben, de nem biztos, hogy köznyelvi szó. Vagy országunkon kívüli, de mi is használjuk.*
Mf: Magyar földrajzi név, amely hun szót őriz.
Mt: Magyar tájnyelvi szó.
Mr: Magyar, régi szó. (Nem használjuk a sértő „elavult" fogalmat, mert egy szó bármikor megújulhat.)
Párhuzamok (a // kettős ferde vonal után, vagy máshol a szövegben)
An: angol, Arm: örmény, Ch: kínai,: G: gót, germán?, H: indiai, J: japán, L: latin, Mez: mezopotámiai , O: orosz, P: perzsa, T: török…

E!: A szó elemzése etimológiai kérdést vet fel: a megfelelő magyar szó származtatásának újragondolása javasolható.
A *csillaggal jelzett szavak nem szerepelnek Detre Csaba dokumentumában, kikövetkeztetett v. feltételezett szóalakok, és általában a szemléltetést szolgálják.
A { } zárójelben vannak azok a szavak, amelyek szófajilag nem tartoznak ebbe a körbe, de itt is szerepelnek, mert a szócsalád tagjait nem akartuk elszakítani egymástól.
Néhány szó hangalakját a hivatalostól eltérően használom: a hangszót a „hangutánzó szó", a névigét a „nomenverbum" helyett. A hangszó és a névige alkalmasabb, rövidebb, mint hivatalos társai.

A FOGALMI VILÁG ÁTTEKINTÉSE

A testrészek nevei

ajge: agy, velő //M Még megvan a tővéghangzó, a XVI. sz-ig. Természetesen – a magyar nyelvben, és ha nem szerepel külön a hivatkozás, mindig a hun és magyar nyelv viszonyáról van szó. A nyelvtörténészek szerint az ősmagyar korban nincs még gy hang. A Detre-dokumentum szerint a *gy* keletkezésének és terjedésének egyik módja a *g* hang lágyulása.

alje: áll //M A „fej alja"; véghangzóval. Ez itt a birtokos személyjel magánhangzója (e. sz. 3. sz.) Megmaradt az alj szavunk, a mgh. nélküli forma is. A mai ja/je (+a/e) többalakúságával szemben még csak a magas változat él (**tivije**), és ez érvényes általában a többi végződésre is. Az alje>alj>áll sor végső alakját a teljes hasonulás adta. **E!**

bana: láb //M Talányos a bánya (ahol bányászat folyik), és a bánya (szláv „fürdő") egybeesése. Valósznű azért, mert a hegy lábánál bukkan ki mindkettő: a fürdő és a bánya tehát egyaránt a hegy lába. Pl.: Bána-földek, majd Bánya-földek Sicambriában, a Felhévizeknél. (V. ö.: az ősi királyi központ /Ősbuda/ dokumentumai.) Ld.: „Bana másképp Bánya…annyit jelent: hévvíz;…Bánya folyó hévvíz…a bányából folyik lefelé" (Evlia Cselebi). **E!**

[***buka:** boka //M A *csillaggal jelölt szavak feltételesen szereplő, ún. kikövetkeztetett szóalakok. Ebbe a csoportba csak néhány, szinte biztosan meglévő szó jutott be. A **buka** a **tivi** (tű) szónál fokot jelent, akkor a boka nem más, mint a lábszár foka.A szóeleji b, p, f gyakran átmegy a szomszéd hangba.] **E!**

gheir: kar //M Hangtani eltérése a magyartól csekély. Nincs már meg a tővéghangzó! A r - képző. A karolás: kerítés, „ker" tő keresendő, íme, itt van. A szó igei alakja:*gheirin lehetett, ez a kér magyar szó. A kar és kér ezek szerint azonos eredetűek. Feltételezem a *gheize ~ kéz szó meglétét is. **E!**

girze: arc //Mr Valószínű, hogy a körző, „száj körüli" a jelentése. Ősi szónak kell lennie. „Mai arcunk" orca volt: orr + száj, ez más szó.

hije: íny //M A régi heu, heju, híje szavakkal kapcsolatos, amelyek a padlást jelentették, a „híját" a háznak. Tehát itt: szájpadlás, majd értelem-bővüléssel minden ínyt kifejezett. A hiátus: híja van, hiány van valamiből. Nehezen védhető a más nyelvből való eredeztetése.
E!

[*ini: ín //M A len ősi neve, az erős rostú növényről kapta nevét az ínszalag.] **E!**

iri: ér, vérér //M Ez a hun-kori szó alapja az ered, erő, iram, ér, stb. magyar-kori szavaknak. **E!**

jata: hát //M Sok szóeleji j változott h-ra. Meglehet, a **játi** szó (~elefánt) ennek a képzett melléknévi alakja. Akkor háti, hátas lenne, ami nem számítana csodának, hisz az elefánt ősi személy- és teherhordó állat. Háti, hátasállat.

kezi: kéz //M A tővéghangzó lekopásával rendszerint megnyúlik a tő magánhangzója.Feltételezem, hogy volt gheize v. gaize, kaize alakja is a szónak, egy más nyelvjárásban. Igei alakja gaizin v. keizin lehetett, ami gaizni – keizni: hangrendi elkülönüléssel és ol, el képzővel a gázolni és a kezelni szavakat eredményezte.
E!

[*kuna könyök //M Esztergom régi neve: asarkuna utótagja. (Papp Váry Árpád: Magyarország története térképekben (Arab világtérkép…,1154.) A második *k* a magyar szóban már képző. Ugyanez a szó a könyv is, a v utólagos elem, hiátustöltő. A névátvitelt az azonos működés: nyíló-záródó mozgás sugallta. A kultúra fontos hordozó eszköze a könyv! A Világkönyök név is elgondolkodtat Buda közelében, a Dobogókőtől északra. A „világ szíve dobogásától" nem messze. (V. ö.: a Dalai Láma ezért látogatott el Dobogókőre, az akkori nyilatkozata szerint!)] **E!**

levil tenyér //M A **levilin** ige azt jelenti, hogy szétterülni. A hun szóalak itt is „megfejti" a magyar szó titkát. A falevél is szétterül, levélként. Különösen egyes fajtái hasonlítanak a tenyérre. Ez tehát a mai *levél* szavunk, de a tenyér szó is a szétterjedéssel kapcsolatos. V. ö: Kisterenye. A névátvitel miatt elfelejtődött a hun **zezi**, **zize** (levél) hangszó. Lehet, hogy a *leve* maga az, ami szétterül? Túl egyszerűnek tűnik, hogy a *leves* anyagok *leve* volt először szétterülő, de így igaz. Elvonással keletkezett belőle maga a *lé* szó. **E!**

{lezu nyelv (elvont) //T? A szó a török nyelvben is megvan.**}**

oi szem //MrV.ö.: tetőnyílás; og, ig, eg, ok gyökök. Az oroszban ma többes számban használatos: „Ocsi csornüje…": fekete szemek…

ontágh ondó //M Ontó volt előbb, a t zöngésedett. Íme, folyamatos melléknévi igenév, mint a szamtagh ~ szántó. **E!**

onteszer hímvessző //M „Nemzőszerv." A **/pusz/** szó szinonímájaként más a stílusértéke - a szóelemek jelentéséből is következően.

ore, orem orr, orom //M Nem jó, ha valami ormótlan. Az *Orum* az Ararát orma.

phe, fé fej //M Halld: féketető! (A palóc fejkötő.)

pige fog //M „Foggal fog”, most már higgyük el. Lehet, hogy a bige szó alapja. A deákok latin nyelvű alakjának is ez az őse, mert - bár benne van a bi~kettő jelentés, a fogszerű alakra faragott játék mást is sugall: ezt a *fog* szót. **E!**

puge, pugekh fogazat //M Kár tagadni. (A német kézzel-karommal fog.) **E!**

{pugin fogni //M Szinte nincsen „azonos alakú szó”! A megfogás, megragadás igéje az állati fogazatra emlékeztet, amellyel történik a művelet, ti.a „fogazás”. A latinban és latin nyelvekben is megvan, tőrrel, ököllel vívott harc fogalomkörét adja. A léthez szorosan kötődő fogalmak ősiek, e hun szavak latin nyelvből való származtatásának a gondolata is hibás. Mindamellett a hun – latin nyelvi párhuzamokkal számolnunk kell. Közvetlenül a hunok Kárpát-medencei tartózkodásától, vagy a szkíták ittléte óta, ami az idő távolába mutat, amikor a latin még nem volt. De – az etruszkok időt átívelő közvetítése révén – van a latinban egy magyar származású réteg, így sok közös hun-latin szó kerülhet elő a jövőben.**}**

pusz fasz //M Túlélő magyar szóalak: van vér a *pucában*, ***puszi***…A p>f -hangváltozás szó elején általános.az „ősmagyar korig”. Behisztúni v. perszepoliszi feliraton: Visztászpahja pusza ~ Hüsztaszpész fia. Mint ez: ’apja fia’, azaz az óperzsának tudott kifejezés magyar birtokos viszonynak felel meg. A pusz szó itt vkinek a fia – jelentésű. Nyilvánvaló összefüggést látok a hun és az óperzsa- és feltehetően szkíta eredetű- jelentés között.

su kézfej //M A **/subir/** hun szó alapja is: kézszövetség, vagy maga a vérszerződés. A sumír nyelvben is kézfej a jelentése. A megszentelést is e kezekkel végzi a pap. A **/su/** és **/chü/** (hű) összetétele: **/suchü/**~szent,örök.Ebből ered a sújt szavunk is: a sújtó kéz büntet, az áldó szentel, örökít. Az Úr, a Próféta kezét műalkotások sora örökíti meg: az Örökítőt! Ez a szó adta az alapját a kézi munkálkodások kifejezésének is. **E!**

sujekh kézfejek //M A sulyok, sulykol szavak kapcsolata a hun szóval nehezen tagadható (névátvitel). V. ö. még a súrol, sutykol, suhint, sőt a hun **/suchü/**,**/suchütin/** szavakkal is! **E!**

{súr, surim köszönet, köszönöm //M A kézfejjel végzi a kézfogást: ez a köszönet módja hun elődeinknél. Egyúttal ez az érintés, érintkezés névigéje (név és ige). A súrlódás és súrolás szava is, amit átvettek a legyőzött és szövetségessé tett gótok is. A német nyelv is őrzi szavunkat (scheuern).

szá(h?) száj //M Iszák, iszákos, száj…A j és h hunban, magyarban egyazon hiátustöltő volt.

szerti szív //M Szer-v! Néha ezt is szer-elni kell…A szer szó a magyarban nagy burjánzású ősi szó. A szlávban is megvan, de nincs ily nagy családja: cepgye (szerce) cepgeчно (szirgyésna).

{szertild szeretet //M A szer és szir tő gazdag, rokon szócsaládok táplálója. Ma szívnek hangzik az egyik, de megmaradt a jelentése. A legbensőségesebb tartalmak hordozói.**}**

{szirünesen szívtelen //M A magyarban már nincs meg ez a fosztóképző. Az **in**, **en** a latinnal átment más európai nyelvekbe: intoleráns (nem tűrő).**}**

{szirünesí szeretnivaló, szíves //M A si melléknévképző továbbélése: *Barátosi*, *Kénosi* (családnév); *alvégesi*, *felvégesi*: a felvégből jött – Perkupán, Torna vármegyében.**}**

{szirüni szerelmes //M A későbbi *lm* képzőpár még hiányzik, az *ld* a leggyakoribb.}

{szirünild szerelmes //M Íme. (Az érzés nem szünetelt, szavunk is volt rá mindig.)**}**

{szkálta sánta //M? Ez szoroson nem tartozik a testrészek fogalomkörébe. Érdekes, hogy nem a mássalhangzóiban azonos a magyarral. (Máshol majd visszatérünk rá.)**}**

szöm, szüm szem //M A szlávok is átvették. Némely nyelvjárás és nyelvjárás-sziget szóalakja ma is a magyarban.

talba talp //M A tővéghangzó lekopásával a könnyebb képzésű, zöngétlen *p* maradt meg.

til nyelv //Mr,T **/*Tilin/**: nyelvelni: a zenészek is teszik. A török nyelvben dil az alakja. A dilinkós ember össze-vissza nyelvel. A tilinkó és a dilinkós szavunk megőrizte a **/til/** – t. Gyerekkoromban sokat tilolt anyukám. A tilo nyelvét sűrűn emelgetni kellett, a kender pazdernyáját kellett összetörni vele. A til még ma is él… **E!**

veri vér //M Mint a **kezi**, **iri** szavak. Nagy szócsaládja van a hun korban is. Már megvan a **vereni**: *verseny* és *vörheny* jelentés; ebből lesz a **pegüveri** (fegyver), stb. szó is.

Összefoglaló visszatekintés

*Visszapillantva a Testrészek témakör szavaira, megállapíthatjuk, hogy 23 testrész nevére van megfelelő szó, ebből 17 ma is felismerhető magyar szóként: a fej, agy, kéz, szem, kar, orr, száj, áll, fog, hát, szív, íny, ér, vér, fasz, talp, boka szavak hun megfelelői. A magyar jelleget erősíti az a tény, hogy némely fogalomnak több neve is van, ez szintén magyar jellegű, mint a **/phe/** és a **/fél/**, a **/pusz/** és **/onteszer/** szavak esetében láttuk.*

*Ki kell térni néhány szó érdekes vonására. A su többes száma, a j hiátustöltő hanggal is bővülve, felismerhető szót eredményez: a sulyok szót, mint a kézzel végzett munka „alapszerszámának" nevét, amely névszóban csupán egy illeszkedésnek kellett végbemennie (e > o). A szabadkézi munka igéi a **/su/** hun „kézfej" használatával: sulykol, sutykol, súrol, sutul, az s affrikációjával még: csutakol; a **/su/** így már magyarul szól. Továbbá: igaz, hogy a **/levil/** ma nem tenyeret jelent, mégis magyar szónak minősül. A **/levin/** „szétterül" jelentésű ige és ennek főnévi vagy igenévi fogalma ma is megvan a levél szóban, míg a tenyér mai szóalakja szintén a terjedés, szétterülés fogalmából ered. Az orr és a hegycsúcs egyaránt **/orel/**, de hisz ma is orom a csúcs. (Arany J.: „ormó"…) A nyelv jelentésű hun **/til/**-nek is megtaláljuk a mai megfelelőjét a dilinós, dilinkós, és persze a tilinkó és tilo szavainkban.*

*Intő példával szolgál a **/pigel/**, **/pugel/** (fog, fogazat) és a **/pugin/** (fogni) példája: a ma gyakran felszínes ítéletünkkel azonos alakú szavaknak minősített szóazonosságok valójában ok-okozati vagy más*

*összefüggés révén szervesen összetartozó szavakat jelentenek. A természetben a fogazattal történik a megfogás: a fogni tehát azt jelentette, hogy fogazni. Más szó van a hunban a szívre, ez az eltérés azonban nem valódi, mert a /**szer**/ nagy szóbokor tagja a hunban is, magyarban is, a szí, szű utáni v. későbbi hiátustöltő mássalhangzó. Végül tehát 20 magyar szót találtunk, az alakváltozatokkal együtt 23 szót, és csak a /**girze**/ (arc) valamint a /**bana**/ (láb) hun szó tűnik idegennek; megvizsgálva a /**girze**/ szót, ősi szóalaknak véljük, amelynek gyöke a kör fogalomra utal. A testrészek nevei szorosan az alapszókincshez tartoznak,* ***a hun nyelv testrésznevei hun és magyar nyelvűek.***

Családi és társadalmi viszonyok

akrun, -i rokon, -i //M Hangátvetés történt: kr>r. **E!**

ani lánya vkinek //Mr Anu-tól kezdve igen sok alakja van a szónak.

atha, athai apa, apai //M,K **Athíra**: "atyácska" (r = becézőképző). Attila nagykirály hun neve, a mostani gót névalak. A másik hun névalak: **Athaira**, ez a „mai" Altair csillag hun neve is: Athair.A kelta nyelvben is: apa-*athair.* Minden bizonnyal becéző jelentésű szó.

athama törzsfőnök //M A kozák rokonainknál: atamán. Az atha származéka.

baresi barát //Mr,Arm A bar szó: „ jó". A hozzám jó: barát. Ez hun – örmény szó.

baresild barátilag //Mr Felül kell vizsgálni a tananyagot a barát szó származását illetően. **E!**

{baresin szeretni, kedvelni //Mr Ha a szóbokor egy tagja magyar, mindegyik az.}

ecse öcs //M De régebbi az ecsém! Mint a ser is régebbi a sörnél.

ele elődje vkinek, vkiknek //M Többes számú alakja használatos a magyarban.

elüd felmenők //M Ez viszont ma egyes szám: előd. És: eleink. A d hang gyűjtőnév-képző szerepű, mint a hun **sárbogárd** = 'sárrögös terület' szóban.

{ema anyaméh //M Ősi rokonság révén… Emää a finnben.}

eme, meme feleség //M Ema: a régi finnben ugyanez, ezenkívül: emse = koca.) A Meme csillagnév jelentése is ez, és a mezopotámiai csillagrendben Nimrud felesége: Eme. V. ö. még:Emese, emő, emlő, stb. Mez. EME: anya, dajka, D. SA. 107. EMES: papnő. Az ómagyar korban még megvan a szó. **E!**

ike nagymama //M Ük-e. Ma a még öregebb mama az üknagymama.

{ine(j)u név //M Előhangzóját (i) ez a szó is elvesztette; a mai v hiátustöltő.}

ise ős //M Már a HB-ből ismerjük, „isemucut”: ise-mük-üt.

jerku ikrek //M Jerku – ekru: „átvetés”.

maja anya //M,H,Gö A föld: **maha**. Földanya: **Maja**. Ősi indián kultúra: **maya**. A mayáknak volt női istenük is. Az ismert legősibb nevek egyike, legősibb összefüggéseivel! Május: az élet! A máj szent szervnek számított az ősi időkben, a jóslások szerve is volt. A szó a szanszkrit nyelvben is megvan. Az anya görögül is *maia*. A Meótisz neve is „anyatenger”, az értemezés görög, a szó szkíta-hun. Lat. Palus Maeotis. („A Fekete-tenger anyja.” V. ö.: hun Phektej tengir!) „Francia régészek napjainkban találták meg Tutanhámon fáraó szoptatós dajkája sírját. A dajkát Majának hívták. A baszk legendakör szerint az Eget és a Földet, a Világot *Maja* istennő teremtette. Megtaláljuk még ezt a nevet az indiai és maori legendakörben is, illetőleg naptárunkban, ahol egy hónap neve. Az egyik, időtlen korú, Egyiptomban álló kőépítmény nevét Szfinxnek tudjuk. Ez a szó görög – tehát nem így hívták. A környék lakói Abul Hun-nak, Hun Atyá-nak nevezik. A maják hímnemű főistenüket így szólítják: Hun-apa.” (Csihák György: Sacra Regni Hungarici Corona…)
E!

{miein egymásra következni //M,T A követés, utánzás névigéje. Miel, mível, művel. V hiánytöltővel vagy anélkül (mű) bokrosodik. Működöm is: nem igazi, utánzott. Művészet!} **E!**

{mime (egymást) követés //M, T Érkezik a görög mimes népes magyar családja. }

mimed dinasztia //M, T Ebbe tartozik a mímel, mimika szó is. A mimóza is követi a mozgást. A mimikrit se feledjük **E!**

{mimeld származás //M, T A mívesség, művesség művei mind…}

{mimeldin származni //M, T Vissza-visszatérnek majd e képzők, igei származékok.}

{mimelldigh származó. //M Volgja**gh**: folyó. Szántó neve szamta**gh** alakú a középkori „veszprémvölgyi adománylevélben”, az agh, igh több fázison át lett ó, ő: a jelen i. mnévi igenév képzője.}

{mimezidi valamiből származó //M A d mint az utó-d szóban.}

{mimezisi ua. //M} A szkíta alapnyelv egyenes folytatása a hun, és ennek a magyar. Az ógörög nem külön nyelv, hanem testvér-nyelv. Az etruszk is, erről meggyőz bennünket Mario Alinei professzor Ősi gyökér című könyve.

nimere unoka //Mr,MfA nem + ér, ere; a nem-zés. A nimből „nem” lesz, és átveszi az ont szerepét. Az önt nagy családja visszavonul. A Nimrud, Nemere név is őrzi. **E!**

{nimrild unokai viszonyban álló

//M Az -ld képzőpár igen aktív. Nemcsak a hun nyelvben. Az old, elder, hold, field, feld, could,world, stb. vizsgálandók, gyűjtendők!} **E!**

nimrüd unokaság //M Nemroth – Nimród ősi, mitológiai nevünk tovább él – napjainkig is. A nemere leszármazottai: maga a 'nem' szó, hun vezérnév és magyar családnév. Erdélyben Nemere a hideggel betörő északi szél neve.

{ont nemzés //M Újabb hun szócsalád alapja!}

{ontin nemzeni //M Ontó lesz és ondó.A szócsalád alapigéje.} **E!**

{ontágh ondó //M Zöngés környezetben a t nem maradhatott zöngétlen. **E!**

{onteszer nemzőszerv //M Az igényesebb nyelvi stílus szava.}

{ontin nemzeni //M A család többi tagja is követi.}

{önt(a)disi törzsi //M Szép továbbképzések}

önta család //M Nem kellett várni a család szóra, megvolt a szavunk. Nem azért jönnek a „jövevények", mert hiányzik a kellő szavunk, vagy elmaradottak vagyunk, ezért nem ismerjük a fogalmat. Egy új, megismert szó kiszoríthatja könnyen a régit. Ha erős kultúrhatás ér, és ha a nyelvhasználók ezt elősegítik, a folyamat felgyorsulhat. Ha mi adjuk át a szót, mi vagyunk az erőszakos elnyomók („elmagyarosítók"), de ha a kereszténység erőszakolt terjesztése kényszerít ránk idegen szót, mi vagyunk az elmaradottak, akik rászorulunk „a jóval fejlettebb szlávok" szavaira… Igaztalanok vagyunk magunkkal szemben, ha az idegen szavak átvételét egyirányú folyamatnak tételezzük fel. Ideje valódi leltárt készíteni nyelvőseink Eurázsiára gyakorolt nyelvi és kulturális hatásáról. Majd elkészül ez, már készül is! Lásd Varga Csaba és még sok kiváló ember munkásságát! Ha a nyelvtudomány „rámozdul" e témára, felméri majd, hogy a népek a világ nyelveinek ősi rétegében a magyarok által még nagyrészt megőrzött ősnyelv maradványait használják. Nem érdemes ezen gúnyolódni, mert a magyarul beszélők mindegyike számára biztosítja megőrzött nyelvünk e nemes büszkeséget. Aki ezen cinikusan nevet, méltó szánalmunkra: az ilyen idegenként él saját nyelvében, minden szava idegen számára, és ez kínzó állapot. (A család szónál talán megbocsátja az Olvasó e kis kitérőt.)

öntad nemzetség //M A d az ellátottság képzője, -ság, -ség, -ás, -és van helyette.

öntadikh törzs //M Sok kh helyén gh sejlik, ekkor a jelentés öntődő-nemződő.

öntamaia a nemzet ősanyja //M A nemzés ill. család+anya szavak összetétele. A szóelemek alapján 'családanya' a jelentése.

öntatha nemzetségfő //M Meglehet, hogy a 'tata' becéző szóalak e szó továbbélése.

peri férj //M Szavunkban a j hiátustöltő. Volt berj alakja is, a **berü** feleslegest jelent. De a pé(j)r fehéret, melyikhez van köze?

szán úr, bácsi (megtisztelő megszólítás)
//? Vizsgálandó: Csolbajszán, stb. A japán úr neve: szán – perzsa szó is. A chán, hán, kán is ugyan ez.

szertigh szerető (szerelemmel) //M Szer: nagy, létfontosságú szócsalád fája ma is.

{**szertild, szirünild** szerelem //M Érzelmek, költészet… Priszkosz rhétor Attila udvarának kultúrájáról tudósít.}

{**szertin** szeretni (szerelemmel) //M Az élet testi és lelki energiája.}

udatha, uda nagyapa //M Az id, üd + ata: régi, id-(ős) apa. V.ö. sum. UD: idő. D.SA. 104. Mivel a hunok számára Mezopotámia az Ősországot, Őshazát jelentette – **Isurrukhet–** a földrajzi névben is kifejezett viszonyukat tiszteletben tartva néhány szembetűnő szóegyezést közlünk (messze nem a tényleges számban) a térség történelmi népeinek nyelvéből. E szóegyezések a hun nyelv szavaival jelzik a kutatások jövő irányait.

vede vő //M Feltételezem a *vedin > (vedni > venni) hun ige létét, így a vő valóban vevő, mint azt sejtjük is. A vevő, aki vette még a lányt. Elbeszélő múlt?

vi fia valakinek //M A „Láng-fiú" pedig: vitesi, vitéz. Heves, azaz hős.

Összefoglaló visszatekintés

*A családi viszonyokat kifejező szavak túlnyomó többsége magyar szó, az eltérések, különbözések rendszerszerűek. E fogalomkör szintén ősi rétege alapszókincsünknek. Mivel a hun szavak megegyezése a magyarral meggyőző, a számszerű kimutatásnak nincs jelentősége e feldolgozási szinten. Az eltérések rendszere az eltelt idővel, a nemzeti életterek változásaival (külső és belső feltételek) igazolhatóak. A szóelemek közül szembetűnő a végződések alaki változása és aktivitásuk csökkenése, megszűnése, a tőszavak jelentésváltozása. A szó azonosítását ez olykor megnehezíti. A **maja** pl. a legősibb anya-fogalom kifejezője, első szótagja kettőzve a gyerekszó: mama. A Földanya, Földistennő, a május hónap neve. Az áni – lánya vkinek - kapcsolatban lehet az anya szó kialakulásával. A /**nimere/** a Nemere névben és a nem (genis) fogalomban őrződött meg. Az /**uda**, **udatha/** az idő szóra mutat, az **ise** is szerepel, másutt, összetételben (**Isatha**, **Isurrukh**). A „nőség" szavai az /**eme, meme, ema/**, ősi megfelelésük a finn szavakkal az idő követhetetlen távolságába röpít. Az ont, önt tőszavaknak gazdag családja van a hunban, a magyarban is, de az emberre vonatkozóan az elsőből csak az ontágh>ontó (ondó) maradt meg. A /**miein- mime/** dús szóbokorral van jelen, és a görög mimes szó is része e bokornak („utánzás"). A mímel, mimika a szóbokor magyar ágai. Nagy ágak! Mí- mű, több jelentéssel: mű (ál, hamis), mű-v-el – míves. Érdekes az /**ele/** szó, többes számú alakját ma is használjuk (eleink), az „**elődd**" hun - többes számot kifejező alakot pedig egyes és többes számban - jellel ellátva – egyaránt használjuk. (Az „eleink" archaikus stílusárnyalatú.) A /**baresin/** hun szó az alapja minden bizonnyal a szláv brat szónak, nem lehet ezért az ősi, nagy burjánzású szó nyelvünkben szláv jövevény. Hangátvetés történt az /**akrun/** (rokon) és a /**jerku/** (ikrek) szavakban, de*

*magyar szavak azért ezek is. Talán csak a /**szán/** (úr, bácsi) szó ismeretlen, de az említett alakváltozatai révén nagyon is ismerős méltóságnév.*

Színek

golka kék //M,U Szabályos hangváltozások: g-k, lk-k (mint az lt-t), a magánhangzók váltakozása (kígyó, kálgyó) könnyen megy végbe a nyelvben, de e szó – a sok eltérés miatt – tovább vizsgálandó. Ujgur: *kök*.

pé(j)r fehér //M,Mez Ismét a j – h megfelelés. Lehet-e véletlen a férj-hez közeli... V. ö. : PAAR…D. 381.

phektej, pekté fekete //M,Mez Nemcsak kieshet nyílt magánhangzó, keletkezhet is. A k után egy nyílt, magányos e magánhangzó új szótagot hozott a magyar szóba. V. ö. :DS. 30. BU, ak. BIGITU.

sarakh sárga //M,U Valószínű „fényest" jelent a „sárig hasú kígyó" és a „sárog viasz", a nap színét – fényét. / Sárhegy, Szárhegy = Naphegy. / Ujgur: *szárok*.

szorild szürke //M Ez „szaruszín, „szaruság". A szor = ősz(-haj). A szláv nyelvek is átvették. Orosz szérüj = szürke.

űn, üjn lila //M? Nem az őn természeti jelenséghez kapcsolható ez a szín? Már nem használjuk ezt a szót. Lehet, hogy az *őn* nevű hal színe ez.

verisi vörös (= véres) //M A vér színe a vörös: véres.

zezild zöld //M, U „Levélség"; a levél neve zezi és zize. (Mert zizeg.) Szép, szinesztéziás, költői nyelvteremtés. A z-s kezdetű szótag „egyszerejtése" folytán rövidült a szó. A 'zöld' az ujgurban: *zezild*!

Összefoglaló áttekintés

A színek fogalmainak megalkotásában a természet megfigyelése játszotta a döntő szerepet. Gárdonyi Géza is ezt tanácsolja a nyelv művészeinek, titkosírással írt naplójegyzeteiben. A láthatatlan ember íróját posztumusz köszönti a hun nyelv minden szépségével, érzékletes költőiségével, varázslataival. Titkaival, ősidőkre nyíló szóajtajaival.
*A színek elnevezései közül a /**golka/** és az /**űn, üjn/** nem tekinthető magyar szónak, a többi szó igen, bár megváltozott az alakjuk.*

Érzékek, érzékelés

isztatin ízleltetni //M A magyar korban már plusz elem kellett: -lel-, az elégségeshez (képző). Itt még elég az „íztetni" is. Itt van előttünk egy új képző: -tat(ni). Még nincs feltüntetve a képzők között, de már „működik". Észre kell a nyelvérzéknek venni, fel kell fedezni szerepét, és

elvonható lesz, analógiásan átvihető. Lehet, hogy a tat –képzőnk már ebben a stádiumban van, de még a nyelvész nem tartja számon. Hiányzik az *iszin, ami 'ízelni' jelentésű lenne, tehát ízt adni, ízzel ellátni. Biztos véletlen, de Babilónia fővárosát hívták Iszinnek a XII-XI. században Kr. sz. e. Nem árt azonban szétnézni a keleti nyelvekben: a hun nyelv széles kapcsolatrendszerrel segít majd tájékozódni Kelet ókori világában.

iszte íz //M Nemcsak magánhangzó veszett el róla.

isztin ízlelni //M Az **-in** -ni -re változik. Ezután nehéz a t-t kiejteni. A torlódás miatt lassan elfelejti a nyelv. Alakja *iszni lesz, de a magyar korban már képezni kell a szót. (Az is lehet, hogy a t már képző, ekkor nem is kellett lekopnia". Eredeti alakja /***iszin/** lehetett. Embey-Isztin neves onkológus professzor családneve.

isztild ízletes //M „Íztelt". Az ld ismét. Keressük az angol nyelvben testvérét!

savesi savas v. sós //M „…Levesének nincs sava-borsa,/ Hitelt nem ád a fűszeres." József Attila. (A költő olvasott Attila királyról…Visszanyerte önbizalmát.)

szaghu szag //M Anyukám így bíztatott kiskoromban: Szagu! Szagu! A virág pedig „csecse" volt, ami mongolul „csecseg".

szaghin szagolni //M Ismét elég még a „szagni", röviden.

szömen nézni //M „Szemni"… Később képző kell: el, ez: szemel, szemez, stb. Megőriztük a hun szót, de van másik is. Ezért vannak olyan nagy költői lehetőségek nyelvünkben.

Összefoglaló áttekintés

Az érzékelés szókincse még korántsem teljes, de az eddig megismert szavai magyar szavak. Az iszte szóban a t lekopását elősegítette a tárgyraggal való egybeesése. Ilyen szavakkal, mint a ***/szömen/*** *(nézni) vagy* ***/savesi/*** *(savas v. sós) kiegészülhet az érzékelés szóanyaga.*

Földrajzi fogalmak

Bastevolgjagh Dnyepr //M Szélesfolyó. Nem tudni, volt-e más neve is e folyónak.

csepe iszap, agyag //M Hangszó, a szó családtagjai a víz csepegését idézik.

csepild iszapos terület //M Csepel! Sok helynevünket egykor a hunok is használták, majd megőrizték az ittmaradó hunok. Az ld képzőpáros jelenléte igét sejtet, vsz. a ***csepin** ez: „csepni"; csep(pen)ni, csep(eg)ni: n és g képzővel a mai magyarban. Még *csepilin is lehetett: cseppelni, külső cselekvőt kifejezve. Az l-nek d nélkül is volt szerepe. A csepp szavunk tehát ősi hangszó.

***csippisz** szoros //M A svájci Navizsensz völgy bejárati szorosa. (Kiszely István: A svájci Hun völgy c. könyvecskéje nevét egyedüliként, figyelmeztetőként szerepeltetem: máshol is vannak

még összegyűjtendő hun szavak.) Gyerekszó Torna, Borsod vm.-ben: a játszótárs orrát befogni a behajlított mutató- és középső ujj közé, szorosan. (Van más népi, biz. jelentése is.)

dele, deli dél, déli //M Az égtáj, és nem a nap állása.

Delivolgjagh Duna //M Délifolyó. Ezek jelzős köznevek, nem valódi tulajdonnevek.

got gót //G A hun ellesége, majd szövetségese volt. Izgalmas kérdés a gótok nyelve is. A huntól nem állhatott nagyon messze.

Gotekh urrukhje gótok földje… //M…gótok országja. Vagy: **Gotekhje urrukh.**

***Gouzou-szoros** Parittya-szoros //M Sima Qin kínai történész könyvének (A hunok legkorábbi története) egyik földrajzi neve, itt figyelmeztetésként áll: a kínai források még sok szót ígérnek.

Hajkh Örményország, örmények //Arm Ma Hajasztán. És 1915-re emlékezik,…

haj örmény //Arm

havald, havaldi észak //M Havalt (hóval). V. ö.: Havilath, Evilath!

Hind, -i India, -i //H Hindu-ma is hun szót használunk. India: a h eltűnt.

ige, igesi ég, égi //M Ott van, ahonnan az Ige jön. Ég (égbolt) és ige szavunk azonos eredetű. **E!**

Isurrukh, -i Mezopotámia //M Ősország, Őshaza! Kérdés, hogy mi az alapja a névadásnak. Ez azonban nem lehet megkérdőjelezése a fogalomnak, a szó tartalmának. Mi nem írhatunk a hunok részére új történelmet, nem vonhatjuk kérdőre őket tudásukért. Mi nem tudhatjuk jobban , mint ők.

jagh, jaghek hegy, hegyek //M 'Jó, jók' jelentésű, ami foly, az is 'jó'. Nyilván, a Keleten elterjedt 'dagh' alaki változata. A Musza Dagh Mózes-hegy. F. Werfel A Musza Dagh negyven napja c. regénye az örmény genocidiumban tanúsított hősies helytállásnak állít emléket.

jaghild hegység //M Ez pedig „jóság".

Karrabata Kárpátok //Mf Jelentése:„sziklafal". Az első szóelem a Karrabah és Carrara szóban szerepel. A **bata** lehet Pata és Batta földrajzi nevek adója. V. ö. sum. BAD (L. 69) = fal. **E!**

Kemt, kemti Egyiptom,-i //K Kent: ma ismert cigaretta-márka Egyiptom régi nevével.

kert erdős hegy, kert //M Lehet keríteni, azaz köríteni.

Khimru Krím //? Hangátvetéses szó. A mai névalak az újabb, bizonyára.

Konstantinoszurr Konstantinápoly //M A hunban egyszerűen Konstantinváros.

Kücsüvolgjagh Don //M Kisfolyó.

lüthü lejtő //M V.ö.: Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék lőtőt lépék.

Madüvolgjagh Volga //M Nagyfolyó. A Volga elnevezése a hun-ősöknek köszönhető. A „számtalan kísérlet ellenére nem sikerült tisztázni származását". Íme: hun szó. Folyót jelent. Rokona a német „folgen", „Folge" is. **E!**

maha földterület //M Például a Maharadzsa földterülete. A maha és maja egy szó változatai, az elkülönülés minimális de elégséges. A *föld* és az *anya* szó majdnem-azonossága klasszikus nyelvi szépség! A Földanya-fogalomra emlékeztet.

Maszisz Ararát //? Jelentése: Mózes. Az örmények szent hegye. Az „özönvízi kikötő". (Médiát is kell emlegetnünk. „A szentírás eredeti szövegében M é d i a mindig M a d a i országnak íratik; …" Talán van köze a **madü** hun szóhoz is: 'nagy'.)

Napijagh Elbrusz //M Jelentése: Naphegy. A Nap szó Mezopotámiában: NAP (sal), NAB (ku): L.129. A Nap ősi magyar szó. **E!**

nise, nisi nyugat, nyugati //Mf Nis: Szerbiai város, jelenleg. Mi az összefüggés? Valószínű, Szkítiának ez a település jelezte a nyugati határát.

Nisurrukh Nyugati Birodalom //M Az előtag ismerete feltételes, de a városoké, városságé nem.

outou gyepű,védősáv //M Oltalom, oltal- maz. A palóc „autó" ejtése. (Sima Qin!) A keleti hunok szava a nyugatiaké is.

orem orom //M Polübiusz: „…az a hegy, amely alatt Média fővárosa, Ekbatana feküdt, Orum-nak neveztetett ." Attila Média királya is volt. A város neve is érdekes: az ék (ékes) és a bata (fal) szó érthető számunkra. Arany János töprengett a szón, ormó alakban is használta balladájában.

Parszikh, parszi //? Perzsia, perzsa // Az irodalomban sokan a tűzvalláshoz kötik a nevet, a szó rokonai révén is: parázs, perzsel, pörsen, píros. És a per, pör?

Pekhtej tengir Fekete-tenger//M *Egy nagy vízáradat tört be…* – A hun történelmi tudat talán a Fekete-tenger születését örökíti meg. [A nagy hun szövetség története (töredék), Detre Csaba ford.] A Biblia: negyven napos esőjére is emlékeztet. Más motívummal is párhuzamba állítható: a zsidók menekülésével: az Úr népének lehetővé tette a Vörös- tengeren való átkelést, de üldözőinek nem.

Rimurrukh Római Birodalom //M Bizánc a közelben volt. A Rim – ősi szóalak.

soprun hegyalja. //Mf Tehát Sopron. Veszprém ellentéte, hegyalja: sopru…hen.**E!**

Szelevu Korea, Japán(?) //M A széle(?) a szárazföldnek.

szike kiszikkadt patakvölgy //M A szikesi szó is idetartozik.

szikesi szikes? //M A kérdőjel nem indokolt, a válasz: igen.

sziki száraz //M Nagy szóbokor tagja a hunban is, magyarban is, a mai szik, szikes, szikkad, stb. rokona.

szikild száraz //M Ugyanaz. Az ld legtöbbször az lt képzőnknek felel meg: „szikelt"; néha a ság, ség-gel fordítható. Más népeknél is megtaláljuk a hun korban aktív képzőket.

sziri pusztaság, legelő //M Szíriában is lehet. Nem véletlenek a szóegyezések. **E!**

szirild síkság //M Ha véletlennek tekintjük a gyakori szóegyezést, gyakran kímélhetjük meg magunkat a további igazságok keresgélésétől. Most nem ezt tesszük, még ha elhúzódik is a tudományos szembesítés és ellenőrzés folyama. A felismerések örömét védjük meg!

sziris síkság //M Ua. A száraz szavunk.

tava tó //M A v része a tőnek, ez a „teljes tő".

tauth ?gepida //M Biztos, hogy a tót szavunk ez. Izgalmas lesz bizonyítani. És a történelmi hátteret tisztázni az „eposzban" is megénekelt **/chun/ – /tauth/** földi és égi szövetség mögött.

tengér, tengir,tengird tenger //M Tengir, Dingir, Tengri istennév is volt, pl.a türköknél, kunoknál.

tengirdi valamiből rengeteg //M Megmaradt a d sokasító képző sokáig aktívnak. Sasad, …

Tesjaghild Kaukázus //M Láng-hegység. Mikor működtek a tűzhányói, meddig?

toka, tokai kelet, keleti //Mf Toka-patak (Gyöngyösön). És Tokaj, keleten!

Toku Keleti-tartományok //Mf Milyen „japánosan" hangzik! A hunok isteni jelképe a japán zászlón! (V. ö. : A hunok vallása, ford. Detre Csaba.)

tur árok //M V.ö.: túró, feltúrt, turzás, Túr. Az oroszban is megvan: tvórog = túró. Ismét azok a mnévi igenevek… Az ószlávban a tur még ige, vsz. hunoktól átvett szó. A régi m. „túros hátú ló" a feltúrt, varas, sebes hátú, nem gyógyított ló. (A nyers hús ezért kellett a nyereg alá!)

Uaieia, Wuaweia Araxesz //? Média határán folyik a Kaspi-tengerbe az Örmény-fennsíkon eredő folyó. (Media Atropatene a Parthus bir. része.)

ugu part //Mf Tiszaug nevében, a „nagyrévi kultúra" területén.

vezi víz //M A vejsze előtagja is volt: vezi+ iti = vezite, vízgát, vejsze.

volgjagh folyó //M Mint a Volga! A németben: folgen = következni. A Volga hun szó. Azt jelenti, hogy folyó. Jelzővel: 'nagy folyó', Madüvolgjagh.

vüldi völgy //M A vűn szóból. „Jöveldet", azaz térszín-hiány. (A szkíták európai szót használtak: 'tal'.

zu, zur patak //M Hangszó, mint annyi más. Zú-dul, ha árad. A magyarok gyakran használnak ilyen hangokat, hangszókat: zú, zutty, zu bele! Ebben él ma is a szó.

Visszatekintő összegzés

*Bár a hunok korában ismert földrajzi térségek között még nem szerepel Afrika, Britannia , Délkelet- Ázsia, legalábbis körülhatárolva nem, a szavakban megjelenő világ hatalmas. Úgy tűnik, „hunközpontú" világkép alapján szemléljük. Magyar az összes köznév e témakörben, a többelemű tulajdonnevek köznévi tagjai is. Mindössze a /**Hajkhu**, **Kemt**, **Khimru**, **Maszisz**, **Nise**, **Parszikh/** tulajdonnevek az egyetemes elnevezések, de a hunok ezeket is sajátjukként használták. Izgalmas követni a szűkebb térség földrajzát, különösen a Kárpát-medencében is használt neveket. Nincs okunk máshol keresni a soprun megfelelőjét mint Sopronban, a túr –t „a kis Túrban". A csepe, csepild nyomán elindulva nem csak Csepelre, hanem Drávacsepelyre is eljutunk. Túr nevünk előfordulásáról is térképet rajzolhatunk. Ugyanerre bejegyezhetjük Tokaj, Veszprém, Sopron, Tiszaug, Csucsa, Nagyvárad, Halmajugra, stb. neveket. A sok szegh-tagú nevet, Csajágot, a sok -nyírád, -nyárád-tagúakat. Havaselvét és Erdőelvét, Emődöt, a Körös-Kőrös neveket, és a többieket mind, (amelyek összegyűjtésében remélhetőleg segítőim is lesznek). Magyarul szólalnak meg a melléknév-köznévi jelzős kapcsolatú tulajdonnevek: /**Delivolgjagh**, **Nisurrukh**, **Isurrukh/**. Bizonytalanok vagyunk néhány név földrajzi azonosításában: /**Gotekh urrukhje**, **Toku**, **Szelevu/**, és a tulajdonnévnek minősített jelzős szerkezetekben: a /**Bastevolgjaghnak/** pl. milyen nevei voltak még, hogyan nevezték pl. az örmények a mai Volgát. Érdekes a jagh szó: hegy jelentésű, de része a folyó szónak is, a hegy jó, a folyó is foly-jó. Azonos szó a /**maja** és **maha/**, más-más hiátustöltővel, a föld tehát anyánk. Jó ismerni ősi metaforánkat.*

Állatok

alun; idzsi aluni alom; egy…//M…alomból való//Gyöke az al, mint az alatt, alá szavaknak.

bá vadállat //M Ba-rom. A „se bú se bá" szólás megvan a latinban, ófranciában is: scire neqve bu neqve bá…ne savoir ne bu ne ba! Hangszó, a bámulás, bámészkodás tudattalan bárgyúságából fakad.

bagialu bagoly //M 'Bogolyik', 'baglyuk' lehetett a köztes alak, ebből vonta el a magyar a mai szót.

bajla szarvasmarha //? A marha a jászok szava? V. ö.: római feljegyzés a Duna – Tisza – közi incidensről, melyben az adóemelés miatt tiltakoztak a helyiek a „marha" szóval, „csatakiáltással". Ez viszont a gazdagságot kifejező szavakhoz köthető: baján (avar), baj, bő, buja (ómagyar), bej (török gazdag), bojad (hun), bojár (orosz). Bajoskodni: gazdagsággal, marhákkal foglalatoskodni; a voi, voj is ebből ered: Voj(vodina), stb. Mivel fontos műveltségi-művelődési alapszó, ki kell vizsgálni eredetét. A magyar nyelvbe a hunból is jöhetett a fejlett szláv szó! **E!**

beka béka //M Vajon hogy hangzik a Beka-völgyben? Hunul és magyarul.

bollob denevér //? Hangszó: az állat „lobogó" mozgását fejezi ki. Elfelejtettük.

bulbül csalogány, filemile //?T Hangszó, a törökben is.

büka bika //M A szláv törzsek is átvették a szót.

bülen jávorszarvas //? A két szót valaki felcserélhette, talán mégis ez jelenti a bölényt. Ekkor utalnom kell a **büldzse** (tölgy) szó hangalaki és tartalmi közelségére. (*Tölgyállat*? *Bölényfa*?) Nem a lexikonnak dolgozunk, hanem az embernek, így az elme játékait nem zárjuk ki! Lásd azonban: a *baskír* nyelvben a **bülen** szó szintén jávorszarvast jelent! Hogy a magyar-baskír viszony még talányosabb legyen! Pontosabban, a hun-magyar-baskír viszony.

csucsa egér //M V. ö. - Erdélyben: Csucsa. Nálunk is „csócsálnak". Ez a szó igei alakja.

dünbá bölény //?Mintha „villámállat" jelentésű volna a szó, de ez inkább a szarvasra illik, a „bülen" meg a bölény lenne, de a szavak összecserélődtek. Egy ilyen kivételes eset is megeshetne, hisz elképeszt az örmény írástudó tudása!

gijmé szarvas //M „Elejtették már a gímet, / Üldözik a szarvas-hímet"… (Arany J.) Ősi, mezopotámiai szó. Geime: gím.

hevi medve //M Heves. Valószínű jelentése ez. A későbbi medve szláv állat.

hovi, hovekh juh //M A h > j, v > h hangváltozással. Utóbbi hiátustölő, mgh. előtt.

hülie ölyv //M Ismét lekopott a h, de lehet, csak kiejtés-variáns. A v hiátustöltő. Később így hangzott: hülye. Lehet, hogy mégsem a hüllő a hülye… **E!**

inke tehén //M Ünőke.

játi elefánt //M Ját-szik, ját-ék szavunk? Ez is lehet. De biztos más is: a jata = hát, ezek szerint háti, azaz hátas állat. Ez több mint érdekes lehetőség: kultúra- történet! **E!**

jugra farkas //Mf Halmaj és Ugra két szomszédfalu, de egy 'farkashalom'.

kala hal //M Kala viszkele…Várjuk az úszkál szavunkat. K > h.

khulla, khullu holló //M A *kullog* hangszó a madár mozgását adja vissza: innen az ige. Meg kell azonban nézni a fordítottját is: nem a mozgás neve volt-e előbb. Akkor igét keresünk, ez a *khullin v. *kulin lehetett, a hajlongó mozgást nevezhette meg. Ennek a melléknévi igeneve a kullogh, amiből kulló – holló lett és maga a kullog ige, mint „megdermedt szóalak". (V. ö. még a Kulin családnévvel!) **E!**

kila kígyó (nagy) //M Sok változata is volt: kálgyó, kélgyó is.

klik gyík //? V. ö.: klik-klak: a hirtelen hely- és alakváltoztatás kalapja. Hangszó.

kutha kutya //M Még az égen is van helye. Qutu, guda, guti: sok ősi név.

ledzsi légy //M Idzsi kücsü ledzsi…ajsi kücsü mütür…(Új.)

lú, luvekh, luwrá! ló,lovak, lóra! //M Értettem!…

madügijmé óriás-, szentszarvas //M „Nagy nőstényszarvas". „Elejtették már a hímet,/ Üldözik a szarvas – gímet…" (Arany J.: Rege a csodaszarvasról) Miről kaphatta volna Gyímes a nevét Erdélyben?

majmun majom //M,U A középkorban még ezt a hun alakot használták a magyarok. Ujgurban is: *majmun*.

marti madár //M Mart: folyópart, domboldal. Ahol a madár fészkel. „Buona ziue, kisleány! / Mért sírsz a Duna martján?…" - Csángó népdal-sorok.

mütü, mütür bogár //M Mütyür bogarakról lehet szó… A bogárd szó zsombékost jelent.

racsa patkány //M? „Racsáló".

sas sas //M A sáska nem saska? Ragadozó, csak kicsi.

sasaka sáska //M Kis sasnak tűnik.

singa oroszlán //H A Szingh szó Indiában 'oroszlán' jelentésű, méltóságot, hagyományt őrző kaszt-név.. Ők a turbános urak. Pl. Szvaran Szingh.

sira tigris //H A név kiesett a magyar nyelvből.

suchü bá szent állat //M? A soha szó, talán. Inkább mégis a **su** (kézfej) szó az eleje. A kézzeli szentelést jelentheti: kéz + hű elemekből állhat.

sugijmé csodaszarvas //M Ha valóban ez az alakja, ez „kézszarvas", de nem sok értelme van. Ha azonban ***suchügijmé** volna az eredeti alakja, „szentszarvast" jelentene. Ez valószínű. A fordító használja a *Megacerosz*-nevet, feltételesen. Ez a *cerosz-kerosz* szó gondolkodásra biztat, itt lehet szóvátenni a mi Kőrös vagy *Körös* szavunkat. Ez is szarvast fejez ki, a koronával fején. Körös = koronás. (Szarvas város a közelében!) A *ker, kar, kör, kür, kur, kúr, kor* mindegyike köthető a *kör* gyökhöz. (Értelmetlen dolog tagadni a gyökrendszer működését nyelvünkben. A nyelv nem tűri a diktatúrát, Lőrincze professzor még a szabályokat is óvatosan fogalmazta meg.)

surild, surind mesebeli… //? szörnyek, sárkányok szárnya // A **su** (kézfej) származéka ez a két szó is. „Kézelt", azaz kézzel is ellátott szárny ez, ahogy illik sárkányéknál. Ezek a szavak a távoli Kína felé mutatnak: **csaj**, **outou**, és ez a kettő is.

süle sündisznó //M És a sül, egzotikus rokona is sül. De a magyar elkülönítette e kettőt egy mássalhangzóval. Hun szó itt, hun ott…

szo(a)ru szarv //M A szor-ít, szor-os szó is ez? A szarv is szorosan nőtt… Holt állapotban levehető. Még töprengjünk rajta, de azt már meg kellett tanulnunk, hogy a hun nyelvben semmi sincs véletlenül.

tonzu, tonszu disznó? //? Tonuzoba? -vezér volt. Az állatnak más neve jött, más törzsek hozták. Például a kunok. A törzsi külön élet nem jelentett nyelvi elkülönülést, csak törzsnyelvi sajátosságokat, amelyeket a Kárpát-medenccébe is magukkal hoztak. „Tájnyelvnek", „nyelvjárásnak", „nyelvszigetnek" nevezzük a nemzeti nyelv eme „horizontális" tagolódását. Ezek azonban törzsnyelvi emlékek, nem tájnyelvek.

tüve teve //M Már szólás is jár neki: …**tivije buka alto tüve**…a tű fokán át a teve… Még nem tudjuk, hogy hangzott a keleti bölcsességet kifejező közmondás. (Más helyen írok róla: a buka nem más, mint boka.)

üker ökör //M Sok állatnév szinte változatlan azóta. Büka, tüve, üker,…

vom sárkány //? Népmeséink kedvence. Kínában sok élt, a nagy dinoszaurusz-telepek feltárása folyik. Az ember valami módon emlékeket őriz róluk.

vomba kígyó (kicsi)//? „Sárkányállat".

vüla róka //? A latinban megvan, talán etruszk? A vulva szó rokona.

zeri szárny //M Feltételezem kapcsolatát a ***zárugh**-záró (láb)szár szóval.
Az elkülönülést a magas *e* hang eleve biztosítja.

zerild szárnyas //M Kell lennie igéjének is:***zerin**: szárny(al)ni.

zerint szárnyaló//M Több szóalakja volt, a szárral szemben a magas hang könnyedebb hatású, illőbb a repüléshez. ***Zerin** kellett legyen a szár(ny)ni, majd szárny(al)ni igéje.

Összefoglaló visszatekintés

*Az állatvilág szókincsének mintegy fele a magyarban használt szó, az újabb tíz más jelentésben ismert. Indiai hangzású a /**singa/** és /**sira/**, török a /**bulbül/**, a /**tonzu/** pedig rokonnép szava. A szavak 70 %-a magyar. Elveszítettük a /**dünbá**, **singa**, **sira**, **marti**, **bollob**, **bajla**, **inke**, **játi**, **hevi**, **vüla**, **racsa**, **tonszu**, **bulbül/** állatneveket,de hát a különböző magyarajkú népek sajátos szókinccsel rendelkeztek, és nagy volt a szavak „felhozatala" a nyelvpiacra. És más nevek, mint az „oroszlán", olykor erősebbnek bizonyul a réginél.*

Növények, természet

alma alma //M Alma Ata kazak főváros hun-magyar nevet visel.

árpa árpa //M Nincs mit mondani. Sok növény ugyanazt a hun nevét viseli a magyar korban is.

büldzse tölgy //M Szabálytalan hangváltozás a b>t, „ritka kivétel". Lehet elírás, vagy a *tüldzse szóváltozata is. (Érdekes gondolat a tölgy és a bölény rokonságával foglalkozni… Alakra, termetre nézvést sok a közös vonás. Bülen – büldzse? „Tölgyállat" a bölény, vagy „bölényfa" a tölgy? Ez a feltevés még feltételezi ráadásként a bülen – bölény megfelelést is.) Lehet azonban jávorszarvas a **'bülen'**, mint a baskír nyelvben is!

csüma rügy, hajtás //M Ma is csumáznak vagy csimáznak, répát, pl.

dzs(cs?)ijágh dió //M Melléknévi igenév. Jelentése: dijjadó, dívó, divatozó. Dús, életes fa. Régi alakja is megmaradt a Csajági, Csajághy típusú nevekben. Van Csajág falunk is. [Ha dió van, hun mogyoró is kellene, de még nincs. Ez pedig tojásőrző, tojástartó . TihAl.: „ munurau"; összetett szó: mun (tojás)+ urau : őr(z)ő.]

fo(a?)va fa //M Ez nyíló kettőshangzó, de mindenütt hangozhat.

fövi fű //M Fű és fő, mi köze egymáshoz? Az, hogy a hús sült, a fű főtt (zöldségek!). A fű és fő nem külön szavak. Ezt Kis Dénesnél és Varga Csabánál olvastam. **E!**

ini len //M,Mez Az „ ínszalag" szó is. V. ö. a mezop.-i szavakkal.

muha moha //M Nyíltabbá lett az u, semmi más nem történt.

neir, neirid nyír(fa)nyírjes //MA magyar korban a *nei* hangkapcsolat nyí-nek hangzik. Nem lehet véletlen a **neir** és **neil** majdnem azonos alakja sem. Talán a nyilat adó fa volt.

niwaárád nyárfás //M Nyárádmente a Nyárád folyó mentén van, Erdélyben. Mezőnyárádról se feledkezzünk meg.

niwár nyár //M A magyar korban ni-hangkapcsolatokból is ny lesz.

sás sás //M És a színe is ugyanaz.

{termin termeszteni //M Régi alak a termeni. A termelés szavai következnek.**}**

{termetin teremni //M Petőfi: „…hisz azt az anyaföld magától megtermené…”**}**

teremtild teremtés //M Aztán jöttek új családtagok is: termet, termetes, teremtett… A *termés* neve ***termesi** lehetett. A *termesz* is termeszt! *Termény*, *terület*: a *ter* gyök termékeny! **E!**

termed termelés //M Öröm látni régi-mai szavainkat.

tuojekh, tuojid fenyves //M Tuja, még széles jelentéskörrel.

tuoji fenyő //M Előkerülhetnek más fenyőnevek is. Mit mondanak a természetföldrajz tudósai?

tuojvanta fenyőerdő //M A szóösszetétel nyelvtana is megfelel a magyarnak, nem jelölt a szó tagjainak viszonya. Az összetétetben az előtag véghangzói elmaradnak.

tüvi tő //M,U Fa, növény töve. (Tű (tivi) közeli hangalak: tüvi – tivi. Valószínű, szóhasadással az egyikből lett a másik.) Az ujgurban: *tövi*.

vanta erdő //M Vad(on). Mint a wild, Wald. Hun szavaink Európa nyelveiben mindenütt ott vannak.

vantai erdős, erdei //M Vad(on)i…

vantasi, vanti erdei //M Az erdő szó eredő, fiatal vadon. A vanta – ősi szóban: nt > d hangváltozás zajlott le, mint a tud, lúd, ad, stb. szavakban.

vantasi luvekh vadlovak //M A nagy hun szövetség története c. töredékben szerepel. Szóelemek szerint: erdei v. vadoni lovak.

virágh virág //M Jelentése: vir(ul)ó, és mint a latin Virgó = szűz.

***zarugh** szár //M A szó tulajdonnév: **Zarugh** a *Rigel* csillag neve, és „záró”-t jelent: ami a testet és a növényt is lezárja. Az arab Rigel (ejtsd: rizsel, ridzsel) is lábszárat jelent. És a R*igli!* A német szóval való találkozás több mint meglepő. Nehogy hun-magyar-arab-német nyelvrokonságra gyanakodjunk…

zize, zezi falevél //M A levél szó ekkor még tenyeret jelent: ami szétterül. Lásd: ott. Látjuk, a 'zöld'szavunkban az ld képzőpáros. (V. ö.: old, alt…)

Visszatekintés

Harminc névből csak a zezi-t lehet vitatni, de a zöld szavunkban ez is benne maradt.

Élettelen természet

bog rög, göröngy //M A *bog* a rovarhoz szegődött (bogár), de megmaradt eredeti jelentésében is (bog, bogoz). A bogár hun neve mütür volt, ez a picike, parány jelölésére szolgál, kissé tréfás szóként a mai napig használjuk. A törökben is megvan a bog szó, ez azonban nem jelent eredetiséget.

bogar rögöcske, vakondtúrás //M A *bog* szavunk a törökben is megvan, de csak eredeti jel.-ben. A magyar korban a bogarak kapják meg ezt a hangsort, addig el kell viselniük a **mütür** nevet.

bogard vakondtúrásos terület //M Sok helységet meglep a *bogár* régi jelentése.

sárbogárd sárrögös terület //M Tehát Sárbogárd!

düna villám //? *Dünya*: világ (török). Lehet, hogy a türkökkel közösködtünk a szón. Vagy az őstörökökkel, ha létezett ilyen nép.

dünad zivatar (villámlás) //? J.: V.ö.: dűne.

egelü szivárvány //M J.: ég + jel. Égjel, égi jel. Ősi jelentés! V. ö.:Biblia.

hava hó //M A szóvégi a (mint az e is) egy birtokos felé mutat, könnyű volt azzá válnia. Tehát nem elveszett: átalakult, nyelvi szerepre szakosodott.

heg fagy //M Mai nyelvünkben mást jelent a szó. De a jég értelmet ad a fagynak.

hua vihar //? (V.ö. és hull a villám is)

ivej üveg //M Torna és Borsod vármegyékben ismerős az <u>*ívedni*</u> ige: 'megpuhulni, folyóssá válni' jelentésben még használjuk. Az uszkurusz például csak *ívedten* jó. Cselekvő szemlélettel a szó: *ívni*, a hal *ívik*, a vadkörte *ívedik*. Ez visszaható, passzív szemlélet. Az üveg az ívedésnek, sőt ívejgésnek az eredménye, ahol a g melléknévi igenév–képző, ha a nyelv akarja… A jászok szóalakja lett a győztes. **Ívej**, *íveg*, *éveg* vagy később *üveg* egyaránt elfolyót, folyékonnyá válót, olvadékot

jelent. Ami *'ívelyeg'*. Az i mgh. ü-re változására sok példa van: izen – üzen, irem – üröm, stb.

E!

jegatin megfagyasztani //M Jegetni, hegetni; már szokatlan, de érthető.

jegh megfagyás, hegesedés //M Szóhasadás: mindkét változat él: heg, jég.

{jegin fagyni, hegesedni //M A jég és a heg azonos eredetű.**}**

jéj jég //M A *kár* fogalmat is e szó jelenti? A „jégre vinni" szólás még hun eredetű volna? Ez annyit tesz, mint kárt okozni valakinek. Petőfi": „…ha ő úgy nem bízik az emberekben, jégre nem viszik."

jéjiti jeges föld //M Összetett szó: jégföld.

karra szikla //Mf **Karrabata**: sziklafal. Így mondták a dák-szkíták és a hunok a Kárpátok nevét.

kevi kő //M Kevély. Mi az atyasága eme szónak? Ellenőrizni!

kutu, guthu kút //M ***Guthin v. *kutin** igéje kut(at)ni jelentésű lehetett. Már nem hiszünk az 'azonos alakú szavak' gyakoriságában.

poura por //M És a pórnép is „pornép". Erősen palóc hangzású. A gótok is átvették a szót.

salgaruti gyémánt //M? A *fény* és *ró* (v. ö.: rusztikus, rózsa, stb.) fogalmak összetétele. Mondjunk fényrózsát, vagy villogórózsát.

sár sár //M Jelentős a teljes megegyezések száma is!

sara szemét, üledék, szar //M Jelentés-elkülönülés: az sz-es alak 'ürülék'jelentésű.

sava só //M „…levesének nincs sava-borsa,/ hitelt nem ád a fűszeres." (J. A.) A só volt az elsődleges, hisz létszükséglet. Így a jelentés is.

saves sós, savas //M Van sava-borsa levesének...

szele szél //M „…Szél kele most, mint sír szele kél…" (Kölcsey)

teh(j?), tehi föld, földi //M Teh-er vinni, művelni. Arany J.-nál: „nézni is tereh."

teri gyógyír //M? Sok példa van a msh. elvesztésére.

tes láng //M,U A **teszth** alakmása. Ujgur: *ates*~láng.

{tesin, tesján lángolni(!) //M? A **teszth**, a tűz és a **tes** távoli testvérek.}

Tesjághild Kaukázus //M „Lánghegység". Melyik korból őrizték a láng emlékét?

tesvase, szurrvase bronz //M J.: Lángfém, kardfém.

teszth tűz //M,U A **tes** alakmása. Ujgur: *ates*.

tid, tijd, - i kitüntetett nagyobb földterület, ill. innen származó //?

tom vas //M Mást jelent, de megvan a szó. Tumba: tömb, és buzogány, hunul. Ujgur: *tömör*. Temerin: itt is tömörítettek a vasverők. (A déli városban manapság a magyarokat verik.) A Tömöri nevű utód ma is él.

vase (réz) fém //M Ma mást jelent a szó.

zarani arany //M Elveszett a msh., mint a **teri** (~gyógyír) feltételezett változása során. V. ö.: Oláh: „… a baktriai Zarathusztrának a neve is zara = sárarany és thusztra = csillag szóból tevődött össze (26)". Volt z nélküli 'arany' jelentésű szóváltozat is.

zud, zivud zivatar //M J.: zúdul.Hangszó.

zudor kis zivatar //M J.: ami zúdul.

Visszatekintés

*Megállapíthatjuk, hogy a /**düna/** és /**hua/** szavak kivételével az élettelen világ fogalomvilága is magyar nyelvű. Sok szó ment át alaki változáson, soknak a jelentése változott meg, ezek a változások azonban szervesen mentek végbe, követhetők és leírhatók a nyelvtörténeti alapfogalmakkal.*

Társadalom

acsata, acsatad munka //M Az ács szó lett belőle. Ekkor még főleg famunka volt.

acsatagh dolgozó //M Ácsató, Csató nevek…

acsatesi dolgozó //M Ácsongat: boglyát rendezget, Erdélyben.

acsatild munkaeszköz //M Ecsetel: *gerebenez* (tájszó). Köze van a hun szóhoz.

acsatin dolgozni //M Ma: ácsolni. Jelentése leszűkült, csak famunkát jelent a mai magyarban. **E!**

athama, **athamai** törzsfőnök,~i //M Atha: atya szóból van, a kozák testvérek méltóságneve is.

***bajnek** bajnok //M Ez a szó a Bajnekheni csillagnév része. Mivel szerepel az alapdokumentumban, méltóbb sorsra érdemes. A latinok bajnokunkat előléptették: Regulus, királyfivá. A -nek végződés még egyalakú nem illeszkedett a szóhoz. A bajla (szarvasmarha) szóhoz kapcsolható, a baj előtag révén. Ebből lett a gazdagság-fogalom javarésze. (Pl.: bojad, bojar, bojec, vojvodina, vajda, bej, stb., magyar és más nyelvekben.) A bajnok, bojár egyaránt bajoskodik.

bata fal //Mf Pata névadója? V. ö. Mez.. BAD (L. 69): fal.

bejke, bejkesi béke, békés //M Varbócon is így hangzik.

bevidi új hír, ism.információ //? Lassan az entrópia szó is meglesz a hunban.

bir katonai szövetség //M Feltéve, ha bírják egymás bizalmát....

{biren szövetségben lenni //M Bírni igénk jelentései közt ott sejlik a régi is.**}**

boja törődés, munkálkodás //M Később ez lesz a *baj* szavunk, de ekkor még a baj fogalma:

bü, bű. A gazdagság sok bajjal is jár, sokat kell „bajoskodni".

bojad gazdagság //M Ez a szláv bojár szó eredete is.

büghücsi bölcs //M A mai l nem volt a szóban. A bőcs alak is ismert.

bügücsegh filozófus //M Bölcs(el)ő. Vizsgálandó a szó kapcsolata a gyermekágy fogalommal.

chá'á szellem //? Feltételezem kapcsolatát a „halál" szóval.

chán kínai //Ch Azonos a keleti méltóságnévvel: szan (japán úr), kán (mongol), sah (perzsa), stb.

csáthi, csáthágh parancsnok,- //M -vezető. // Aki a csatát vezeti. Csató, a gh > ou > ó fejlődés után.

di(gy?)evi diadal //M V.ö.: dzsijágh; a diadalmas fa. (A di szógyök tárgyalására olv.: Varga Csaba: A magyar szókincs titka!) A diadalnak díja van, a két szót nem szabad elválasztani egymástól, csak azért, hogy a káliz-izmaelitáknak is ajándékozzunk egy „jövevényszót". Kik ők? Ismerték a hunok őket? A dijevisi vagy digyevisi hangalak közül a dij tövű a valószínűbb, de a dzs-s ejtés sem zárható ki. Ahogy a „dijóval" is megesett. **E!**

di(gy?)evild diadalmas (dolog) //M Ez is családtag.

di(gy)evisi diadalmas (személy) //M Ez is a dió szó testvére. (A di gyök életére olv.: Varga Csaba: A magyar szókincs titka.)

dorga előkelő //Mr Aki dorgál. A főnévi használat visszaszorult, az igei nem. De Dorog nevünknek köze van hozzá, sőt a hun törzsneveknek is: **dorgateghi, doroghiteji**. Dorog hun törzsi terület lehetett, Buda közelében.

elü jelszó, jel //M El is tűnhet, meg is jelenhet a j. Itt ez utóbbi… Ebből származott az él, éles szavunk is. Az él a megmunkálás jele.

elve élettér //M Eleve: Istent jelentett. Erdőelve: az erdő élettere, Havaselve: a havas élettere. A hun szó megvilágította az erdélyi földrajzi nevek értelmét. **E!**

gi(gy?)evi kegyes //M Majdnem azonos a di(gy?)evi (diadal) szóval, családtag.

gi(gy?)evisi kegyelmes //M A dzs itt sem zárható ki: valamely korban a szóban lehetett.

hada had //M Kicsi még a szó serege.

haj örmény //ArmTág a tér, „rárószárnyú jó hamar lovakkal"…A lovas nép számára szinte nincsen távoli, elérhetetlen világ. De az Örmény-fennsík nincs messze. (Hol vannak a történelmi Örményország ősi hegyei, földjei! A néppel együtt pusztították el az országot is.) Arszákot, a dinasztiaalapító párthus királyt, az ötszáz évig erős Párthus Birodalmat is az örmények segítették életre. Hunok állama volt és szkítáké, magyar-ős népeké. Megállították, legyőzték a támadó rómaiakat. A negyvenezer fős impériumi haderőt szétverték. Főszerepben: a magyar harcmodorú könnyűlovasság!

Hajkh Örményország //Arm

hara hit, vallás //H A szó láthatóan Indiából is jöhetne.!

hare varázslat //H Hare Krisna! A fehér hunok más néven heftaliták: Heftál királyukról utólag nevezték el őket. A perzsa és indiai irodalom és történetírás bő forrásokat kínál. A kusita-hunok és heftalita hunok már Kr. sz. előtti századokban kiterjesztik hatalmukat Indiára, a hun uralom, -vallás hatásai ma is tanulmányozhatók. Nem kell a közös szavakon csodálkozni. Néhány szó nem maradt meg a magyar időkig.

hareo varázsló //H India felé mutat az eo kettőshangzó.

{hatesi hites, vallásos //M Az a i lett, de köztes hang lehetett az ajakker. nélküli a.**}**

holu ól //M A h? Könnyen elvész.

hom hon //M Homoltból pedig otthon lett. V. ö.: ang. Home [houm; -z] ném. eHeim. Ezek az érdekes (és pontos!) megfelelések a messzi múltba röpítenek, ahol a titokzatos kérdések válasszal biztatnak.

hovesi juhász /M A szó minden mássalhangzója „gyenge megtartású".

huse jóslat //M Túl sok a h szó elején, és a mássalhangzók is „örményesen" hangzanak, különösen a k és g. Szinte nincs más kérdőjel magas szintű tudományához fűzhető.

huseo jós //M H > j. Ritka, érdekes az eo kettőshagzó!

hutu út //M H-val? V. ö. :előbb. A szóeleji h lekopik vagy j-re vált. Vagy marad.

Isatha isten?) ősapa //M Az istahain nem egészen ez: megfontolandó.

isathain, isztain ősi, isteni //M Főnévként áll a Tizeszavában? /**Hegü istahainitet**…/

ishán tartományúr, herceg//MVolt elég méltósága a hunoknak, a magyaroknak is maradt belőle, kár minden előkelő - nevet mástól eredeztetni.

iun görög //Iu,H A jó ión tán nem iún azaz hún volt?

Iunkh Görögország //Iu,H H a j-vel gyakran váltakozik.

jenekh ének //M A szó megegyezik a Jenő névvel.

jiri hír //M A szóeleji hun j gyakran felel meg magyar h – nak.

jóga iga //M,H Az eredeti jelentése: vállalt iga, életmód, test- és léleknevelés. Ilyen példákkal találkozva nehéz megtartani a tud. objektivitást. És sok az ilyen…

kaghak polisz, város //? Kaghak, kügü, kügili, kügir: ezek a településnevek egy családba tartoztak, majdnem azonos hangzással. Együtt is távoztak nyelvünkből. Együtt használtuk az örményekkel, és más népekkel, Hayakaghak Armenopolis, azaz Szamosújvár örmény neve, pl.

khalka szövetség //Mr Kalákában könnyebb dolgozni: a szövetség – erő. A Kuma mellékfolyója Dentumogyerben. Borsodban gyerekszó: a fogyó hold neve. A szó alapja a hun khalin ige, ill. ezzel függ össze. A közösen, kalákában végzett munka a nemezkészítés volt: a kalim nemezsátor. Ez anyagból van a kalina, kalap, a kallasztott gyapjúból. Később kallómalom működött, amit majd egyesítettek az őrlőmalommal; emennek a nevében viszont a mál tő-gyök „működik". (A malom szláv jövevényszó TESz.; A kaláka szó román jövevényszó; A magyar nyelv története. TK. 1967.)

kapu kapu //M,U Hun kapun járunk bé s ki. Az ujgurban: *kapö*.

keltüdisi felebarát //M (V.ö.: idzsikeltüdi.)

ker birtok //M A földek köre.

kerisi birtokos //M Aki keresi, majd keríti. Sok a kker-kör származék.

Konsztantinoszurr //Mr, Mf Konstantinápoly // Konstantinosz + polisz, hunul is egyszerűen Konsztantinoszváros.

Kücsü Bir Kis Szövetség //M Az egészen más nyelvű népeket fogja össze. //

Kücsü Chunkh Kis Hunok //M A hunokkal rokon nyelvet beszélők. //

kügili, kügir falucska, tanya //? A kugli szavunk őrzi? És a német Kégel? És a kégli? A kugli lehetett harci játék, ahol a bábuk a házakat jelképezték. Ellenőrizni!

kügü falu //? A hun települések között a **kaghak** volt a legnagyobb.

küncse kincs //M…hol van a kincs, ami nincs?… (J. A.)
laka ház //M Kis lak áll a nagy Duna mentében… (Petőfi)

Madü Chun Bir //M Nagy Hun Szövetség // Három részből áll.

Madü Chunkh Nagy Hunok //M A **madü chun phejlezu**: a *nagy hun anyanyelv* birtokosai. // Nagyon valószínű, hogy a **phejlezu**, ami „fejnyelvet" azaz beszédet jelent, már valójában „főnyelv". A második értelmezés rokonszenvesebb, a fej „fő-„ értelemben való használatát valószínűsíti.

Madü Hurálid Jüncsild //M, Mo, L Nagy Szövetségi Tanács // A második szóelem a mongol hurál (lánc), a harmadik a latin junxta (szorosan a közelében) szónak felel meg, tisztázandó az elsőség kérdése.

ougher, ügher szőke //? Van, aki népnévként ismeri.

parszi perzsa //Pa V. ö. a per, par, pir, pör gyökváltozatok származékait.

pigu fiú, férfi //M A szóeleji p > f – változás a finnugor egyszeregy. A g > j egyszerű lágyulás vagy réshangúsodás (spirant.).

pru, puru ösvény, csapás //M? Ahol a ló poroszkál. Valószínű, hogy a poroszkál ige őrizte meg a hun szót.

salgawüren, würeni fényjelző őr //Mr,Mf. Salgó. Fényjelző szolgálat működhetett itt. „A xiongnu lovasság csak úgy özönlött át a Gouzhu-szoroson Dainál, és a határoknál meggyújtott, villogó jelzőtüzek továbbították a hírt a támadásról Chang'annak és a Ganquan-palotának." (Sima Qian: A hunok legkorábbi története; A Shi Ji 110. kötete: 73. oldal.) V. ö. még: sajgó: 'fénylő, ragyogó'. […Ennek alapszava a magy. sajog ~ salyog 'fénylik, ragyog' (KISS 1980). Czeglédi Katalin: Földrajzi nevek és a magyar őstörténet]

sant védelem //M Íme, a sánc szavunk.

Sonyu, Sonyukh keleti hun //? fejedelemségek

subir összefogás //M kéz(fej) szövetség = vérszerződés

szamtagh szántó-földműves //M Veszprémvölgyi adománylevél, ugyanez.

szava szó, beszéd //M Gyűjteni kell a metanyelvi anyagot is!

szavajülemid, szavajületild //M szógyülemedés, szótár A magasabb kultúra szükséglete.

tar tar, kopasz//M Mit lehet ehhez hozzáfűzni?

tár tár, tároló //M Pegüverekh tárje: fegyverek tárja, fegyvertár.

távár kereskedelem //Mr,O Az orosz „áru"szó. Ki adta a szót?

táváresi kereskedő //M Távárus, nem taváris. nem tudni azonban, a táv elvonható-e, volt-e különvehető jelentése, vagy csak a későbbi elvonásban kapott.

tonde tudás, ismeret //M Fontos a szó megléte és tartalma.

tor tor, ünnepség //M „… s vídul ha toroz…” (J. A.)

torin torozni //M Testvére a **turin** ige: táncolni jelentése a **tor** tartalma.. (De kell még hozzá torta is.) Torta v. arégi tortáta a torral lehet kapcsolatban.

touvár kereskedelem //M A szó másik alakja.

touváresi kereskedő //M A szó másik alakja.

touman hun fejedelem //M? tartományúr //M?A tömény szó őrzi

urr város //Mr Az úr szó, uralást és uradalmat is kifejez. Őr: közeli rokon-szava. Gazdag szócsalád, a magyarban se szegényedett el.

urrkhes, **urrkhüsz** harcos //Mr Az ur-alás családtagjai. Utász, barlangász, „várász”. A szóvégi képző foglalkozást jelöl.

urruságh ország, haza //M Alakja szerint urusó lenne ma, de megdermedt a szó. Elvont tartalma révén életre segítette a -ság, -ság képzőt.

urrusi uralkodó//Mr A városi, városé. (A város meg az övé.) „Mert nincsen tebenned semmi nagy uraság.” (Bornemisza P.) - A XVI. sz.-ban leírt szó az uralkodót jelenti.

utu út //M Például hodu utu (TihAl.)

vara vár //M Ismét egy szép tővéghangzó.

vásár vásár //M De nincs mindenhol. Itt sincs. Vajon milyen vásárok voltak? Az ár szórész elvonható-e? (Van mág kérdés…)

vijesi íjász //M Az íjas is használatos szavunk volt. A v eltűnt.

wuri , würigh őr //M A vüregh = öreg szóval valószínű a jelentésbeli kapcs. Ez is vür-ő lenne. Több jele van a hajlító (flektáló) nyelvi jellemzőknek (wuste, wüsti), de nem számottevően, nem szaporodik rendszerré: a magyar is ragozó nyelv marad.

würükh, würesi őrség //M Az urr származékai, a társadalom tagolódik, a növekvő igény újabb szavakat szület.

zeligh szolga //M Ez melléknévi igenévi alak, amely zeló, zoló, zulú egyaránt lehetett később. A zeló majdnem szeló, a szláv falu. Talán szolgák falva? Vizsgálandó. A szláv szolga szó későbbi fejlemény (szluga, szluzsity).

zelin szolgálni //M Ha ige, bokrosodik a szó. Vizsgálandók a szelindek, szelid, stb. szavak. Ha a szelindek szelid eb, jól szolgál.

Visszatekintés

Megállapítható, hogy negyvenöt hun szóból tizenegy minősíthető idegennek, ezek a bevidi, chá'á, chán, haj, kaghak, kügili, kügir, kügü, ougher, parszi és Sonyu szavak. Főleg kultúrszavak ezek, nép- és településnevek, melyek kicserélődtek, nagy változásokat hozó történelmi helyzetekben.

Történelmi személyek

Athira Attila //MJ.: Atyácska.

Bendegúzi Attila apja //Mr Bendegúz: kiszámíthatatlanul gyors parittyás vagy-

Bendegúzisi Attila apja //M -parittyával rajtaütő //A bende + gúzi szavakból…

Buda hun vezér //H J.: Főpap, „a megvilágosult"(D. Cs.)

Gotekhjebiri gót-hun vezér //M „Gótok szövetsége".

Kopibar Tesviju öccse //M,? J.: Jólcélzó.

Madü touman, Madü //Mr „A nagy fejedelem"

Madü A „Nagy". //M Hun fejedelmi név (D.Cs.) // Sima Qin Modu-nak írja le.

Nim(e)rüd „Unoka". //Mr Valószínűleg Welamabiri unokáját értve ezen. // Talányos a welama előtag. A „velem" lehetne, de whelt- hez kevés az előtag.

Nimród „Unoka" nevű hun vezér //M Attila nagyapja. A neve viszont: unoka, a régi nimere – nemere hun-magyar szóval. A nemere szó Erdélyben „hideg északi szél" jelentéssel is fennmaradt.

Rutichun hun király. //M Rút" volt, vagy csak markáns, hősies arcú? (V.ö. Varga Csaba: rózsa – rút, ró, rose stb.)

Tenjü Nem világos értelmű főúri rang. A szó eredete valószínüleg kínai, s az éggel kapcsolatos. //Ch? Senyü? Sonyu? Hangrendi,hangalaki változatok.

Tesviju keleti hun király. //Mr J.: Lángíj.

Welamabiri Balamir, Balambér. //M 'Szilárd szövetséges1 jelent.

Hun törzsnevek

Megjegyzés: A Fordító nem közölte a törzsnevek „magyar" jelentését, így a tévedésekért egyedül engem terhel a felelősség. Mentségem, hogy nagyon vágytam és vártam a nevek értelmére. P. I.

Aduni Adonyi //M Lehet nagyadonyi vagy kisadonyi. Az –i szerepe kérdéses: leket melléknévképző, de nem biztos, hogy az. A Kárpát-medencei helynevek is őrzik a törzsneveket! Ha ez a közlés csak tárgyilagos lehet, csak sajnálhatjuk a tudósokat. Részvéttel gondolok mindazokra, akik nem örülhetnek a hun törzsek élő emlékének.

Bastetiji Szélesföldi //M A Szélesföldi, Szélesgyepüi, Nagyföldi törzsnevek tartalma alapján valószínű, több azonos név jelöli ugyanazt a törzset.

Basteoutouji Szélesgyepüi //M Az outou erősen palóc szót Sima Qin írta le legrégebben.

Berenü(tiji) //Mf Ha megtudjuk, mit jelent, Berente nevét is értjük.

Csegi Csehi, Egercsehi? //Mf

Dorgathegi Előkelőföldi //Mf Dorog fő törzsi központ lehetett. Vezérföldi is lehet.

Doouroughetiji Dorogföldi //Mf Lehet, az előbbivel azonos. Úrföldi?

Kevi Kövi //M Keveházára kell gondolni. És aki Túrkevén él, az „kevi" ember. A Túr is idevalósi, hun szó.

Khalatiji Malomföldi //M Hegyipatak – völgyi, - vidéki?

Klünteidi	Síkföldi, Alföldi	//M	Izgalmas kérdések , vajon ki és mikor ad válaszokat?!
Kücsüteidi	Kicsiföldi	//M	Ez mindenütt lehet…
Laiduni	Lajdonyi	//Mf	Lád őrzi a nevet?
Livi	Lívi	//F	Livónia a Balti – tenger mentén fekszik. A lív nép a múlt népe: nagy területet uralt egykor. Attila a dánok királya is volt, meg a gótoké, médeké. És a hunoké… Krónikáink is írnak a Balti-tengerig érő hódításokról. Hol voltak a határok? A hun nyelv megtisztelő feladatokat bíz a történészekre.
Madüjaghildi	Nagyhegységi	//M	Izgalmas kérdés, milyen nép tartozott az egyes törzsekhez.
Madüteidi	Nagyföldi	//M	Nem túl jellegzetes néhány törzsnév. Bárhol lehet ilyen is.
Madüvaradi	Nagyváradi	//Mf	Ha a nyárád – nyárfás, várad – váras hely. Hun kori.
Sadáni	Sadáni	//Mf	Zsadányi? De-néhány névnek konkrét névadója lehetett. Ilyenek: Adúni, Csegi, Livi, Suchongádi, stb.
Sopruni	Soproni	//Mf	
Suchongadi	Suhongádi	//Mf	Csongrádi?
Szogidi	Szogdiai	//F	Az Aral-tó térsége.
Telikhi	Teleki	//M	Kistelekes, Nagytelekes. Nagyon a mi nyelvünkön hangzó nevek.
Tesongadi	Tesongádi	//?	Az előtag tüzet jelent. Lángvidék?
Vepüszidi	Vepsze	//Mf	Távoli nyelvrokonainkra, a vepszékre gondolunk.
Volgjaghadi	Folyóhadi?	//M	Volgai? Inkább „folyók vidéke” sejlik a névben. Folyamvidéki.

Wourduszi Ordoszi //F Ez a legkeletebbi törzs, Han közelében (Kína, ahogy Sima Qin emlegeti hazáját. Ordosz a hunok egyik korai őshazája.

Visszatekintés

A hun történelmi személyiségek és –törzsnevek témaköre talán a legtöbb feladatot adja majd a történészeknek. A felbecsülhetetlen értékű névanyagból a törzsnevek értelmezése megkezdődött…

Vallási, mondabeli személyek, fogalmak

ASAR világ //M,Mez („… Zaratusthra, Zarduszt neve is az Ausar, Sar,, (SR = Nap) nevéből ered…A kusita mitológia szerint, Ozirisz (Ausar = látó) volt a világ bírája., aki napszemével nézett le a világra, s ki mindent látott és mindenkit megitélt." (Oláh Imre: A Nimrud Hagyomány. Ősi Gyökér kiadása, Buenos Aires, 1985. 33. old.)

Asaraszúni Világanya, //M Világasszony // Őneki nemzette Isechunkh a világot, **Asart.** Ő a világot szülő, uraló Ősanya. Mivel az **/asar/** szó helyébe a világ szó lépett, a szócsalád kihalt. ,

***Asaratouman** Világ Ura //M? Kérdőjellel? A touman méltóságnév és harci egység neve is. Valószínűleg azonos a tömény szavunkkal. (Magyarra ford. örm. szövegből.)

Asari Világős //M A Mindennemző egyszerűbb neve, j: „világi".

Asari Isechunkh A világot //M nemző Emberős. // J: Világi Emberős.

Asarfova világfa //M Az Égigérő nagy fa, népmeséink klasszikus eleme. Népművészetünk központi rendező motívuma: a világrend, az élet megtartásának biztonságot, hitet kifejező ereje. Az örmény hacs khar: faragott emlékkő uralkodó képe. Ugyanezt jelenti a „világoszlop" szó. A Sarkcsillagban találkozik az éggel, ez a „világtengely" is.

asaront világnemzés (D.Cs.) //M Ez a MAG-szó, ebbe sűrűsödik a hunok világkeletkezés-elmélete. Az egyetemes kultúra egyik fő motívuma. Ősnemzés! Egyetemes fogalom.

azara monda //? A műfaj-nevek léte: újabb lépcső, fölfele.

chunkh asarurrasagh //M A hunok világuralma // Nincs genitivus jel!

emö tündér //M Ma egy tündéri csecs – emő. Szép, tápláló em-lőket em-ik.

emesi tündéri //M Emese ilyen. Az emse szó is ugyanez, de más tartalommal: anyadisznó. (V. ö.:

emöd tündéri terület. „tündérkert”, „tündérország”
//Mf Emőd: városka Miskolctól délre.

Gal mesebeli óriás //M Gál. Lehet, hogy azonos a gall („kelta”) szóval?

gali óriási //? Gyakori nálunk a Gál családnév. Sőt a Gali is: egri színész és rendező. A kelták neve is, nem lehet tudni, óriás-e vagy kelta a név viselője.

igejebir égi szövetség //M Igeje: égje, (azaz ’égé’: birtokjeles birtokos) + szövetség-bir. Analógiásan az **igebirje** alak is helyes.

Isechunkh athama a hunok… //M világőse, az embert is nemző világős

lá lélek //M A lá lá – k lehet a lélek szó, a k képzővel. (Fészek szó végi.)

suchazara szent monda //? Ismét műfajnév. Ez már irodalomelmélet!

szuhasar felső világ //M A szu(h) előtag kapcsolható a latin super szóhoz.

vahasar alvilág //M A **veszpru… hen** vesz előtagjával lehet azonos.

wakhtiad áhitat //M Ez képzős ige. „Sóhajtó – szó”.

***wakhtin** áhítani //M A szóeleji gyenge réshang nem teszi valószínűtlenné, hogy az óh, ah óhajtó-szavak származéka az ige.

Visszatekintés

E témakör nem a nagy mennyiségű szóanyagával, hanem annak minősége : az általa kifejezett valóság kultúrértéke, művelődéstörténeti jelentősége révén érdemel különös figyelmet. Szavai lexikai környezetben, szövegekben fordulnak elő, amelyek egy legendás nép tudását, világképét, hiedelem-világát rögzítették számunkra. Ez a tudás, hit, művészet motívumaiból építkező világ régebbi a hunok történelmi koránál, e kultúrvilágban fölsejlenek az emberiség egyetemes tudásának ősi elemei. Az Ősnemzés – Világnemzés (Asaront) fogalmaihoz nyelvileg a magyar áll a legközelebb, és ez nemcsak a nyelvi örökségre mondható el…A szavak nem mindegyikét találjuk meg a magyar nyelvben. A szuh például a latinban maradt meg a super szóban (ugyane jelentéssel: fönti, felső), amíg a latin nyelv is megmaradt. Az azara (monda) sem található a magyarban, de a témakör többi szava szoros kapcsolatot mutat nyelvünkkel.

Csillagok

Aldebaran Aldebaran //Mr *Bárányáldozat*, *Áldozat(i)bárány*. Az *aldin hun igét feltételezem, áldani jelentéssel. Lehetett **aladin* is, de akkor a „kétnyíltszótagos törvény lépett hatályba, és a második a kiesett. Majd megkeresi Aladin a csodalámpával! A keleti mesehős neve megőrizte a hun szót? A baran is ősi keleti szó. **E!**

Arana Dheneb //M Arany. Pedig ma a Deheb jelent aranyat az araboknál.

Athaira Altair //Mr Arab: „repülő madár". A hun Attila arabul Otail. Kulin: Atair. Az Altair csillagnév a mi Attila királyunk nevének felel meg. V.ö. Pap Gábor: Mag hó alatt, 2003. (Az atha szó becéző alakjai: Athira és Athaira, ez utóbbi a csillag neve, véghang nélkül.)

Aveni Vega //Mr Csősz (D. Cs.) Nem ismert *avenin – óvni jelentésű hun ige, de feltételezem létezését. Ekkor valóban az óvást, őrzést jelenti a Vega.

azdigh csillag //Mr J: izzó. Nógrádsipeken még izgó a parázs. Ez az izgul szó is. **E!**

Azrateni Hamal //Mr Rátét, teher. Tehát málha.

Bajnekheni Regulus (herceg) //M *Bajnokavatás*, hunul, azaz régi magyar nyelven. A latinok a hun bajnokot herceggé sőt királyfivá léptették elő. A bajnek -nek ragja még nem illeszkedik: pártalan. A **kheni** itt avató, avatás jelentésű. A két tag találkozásánál voltaképpen két k van! A bajnok szó a magyar nyelvben szláv jövevényszó, „valamely délszláv nyelvből". (TESz.) **E!**

Bethelgeuze Betelgeuze //Mr *Bethelkeze*, *Bethelgázlója* A Bethel szó a gyógynövényt és ennek „istenét" jelentheti, arámi esetleg sémi szó – is. Bethesda: „betegde". Aggok, betegek gyógyhelye. Budapesten református kórház. A csillag neve régen: Óriásgázlója. (A gázló szláv jövevényszó. A beteg szó ismeretlen származású. TESz.) **E!**

Egazdigh Polaris, Sarkcsillag //M *Ékcsillag*. A világtengelyt ékeli ki.

Fomalhaut Fomalhaut//Mr „A hal szája". Szorosan véve csak (állat)pofabőr. Kényszerű elnevezés: a csillag a nagy déli hal szája előtt található, ahol már nincs hal. Latin, arab, német, angol, magyar nyelven…V. ö. Hun levelek VIII. P. I..

Golkeni Capella (gida) //Mr Magyarul és hunul: *Kápolnaavató*. A *gol* hajlat, kupola, gula is. Szent hely . A Golgota: gulgulta (arámi), golyó és koponya jelentésű. A gol kápolna is, mert a gol kaponya is (Somogy, Göcsej). Azonos tehát a lényeget nézve a gol, gul, goj, goly, valamint a kop, kap; a kop: találat is (hun), mint a gol is (angol). És cél is mindkettő. És a gól is. Eljutottunk a végső pontra. Go…(angol). A hunban minden jelen van. Úgy, mint a magyarban. Ilyen megegyezésekre nem képes a véletlen, ezek cáfolatára nem képes a tudomány.

Jerkaielo Castor //M *Gyertyahajoló* (Gyermek?) Etimológiai azonosság áll fenn a gyermek, gyertya és gyertyán szavak között, a jer ősi szó alapján. A feltételezés alapja nyelvi sejtetés: volt kain vagy kaien, esetleg kaielin ige, ti. a -kaielo előtag főnevet sugall.

Jerkeni Polux //M Gyertyaszentelő (P. I.) Febr. 2-a Jézus bemutatásának az emlékünnepe. A IV. századtól ünnepelik, Jeruzsálemben kezdődött el, a Bemutatás színhelyén. Az ünnep szentségében a Gyertya Fénye azonosul a Fény Fiával, a megszületett Jézussal, akit a jeruzsálemi templomban a szertartás szerint felmutattak a hívőknek. Ókeresztény ünnep a hun csillag-névadásban!

Ktüteni Seratan //M Gyalu, Gyalulás. Egyengetést is jelent, a szóelemek szerint: „síktevés".

Memazdigh, Meme Spica //M (Kalász) Feleségcsillag, Feleség. Eme Nimród felesége. Hangtanilag lehetséges az **Eme** és **Meme** azonossága, mi több: bizonyos, hisz a hun szóanyayagban, köznévként együtt van jelen az eme és a meme szó, mindkettő: „feleség". Nimród feleségének a Szíriusz volt a csillaga. (Oláh Imre: A Nimrud Hagyomány.)

Napi Nap //M,MezTarhonyaszárító neve is volt a Kárpát-medencében. Ősi tészta,vándor harcosoknak. Hangalakja, jelentése azonos a mezopotámiai NAP , DS. 168, NAB, Accad NABU szóéval.

Oredeteni Mezartim //M Áradattétel azaz Zarándoklat. Teni = tény, tevés. A tim arab szó megegyezik a hun **tum** (dugó) és a magyar töm szóval, szerepi érintkezés alapján. A *bejárat*, *száj* arab jelentés és a száj betömése egymást feltételező tényezők, így különbözik az arab és hun valamint a hun és magyar egymástól. Egy nagy térségben élő népek ősei hatottak egymásra. A hun szó itt követi az arab jelentést, vagy fordítva.? Mikor adták a neveket az arabok? A hun név elsőségét törvényszerűnek tartom, hisz az V. században az arabok még nem voltak meghatározóak a névadásban, a hunok számára kivált nem. Az arabok sem estek messze térbelileg az egyiptomi, káldeai csillagászati tudománytól, de a hunoktól sem vitathatjuk el: az V. században egy Egyiptomtól Kínáig terjedő térség és ennek idő-öröksége állhat tudásuk mögött. Ha ötven csillagnevet örökül hagytak, akkor tudásuk sőt tudományuk volt. Az arab nevek is merülhettek föl a régmúltból, de az V. század a középkori csillagász-műhelyek számára maga a régmúlt. A hun hagyományokat felhasználta és ma is használja az egyetemes világ.

Somaielo Procyon //M? Somolyló.(P. I.) Az a Canis Minoris az égbolt nyolcadik legfényesebb csillaga. A hun névnek még csak feltételezett magyar megfelelője van. Ha ez a Somlyó szavunk is???

Szuoi Szíriusz (Szárazság) //? J.: felső szem (D. Cs.) // Ezt a nevet más csillag is viseli. Lugossy Istenszeme nevét ezzel is lehet azonosítani a hun név alapján, hisz a Sziriusz isteni szerepű volt, különösen Egyiptomban. Érdekes és megfejtendő talány, mi az összefüggés a hun Szuoi és az orosz szuhoj között: az orosz szó „száraz" jelentésű, mint a Szíriusz is. Ugyanakkor, a száraz hunul: sziris, visszatértünk tehát az eredetihez. De akkor a hun szó hogy jelenthet „felső szemet"? Melyik az igazi, eredeti (originalis) név? Mert ha…, ha pedig…

Szureni Arcturus, Kardos //M Szuronyos. (P. I.) A szureni kardos, de a kardos: szuronyos. A szúr ige is örökölte a szót, nem csak a főnévi tartomány.

Vereni Antares //M Véreny, Verseny.(P. I.) Lugossy: Vérrelversengő. A vér és verseny szavunk származása azonos: a vérrel függ össze. Ez a vörheny szavunk is.

Zarugh Rigel //M (Rizsel) Záró. A testet zárja. A szár, azaz lábszár. Tiszta etimológia! De utalok a Rigel – rigli (arab – német!) szavak összefüggésére is! A németben zárat, az arabban viszont lábat jelent. A hun, magyar jelentést elsődlegesnek vélem.

Visszatekintő összegzés

23 csillagnév, közülük egy köznév, kettőnek meg egyazon jelentése van (azdigh, Memazdigh, Meme). Kivételes tudományos és kulturális értéke van egy nép nyelvkincsében az égi objektumok elnevezéseinek. Ha nem kölcsönzött, nem átvett szavak ezek, az illető nép tudományos szintjéről és mitológiai világáról közvetlenül, a nép saját nyelvén tesznek vallomást, a nép saját kultúrszintjét önnön nyelvén kifejezve. Nyilvánvaló persze, hogy ősi, örökölt tudásanyagról van szó, amely nemcsak az azonos nyelvű ősöktől, hanem a lakótérség lehetséges kultúrhatásait kiváltó más nyelvű népektől, kultúráktól is származhatott. Megtisztelő és izgalmas feladat lesz tudósainknak feltárni eme hatásokat…

Bolygók

Aji Luna (Hold) //M [Éji.(P. I.)] Az „éji" feltételes jelentés: ha a török nyelvekben találni ily etimológiát a Hold nevére. Ez a szó ugyanis a török nyelvben is megvan, Ay = Hold. A hun **lun** szó is figyelmet érdemel, ezt használja Európa több népe is, az a magánhangzóval a szó végén, ami valószínűleg a nőnemet hordozza: Luna..

Feni Vénusz //M Fény(es). (P. I.) Ez a szó a fáklyát is jelenti. A feni fényt jelent, az igéje *fenin = m. fenni. A fenés tehát nem élesítést jelentett, hanem fényesítést. Mondhatnánk, fémesítést, mert a kettő ugyan az. Aki tartott bronzkori tükröt a kezében, és elképzelte, milyen művelettel kellett tükrösíteni (minden áldozatot a női szépségért és hiúságért!), az tudja igazán. A fenőkő a féntokban: fén, de ez már nem a fényesítést szolgálja. A szó azonban jóval régebbi. A hun Vénusz még egyszerű nevet viselt, de ő volt a Fény. A szemünk fénye. A Vén-usz szó a latin végződés nélkül visszajut hun állapotába, valahogyan tehát értelmi- és hangtani azonosság van a hun és latin szó között.

Jalalun Szaturnusz //M Halálhold (P. I.) Lassanjáró is volt. Lassan, de biztosan.

Nahaméreni Merkur //M Esthajnali (P. I.) Pontosabban mondva: Hajnal-esti. Kevesen tudjuk. A népi csillagnevek közt nem is találjuk meg a Merkuriuszt, de a hunok még tudták! Mi legtöbbször a Vénuszt neveztük esthajnalinak.

Pralun Jupiter //M? [Igazsághold. (P. I)] A magyarok igazságára gondoltam, természetesen. A második tagja a lun: hold. Európának adták őseink, használatra. A latinok adták

tovább. Első tagja a pra, az oroszoknál szolgál: pravda, právo. A jó, a jog, az igazság. A pragyed: dédnagyapa, a pra itt a déd-, régi. Angol: ima… Illik hozzánk ez is…Keressük…

Verilun Mars //M Vérhold. (P. I.) Hozzá szól Janus Pannonius verse: Imádkozás Mars Istenhez, békességért.

Visszatekintés

*A Napot is ide számolva kiteljesedett a hunok „hétbolygós" rendszere. Hála Detre Csaba újabb közléseinek, …Meglepett a /**Nahamérenil**/: hajnal-esti azaz Esthajnali jelentésre nem számítottam. El kell azonban hinni, így megvan az elveszett Esthajnali csillagunk!*

Feljött már az esthajnali csillag,
Az én rózsám hazafele ballag…(Népdal)

Csillagképek

Bara Taurus (Bika) //? Lándzsa (D. Cs.) // Az angolban a bara rudat jelent.

Beka Capricornus (Bak) //M Béka (D. Cs.) //

Bollob Cassiopeia //? (Andromeda anyja)Denevér. Dr. Bérczi Szaniszló csillagász közvetítette a szót az „erdélyi kiadás" alapján.

Chun Canis Maior //M Férfi, hun, harcos (D. Cs.) //

Doitieloia Aries //? Kos.(D. Cs.) //

Éjalána Galaxis. „Tejút": gör. //M? Éjserege. Éjszárnya Seregszárny (P. I.).Lovashadsereg is lehet. Az összetett szó utótagjában az ála al-gyökű, jelentése a latinban: szárny, hadi értelemben is, a fenti értelmekkel. De várni kell még a döntéssel. Alan: térséget, területet jelent. Török szó, van esélye, vele Éjtérsége lenne a Tejút. Ha Áj-nak olvasom az előtagot, megint a török (fél)hold bukkanna ki a felhőből, a Tejút ekkor: Holdtérsége. Az első a meggyőzőbb: Éjserege. (Elfogultsággal, mert így megjelenik számunkra az égen Csaba népe, vígan, vitézül seregelve.)

Éjnája Corona Borealis //M Éj(szak)nője. (P. I.) Emlékezzünk távolodó rokonainkra: najnen, a finn szó előtagja megegyezik a hun szóval. A legújabb finn történelemírás szerzőpárosa azt írta könyvében, hogy a finn és a magyar nyelv rokonsági foka megegyezik a svéd – perzsa rokonság fokával. Nem baj, számunkra azért nagyon rokonszenvesek, és mi nagyon szeretjük őket.

Gize Cygnus (Hattyú) //? Kereszt. (D. Cs.)

Jerku Gemini (L, Ikrek) //M De külön-külön más a nevük, viszonyuk.

Jijeti Scorpius (Skorpió) //M Rák (D. Cs.) // Fullánkot látok a Jijetiben, és Nyílhegyet.

Kalujnijdzsiszegh Delphinus //M Kajlanégyszög(Cz. G.); Rombus //ütött,nyomott négyszög.

Kutha Leo (Oroszlán) //M Kutya (D. Cs.) //

Lubba Göncöl-szekér //Mr Kanál. (D. Cs.) // Fémöntő kanál (itt). Lupe is, máshol. Az égi lobbanások előidézője. Nagyon ősi név lehet, a bronzkort idézi és a fémöntések nagy élményét. A Kárpát-medencében a Lappantócsillag őrizte meg a nevét, Lugossy gyűjteményében, de azonosítani nem tudták. A szó –a gót szövetségesek révén- a germánok nyelvébe is bekerült. (Ma: német.) Összefoglalva: „égi öntéskor" Lubba lappant, ezért a hullócsillagok lappannak, lobbannak.

Pszak Auriga (Szekeres) //? Koszorú (D. Cs.)

Sas Draco (Sárkány) //M Sas. (D. Cs.)

Somai Canis Minor //? Még nem adta meg magát a szó. Keleti nyelvek? Majdnem azonos a Canis Minorisszal, ami **Somaielo.**

Vijesi Sagittarius //M Nyilas. (D. Cs.) Íjas.(P. I.). A hun hangalakot és jelentést a régebbi szavunk jobban visszaadja.

Viju Aquila (Sas) //M Íj (D. Cs.)

Virágh Virgo (Szűz) //M Virág (D. Cs.) Oláh Imre írt egy Wiro nevű ó-ókori népről. A névszói alak gyakran esik egybe későbbi szóalakokkal. Gyakori a szerves kapcsolat a nagy időköz ellenére. A virág alaknak pedig tovább kellett volna fejlődnie, viró alakká, mint a szamtagh-ból szántó lett, de nem tette. Rejtély, hogy jelent meg mégis az o - a virg végén… Felemelő élményünk a Virgo helyén magyar Virághot, azaz virágot látni.

Würen Orion. Talán valamiféle- //M -őr, eredetileg valószínűleg, würeni fényjelző őr (D. Cs.)
A Würen hangtani és jelentésbeli azonossága az Orionnal nyilvánvaló. Nimród Ősapánk égi tisztében valóban fényőrként szolgál. Karjánál a Bethelgeuze, lábszára a Zarugh („záró"). A magyar történelmi mitológia tükröződik vissza a csillagok neveiben is. Híres csillagának, a Bethelgeuzének Kárpát-medencei neve: Óriásgázlója. A Würen Mezopotámiában Nimrud, a Biblia és a magyar krónikák Óriása, a magyarság mítoszi Ősapja. Az ő fiai Hunor, Magor, és némely krónika szerint – Bor. Nincs magányban. Felesége a csillagmezőn segíti őt: Meme, Memazdigh. Feleség, hunul: eme, meme. Mezopotámiai neve: EME.

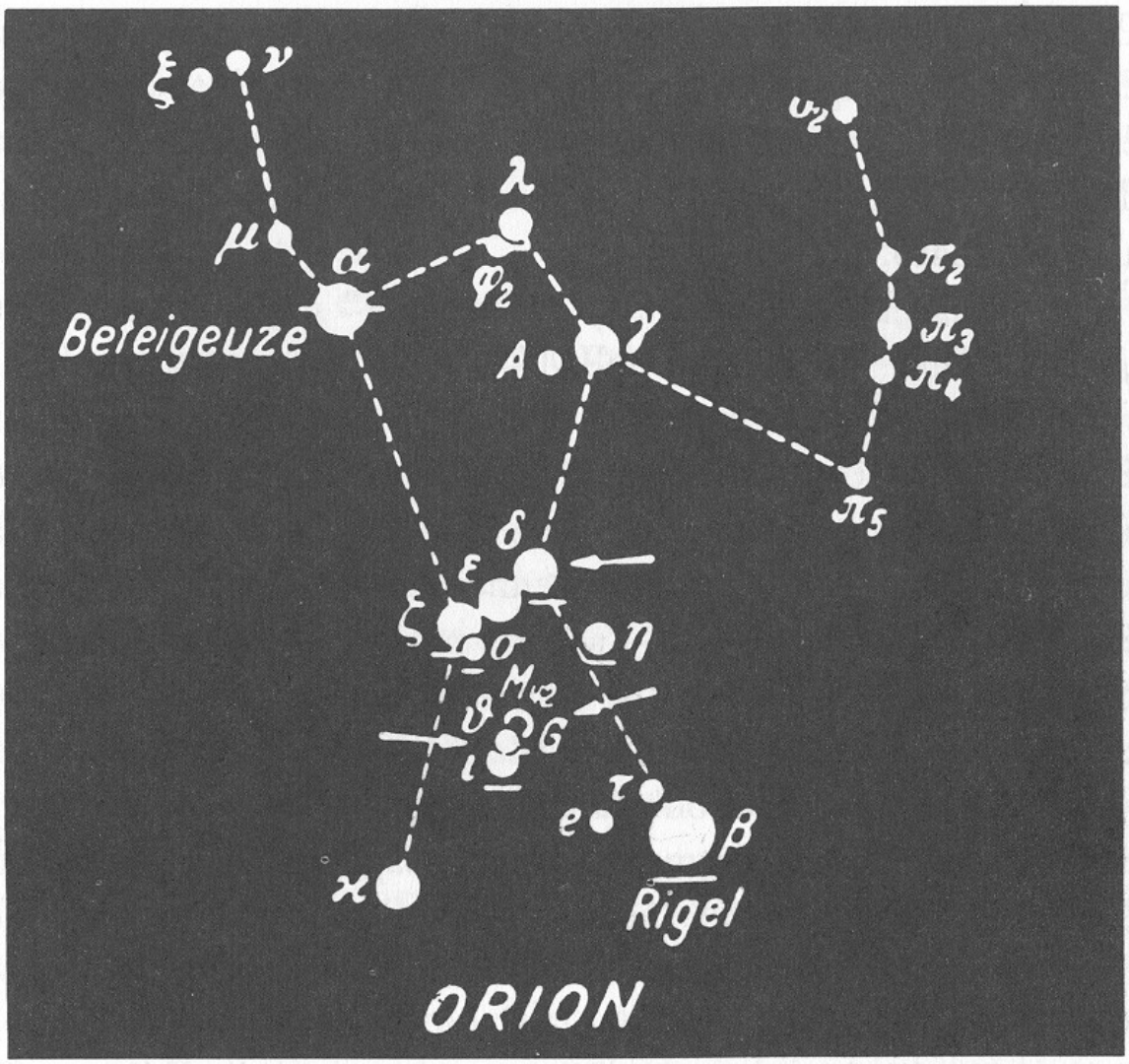

A bolygó-, csillag- és csillagképnevek kimutatása, szemléltetéssel

(Dolgozatvázlat)

Lugossy József egyetemi tanár, nyelvtudósunk emlékének.

Az eredeti dokumentum, amely alapján e dolgozat-vázlat készült, Detre Csaba Hun szavak, szövegek c. közleménye. Megjelent a Turán 2004. március – áprilisi számában, és folyamatosan jelen van a világhálón. Ez a munka az eredeti hun nyelvi anyagból csupán az égi jelenségek : a bolygók , csillagok , csillagképek neveit használja fel. Műfaját tekintve dolgozat – vázlat. Alapkérdése , hogy megerősíthető-e az a feltevés, miszerint a hun szavak régebbiek , mint az ugyanazon valóságelemekre vonatkozó mai , úgymond hivatalos elnevezések. Ebben az esetben ugyanis a hun nyelv értéke megnövekszik , egyetemes tartalmai által. Alulírott úgy véli: a hun nevek kultúrértékén túl az is érinti a magyar állampolgárokat , hogy a hun nevek- megalapozottnak vélt feltételezések szerint - az ősmagyar kor nyelvi állapotát fejezik ki , ezért jelentős események előtt állhat a nyelvtudomány: a hun-magyar nyelv tudományos befogadása, feldolgozása előtt.

Eme nyelvészeti vázlat csak igen szerény feladatokra vállalkozik. Felsorolja a hun csillagneveket, nagybetűvel, az eredeti lejegyzéssel (Detre), alatta a mai magyar értelmével. Hogy

szemléletesebb legyen a keret, szerepel a mai görög – latin vagy az arab név is . A hun név „megfejtését" vagy tartalmazza az eredeti dokumentum , vagy e munka tesz rá kísérletet : ezért vagy (D. Cs.) vagy (P. I.) jelzés szerepel, megkülönböztetve a két név közlőjét egymástól. Névközlők voltak még Czakó Gábor író, és dr. Bérczi Szaniszló csillagász-fizikus, egyetemi docens. Köszönöm, mindkettőjüknek.

Az alapkérdésen túli egyik részkérdés tehát a hun név jelentése. Alulírott névfejtései nem tekinthetők abszolút biztosnak és véglegesnek, és különösen nem nélkülözhetik a pályatársak bátorító figyelmességét, az ügy iránti jó szándékokat, beleértve a kiegészítést, bírálatot, még inkább a jó, új értelmezésre tett javaslatokat. A hivatalos nevek jelenléte az olvasó számára is érzékeltetheti az alaki-, de leginkább értelmi – tartalmi összefüggést, a hun névadás és az alulírott által későbbinek vagy másodlagosnak vélt mai nevek között – ez e munka alapvetése.

A másik részkérdése, hogy a Kaukázus térségében, a Kr. sz. u. 500 körül megalkotott iszfaháni kódexek, a tényleges primer dokumentumok nevei megtalálhatók-e a Kárpát-medencében a magyarság csillagnevei között. Ha e kérdésre ugyanis igen a válasz, akkor örülhetünk újabb föltehető tudományos kérdéseknek, hogy például - hogy kerültek ide. Nyilván azonnal arra gondolhatunk, hogy az itt maradó hunok vagy a későbbi honfoglalók révén. Izgalmas feladat lesz eme kérdések megválaszolása. E munkácska szerzője számára különös megtiszteltetés és rendkívüli élmény, ha tehet néhány javaslatot a hun nevek Kárpát-medencei jelenlétének igazolására. A jobb oldali oszlop megfelelő rovatai ezt tartalmazzák, aláhúzva a különleges élményt jelentő, megragadó „leleményeket".

Érdekes de nem meglepő tapasztalat: a csillagnevek legarchaikusabb rétegében, a megfejtetlen, azonosítatlan „öreg csillagok" között lehetett rábukkanni a keresett hun névre . Itt is a legöregebbek között. Lugossy József csillagnév-gyűjteményében, amely Toroczkai Wigand Ede Öreg csillagok című dolgozatában is szerepel. (Amennyiben persze elfogadható az azonosítási javaslat.) A szerző számára magas fizetség és megtisztelő elismerés, ha föltett kérdései figyelmet és választ kapnak, a legnagyobb ügy és minden másnál fontosabb kérdés és feladat érdekében. Ez pedig néhai Schütz Ödön, ELTE-professzor, armenológus – turkológus hagyatékának és a tudós munkatársak dokumentumainak: a hun nyelvnek nemzeti, tudományos befogadása, feldolgozása, és értékében való felmutatása: a nemzet javára.

A NAGYBETŰK JELENTÉSE:

An: angol név	A: arab név	G: gót v. germán név
H: hun név	L: latin név	M: magyar név
N: német név	T: török név	

Hivatalos név, jelentés Hun név, értelmezett jelentés (D. Cs. v. P. I.)	Kárpát- medencei nevek a honfoglalás után Néhány példa Toroczkai W. E.: Öreg csillagok c. dolgozatából	Pető Imre értelmezése, névjavaslata, a nem azonosított „megfejtetlen" csillagnevek javasolt azonosítása Lugossy József nevei alapján
1. L: Sol	Nap	A magyar Nap szó párhuzamait

An: Sun N: Sonne H: NAPI M: **Nap**	Ruhaszárítócsillag Tarhonyaszárító	Mezopotámiában találjuk meg: NAP és NAB szóalakkal.
2. L: Luna Nr: Mond An: Moon H: AJI M: **Éji** (P. I.) M: Hold	Istenkalácsa Hold Hugy (régi szóalak, inkább csillag, bolygó nevére)	V. ö.: Ay = Hold. A török név méltó a figyelemre.
3. L: Mercurius M: Merkur H: NAHAMÉRENI M: **Hajnal-esti,Esthajnali** (P. I.)	Ez pedig a Vénusz neve volna…Szabályos a szóösszetétel és –képzés: a nahal hajnalt jelent a hunban (itt az -l képző hiányzik; a méreni: est-én-i. A Merkur nem szerepel a magyar csillagnevek között sem saját, sem más néven, és ez feltűnő. Megvan az igazi Esthajnal-csillagunk!	
4. L: Venus H: FENI M: **Fény(es)** (P. I.)	Ökörkereső csillag (Hajnali Vénusz) Szerelemcsillag Álomhozó, Esthajnali csillag, Hajnalcsillag, Pásztor, Pásztorserkentő, Szarvaslegeltető, Vadlegeltető, Vacsoracsillag, Zsidócsillag Vadak csillaga	A fen ige és a fény főnév azonos származású. V.ö.: Czuczor-Fogarasi, ugyanezen szavaknál…
5. L: Mars H: VERILUN M: **Vérhold** (P. I.)	Hadakozó, Vérszemű	A név második tagját a világ nagy részén használják, Hold (eredeti, hun)jelentéssel.
6. L: Jupiter, a legfőbb isten, Juno férje H: PRALUN M: **Igazsághold** (P. I.)	Magyarokcsillaga	***Magyarokigazsága (P I.)***
7. L: Saturnus H: JALULUN M: **Halálhold** (P. I.)	Székelyekcsillaga	***Haldoklócsillag (L)*** ? Lassanjáró ? Halovány ? Hályogoscsillag

A legutóbbi anyagközléssel kiteljesedett a „hétbolygós rendszer”!		
8. M: Napút H: NAPJE OUTOU M: **Napút,a Nap gyepűje** A hun outou szó első említését lásd: Sima Qin, a Han-dinasztia[Kr. sz. e. 206 – Kr. u. 25] történészének munkájában.		? ***Gyepűhúzócsillag*** (A hun szó az „előpalóc” nyelvjárásból való: oltalom jelentéssel. Az út és utó szavakkal való kapcsolata vizsgálandó.)
9. M: Csillag M: Csilló” H: AZDIGH M: **Izzó (**P. I.)	Izgó = izzó (parázs) (Nógrádsipek)	A csillag szavunk is, az azdigh is melléknévi igenév (ú. m. tőzeg, üveg, bélyeg, vályog, stb.).
10. L: Sirius (Szárazság,kánikula.) H: SZUOI M: **Felső szem (**D. Cs.)	A Canis Maior a-ja. Árvaleánypillantása Árvaleányszeme Ebcsillag, Ebédhordó Sántakata, Sántalány, Szilkehordó, Tündérfő	? Óriás szemöldöke (L) ***Istenszeme (L)*** A „szuhoj” szónak a szláv nyelvben (orosz) „száraz” jelentése van.
11. A: Vega H: AVENI M: **Óvás, Óvó (** P. I.)	Csősz	***Pajzstartó (L)***
12.L:Arcturus(Bootes Arcturusa) H: SZURENI M: **Kardos (**D. Cs.) M: **Szuronyos** (P. I.)	A Bootes a-ja, a botos pásztor Ökörhajtó, Ökörpásztor, Ökrész Nyájőr	***Karos csillag (L)*** (?) (Valószínű: kardos) (Az urus: urrus város, őrös, uras –ősi szavunk)
13. L: Capella (gida) M: Kecskecsillag H: GOLKENI M: **Kápolnaavatás** (P. I.)	Az Auriga a-ja Fényes csillag Gödölyék (2 csillag a Capella alatt) Kecskés	***Kápolnaszentelő*** (P. I.)
14. A: Antares M: Versengő (a Marssal)	Szépasszony	***Vérrelversengő (L)*** Joggal feltételezhető a verseny

H: VERENI M: **Versengő** (Ver/s/eny)(P. I.)		és vér szavak etimológiai kapcsolata.
15. A: Fomalhaut (halszájbőr) H: FOMALHAUT M: **Szájbőr (**P .I.) A nagy hal szájáról való bőrről már a hunok elnevezték a csillagot?.	Már a hunok így nevezték!! Fon, mál, hát, (német: von, das Maul, die Haut; arab-ugyanez) An: mal : állatpofa. L: ugyanez…	A <u>német, arab</u> és <u>hun</u> jelentés megegyezik. A hun elemek elhomályosultak, de etimologizálható a 3 tagú szó. Haut: hát, hátibőr, irha; mál, moly (malom):az állatpofáról.
16. A: Rigel (Láb: óriásé…) H: ZARUGH M: **Záró** > Szár (P. I.) (<u>Orion lábszára</u>) (P .I.)	Orionnal összefüggő: Aranypálca, Bírópálca, Gyűjtők, Háromkirály csillagai, Kaszáscsillag, Marokverők, Rendcsillag, Rónakirály, Rónaőrző, Rónapallér, Rudasok.	Kaszásemelője (L), Kaszásfarka, Kaszásgázlója, Kaszásgyöngye, Kaszáspallér, Kaszástelke, Kaszászsombékja. Lezárja <u>a szár</u> köznév származási kérdését. A szárny szó gyöke is ez.
17. A?: Bethelgeuze (Az óriás karja) H: BETHELGEUZE M: **Béthelgázlója** (P. I.) M: **Béthelkeze**(Etimológiai azonosság áll fenn a kéz és a gázló szavak között.)	David J. Eicher ezt a magyar nevű csillagot kihagyta az Univerzumból.	Már a hunok így nevezték!!! A bétel, Bethel, beteg, Betezsda azonos eredetű szavak (arámi szkíta)- ***Óriásgázlója (L)*** A „ beteg” szó ismeretlen eredetű. A gázló„délszláv jövevényszó”. (TESz)
18. A: Altair (Repülő madár) G: Atila H: ATHAIRA M: **Attila (**Atyácska, D. Cs.)	Cigány Juhász Tévelygőjuhász	A magyar nép nem rekesztette ki a kisebbséget az égboltról sem. A hun mást látott: Attila királyt. Eme azonosságra Pap Gábor:Mag hó alatt, 2003.
19. A? Aldebaran H: ALDEBARAN M**: Áld**(ozati)**bárány** vagy M: Bárányáldás, M: **Bárányáldozat** (P. I.)	A Bika csillagkép a-ja, (“szeme”) Világoszlop* Bujdosóklámpása (Az α Tauri már szerepel Eicher úr könyvében.)	? Pásztorok öröme ***Áldomáscsillag*** (L) *A Világoszlop név Záhonyi András Ősi titkok nyomában c. könyvében szerepel, MBE,2005. Ekkor Világfa is volna. (Ellenőrzés…)

20. L: Polaris M: Sarkcsillag H: EGAZDIGH M: Égcsillag v.Ékcsillag (P. I.)	Ursa Minor a-ja: Vaskaró, Kötélcsillag, Göncöl térítője, Szent Péter agara, Boldogasszony/ Bábamutullája, Kék Szürke, LisztesSzürke, Ló,	(A Furucsillaggal kapcsolatos) Fúrókettőse (L) Fúrúmása (L)?
22. L: Spica M: Kalász H: MEMAZDIGH, MEME M: **Feleségcsillag,Feleség** (P. I.)		***Petefészek . (L)*** Eme:Inanna, Nimrud felesége V. ö.: Oláh Imre: A Nimrud Hagyomány. A feleség szó hunul: eme, meme; v. ö. még: csecsemő, emlő, Emese, emse!
23.L: Pollux H: JERKENI M: **Gyerekszentelő** (P. I.) M: **Gyertyaszentelő**	Bojtárkettőse Virradócsillag	***Február 2: Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe a hun égbolton!*** (A Gyermek bemutatása Jeruzsálemben)
24. L: Castor H: JERKAIELO M: **Gyertyahajló** vagy M: **Gyerekkaroló**(P. I.)	Estvélicsillag Ezt érzelmileg nehéz feldolgozni!	***Alkonycsillag? (L)*** ***A másik Gyertyastentelő Boldogasszony-csillag!*** A szentelő gyertya. A kar szó a hajlítás műveletéből szárma-zik.
25. A: Dheneb (Farok) H: ARANA M: **Pók** (P. I.)	Hadvezető Zászlótartó Vőfély	? Kaszásfarka (L)
26. Gör: Proküon L: *a* Canis Minoris (Kiskutya csillagképben) H: SOMAIELO M: **Somolyló , Somlyó (?)** (P. I.)	Ebecske Nehézlábúcsillag Határjárócsillag	
27. A: Hamál (Málha) H: AZRATENI M: **Rátét** (~Teher, P. I.)		***Kalmárokcsillaga (L)*** Teni: tevés, tény

28. A: Seratan L: Cancri (Rák) H: KTŰTENI M: **Gyalu**,**Gyalulás** (P. I.) („Síktevés". P. I.)	Rákzsombék (Rák ε) Szamárkák (Rák β, γ)	***Alföldicsillag (L)*** ? Vakondtúrása (L) ? Zsombék ikre
29. A: Mezartim (Zarándokhely bejárata) H: OREDETENI **M: Áradástétel**(P.I.)Zarándoklat		Az arab tim megfelel a magyar töm, a hun tum szónak (szerepi érintkezés) ***Mennyországkapuja (L)***
30. L Galaxis H: EJALANA M: **Tejút** (D. Cs.) M: **Éjserege** (P. I.) M: Lovashadsereg (P. I.)	Cigányokútja, Csőrszárka Égútja, Éjjelikegyelet, Fejérköz Fejérárok,Hadakútja, Hajnalszakadék, Istenbarázdája, Jézusútja, Kerekudvar, Részegemberútja, Szalmahullajtó, Szalmásút, Tündérút Szent Mihály útja, Tündérekfordulója -Hattyú α közelében,	***Istenpalástja (L)*** V.ö.: Suhazara: Isehun „tógája" a Tejút. Ha Éjszárnyának nevezzük, akkor is <u>seregszárnyra</u> gondolunk. Egybe kell vetni a lehetségeket. A török alan szó térséget jelent, a szó beleillik a fogalmi világba. Holdtérsége?
31.L Ursa Major M Nagy medve H LUBBA M **Kanál** (D. Cs.) M **Öntőkanál** (P. I.)	Nagy Göncöl, Béresszekér Döncő, Döncér, Döncölszekere Illésszekere, Kincső, Szent Péter szekere	***Lappantócsillag (L)*** Pusztáklobbanása Lubba: öntőkanál, luppa: kiskanál, lupe: kanálformájú nagyító. Az öntőkanál lappantása – lubbantása – lobbantása a csillaghullás„égi öntéskor".(A kanál a khanin =meríteni hun szó családtagja.)
32. L: Orion H: WÜREN M:**Őr(ség)en.**(P. I..) A mezopotámiai mitológiai tudás	Aranypálca, Bírópálca, Gyűjtők, Háromkirály csillagai, Kaszáscsillag (O.β.ε.γ) Marokverők,	***Óriásgázlója (L):*** az Orion α, Bethelgeuze <u>Würen(ßüren) – Orion ugyanaz a szó.</u>

Nimróddal azonosítja a csillagképet, amely az égbolt uralkodó alakzatja. Felesége is itt van: Eme. A hun Memazdigh, Meme – csillag: Mitológiai Ősapánk feleségének égi képmása..	Rendcsillag, Rónakirály, Rónaőrző, Rónapallér, Péterpálca, Pásztorbot, Püspökpálca, Szent Ilona pálcája, Jákobpálcája, Inzsellérpálca, Orionöve, Juhászbot, Kampófa, Háromkirálycsillaga, Kaszásgyöngye, Kaszászsombékja, Kaszásgázlója (O.α), Kaszásemelője, Kaszáspallér, Kaszástelke, Kaszásfarka, Vontatók, Egészkenyér, Félkenyér(O.öv mellett három csillag)	Képzett, mint a leb-eny, öm-leny. Őr, ti. mint vadőr a lesen. (Az első hangot bétával jelöltük.) A salgawüren és würen egyaránt „fényőrt" jelent, a Nimród – csillagkép istensége, hunmagyar mitológiánk legendás alakja fényőrként szolgál az égen.
33.L: Geimini M: Ikrek H: JERKU M: **Ikrek** (D. Cs.)	Két árva csillag Bojtárkettőse (Castor: Estvéli csillag Pollux: Virradócsillag)	***Pároscsillag (L)*** Zsombék ikre (L) Ikergyerekek
34. L: Cassiopeia (Andromédа anyja, királynő) H: BOLLOB M: **Denevér** (P. I.) (Dr. Bérczi Szaniszló csillagász-fizikus közlése.)	Szentkút Korcsma	***Magyarok csillaga***. Mitológiai tartalom: az égi csodaszarvas agancsa. Zászlótartócsillag ? Hunyátacsillag ? Hályogcsillag
35. L: Draco M: Sárkány H: SAS M: **Sas** (D. Cs.)		
36. L: Corona Borealis M: Észak koronája H: EJNAJA M: **Éjnője** (P. I.)	Északi korona: Rúzsáskert, Salló, Apostolok csillaga, Krisztus Urunk asztala, Koszorúcsillag,Máriakertje a-ja: Gemma "Harmadik szem"	? Fiaskoronája (L) Éjkirálynője (P.I.)

37. L: Leo H: KUTHA M: **Kutya** (D. Cs.)	Ebcsillag	***Óriáskutya (L)***
38. L: Cygnus M: Hattyú H: GIZE M: **Kereszt**(D. Cs.)	Háromhadnagycsillag (Hattyú β γ ε) Sereghajtó (Hattyú β) Hadhajtó Hadvezető (Hattyú α) Nászvezetőcsillag Vezércsillag (H.α) Tündérekfordulója (H.α)	Keresztcsillag (L)
39. L: Saggitarius M: Nyilas H: VIJESI M: **Íjász** (D. Cs.) M: **Íjas** (P. I.)	Koldusszekér Törökszekér Törökországi Döncöl szekér (a Nyilas 5 csillaga)	Az Íjas - hangalakja és a szóelemek jelentése alapján - pontosabb változatnak tűnik.
40. L: Scorpius M. Skorpió H: JIJETI M: **Rák** (?) (D. Cs.) M: **Fullánk v.** M: **Nyílhegy** (P. I.)	Rák? Rákzsombék?	Az „ije(sz)tő" jelentésű a szó bizonyára. Szóba jött a Hetevény név, mert a Jijetiben benne van a jeti (hét), de ez a Fiastyúk neve.
41. L: Aries M: Kos H: DOITIELOIA M: **Gáteleje (?)** (P. I.)		
42. L: Auriga M: Szekeres H: PSZAK M: **Koszorú** (D. Cs.)	Fuvaros Kocsis Korona „Salló"	A pszak örmény szó is. (D.Cs.)
43.L: Taurus M: Bika H: BARA M: **Lándzsa** (D. Cs.)		Bar = rúd az angolban (Hun-kelta közös szó?) eBarre a németben: rúd, rBarren: korlát. (Hun- kelta-gót közös szó?)

44. L: Virgo M: Szűz H: VIRÁGH M: **Virág** (D. Cs.)		A virág „megdermedt szóalak”. (Viró-vá kellett volna válnia.) Mint a tőzeg: tüz(el)ő, csillag, azdigh, üveg, vályog, stb.
45. L: Capricornus M: Kecskeszarv H: BEKA M: **Béka (**D. Cs.)		A cédrusok hazájában van egy Beka nevezetű völgy. Jó lesz megtudni, van-e ott béka, és miről nevezték el a völgyet.
46. L: Canis Maior M: Nagy Kutya H: CHUN M. **Férfi, Harcos** (D. Cs.)	Legfényesebb (“alfa”) csillaga a Sirius, nevei: Ebcsillag (Canis Maior ά) Tündérfő (C. M. ά)	A szfinx régi neve is HUN. A hun szó latin jövevényszó a magyarban (TESz).
47. L: Canis Minor M: Kis Kutya H: SOMAI M: **(J ?)**		Az újonnan közölt névre nincs még javaslatom. Vártam a Sakál név felbukkanását. A Canis Minor csillagképet és *a*-csillagát a hunok is hasonlóan nevezték: Somaielo – Somai.Töprengjünk még jelentésén!
48. L: Aquila M: Sas H: VIJU M: **ÍJ** (D. Cs.)	Antinousa: Sellő	
49. L: Delphinus M: Delfin H: KALUJNIJDZSISZEGH M: **Rombusz** (D. Cs.) M: **Kajlanégyszög**(Cz. G.)	Kis kereszt Hálócsillag (Delfin a Kislóval)	Az első tag rokonai: kallódik, Kal-laszt, kalina, kalap, kalapács, stb. A szó gyöke azonos a kaj gyökkel, így az „ütött”- helyett „kajlanégyszögnek” is mondhatjuk.(Cz.. G.) Igéje a *khalin lehet.
50. M: Szivárvány		Ősi jelentése ez a

H: EGELÜ M: **Ég**(i) **jel** (P. I.)		szivárványnak: a Bibliában is a szövetség jele az Úr és az ember között. Ez az Égjel nem a Bibliából jött.

Néhány megjegyzés az áttekintő táblázathoz, utószó gyanánt

A tulajdonnévi földrajzi nevek mellett 3 köznév is szerepel az eredeti dokumentumban: /**azdigh**/ csillag, /**napje outou**/ napút, /**egelü**/ szivárvány. A hun csillagképek neveinek mai jelentését Fordító közli, de nem tudni, az azonosítást miként végezte el. Detre Csaba megadja a tizenöt név jelentését; bizonytalanság csak a Würen és Jijeti értelmében van. A hun csillag- és bolygónevek jelentését viszont nem közli, az etimológiára eme dolgozat csak kísérletet tesz, de nem ad teljes megoldást. A néhány felismerés közelebb visz egy teljesebb eredményhez.

Nem adja meg magyar jelentését Detre az **azdigh**, **Aveni**, **Szureni**, **Golkeni**, **Vereni**, **Fomalhaut**, **Zarugh**, **Bethelgeuze**, **Aldebaran**, **Egazdigh**, **Bajnekheni**, **Memazdigh-Meme**, **Jerkaielo**, **Arana**, **Somaielo**, **Azrateni**, **Ktüteni** és **Oredeteni** – csillagneveknek. Megfejtésüket – azonosításukat megkezdtem. Némelyüket biztos megoldásként, másokat kétkedéssel javaslok azzal, hogy egy megkezdett munkát könnyebb folytatni, mint elölről kezdeni mindent. Nem vagyok biztos a **Doitieloia**, **Somaielo**, **Arana** és **Ktüteni** nevek megfejtésében. Igen szépnek tartom - mert nagyon szellemes útvesztővel közelíthettem meg - a **Golkheni**, **Zarugh**, **Bajnekheni**, **Jerkheni**, **Jerkaielo** tulajdonnevek értelmét.

Igen fontos művelődéstörténeti tényeket hoztak tudomásunkra a hun csillagnevek, de hármat külön kiemelek. A **Fomalhaut**, **Bethelgeuze** és **Aldebarán** csillagnevek „hivatalos” mai neve ugyanez, ráadásul magyarul is értelmezhetők. Ez szenzáció. (Lelkes együttérzéssel gondolok a Fordítóra, aki ezt előbb élhette át.) Ugyanez vonatkozik az Orion - **Würen** csillagképre, az Altair illetve **Atair** névre. (Kulin György dolgozatában ez utóbbi névalak található!) A **Bajnekheni** és a Regulus nevek között nyilvánvaló a tartalmi kapcsolat, mint a Rigel és **Zárugh**, Hamál és **Azrateni**, a Corona Borealis és **Éjnája**, Saggitarius és **Vijesi**, Scorpius és **Jijeti**, stb. nevek között. Elég nyomós indokot adnak ezek az összefüggések ahhoz legalábbis, hogy megvizsgáljuk a „névadójuk” történetét. A nyelvünk ősmagyar kori állapota, a benne rögzített egyetemes ismeretek feltárandók. Valószínűnek tűnik az eddigiek alapján, hogy az ősi, öröklött

tudásunknak része a hun nyelvi örökség is, ezen keresztül pedig az egyetemes kultúrából is nagyobb a részesedésünk az eddig ismertnél. Megválaszolandó kérdéseket vetnek föl a Hun szavak, szövegek c. dokumentum csillagnevei a névadással kapcsolatosan, és ha az egybevetést tudományos igénnyel elvégezzük, a válaszok kedvezően érinthetik a magyarság ősi, öröklött tudásának egyetemes „ értéktöbbletét".

Öt csillagkép magyar nevét nem közölte a fordító, megfejtése gondot is okozott. Amikor még nem adta meg magát a **Bollob**, dr. Bérczi Szaniszló csillagász-fizikus közlése segített: „ a **Bollob** denevért jelent". A **Doitieloia** megmaradt titokzatos névnek.

Tudománytörténeti szenzációnak minősíthetem (remélem, nem alaptalanul) az Orion névadását: a hun **Würen** szóval megegyezik alakilag-jelentésileg.

A **Lubba** név (öntőkanál) égi iparűzésre utal, ez a Lappantócsillag (Lugossy) lesz a Kárpát-medencében. Ha égi öntés van, azaz lappantás, a lappanócsillagok (hullócsillagok) fényesen zuhannak. (A **Lubba** tehát lappant – lobbant, a hullócsillag luppan – lobban – lappan.) Ez az ok-okozati viszony fűzi össze a **Lubbát** a fénylő meteor-esővel.

A lándzsát (**Bara**) a keltákkal megegyező módon neveztük, az angoloknál megmaradt, a bar szó: fém vagy farudat jelent (pl. sorompó is). Gyönyörű a hun **Ejnaia**. (Nai-nen a finnben is asszonyt jelent.) Észak királynőjeként, a Virággal különösen (Virgo)! A hun és magyar Attila szó csillagként az égen! Felemelő!

Különös öröm, ha az V. században, a Kaukázus térségében lejegyzett csillagnevek felbukkannak a Kárpát-medencei nevek között. A legrégibb, megfejthetetlennek vélt csillagnevek megfelelése: gyémántszem-lelés. Ha olvasó szeme elé jut a Hun levelek, bocsássa meg nekem, ha e naív örömtől nem fosztottam meg munkámat, utólag. Ezt is szerettem volna Neki átadni. (Itteni megjegyzésem az egészre vonatkozik.)

A Kalujnidzsiszegh háromtagú összetett szó, mint a Fomalhaut. (A két szó a malom-fogalom kétféle kifejezési módját teszi lehetővé, elkülönítve az „ütős" malmot a „darálóstól". A KAL gyökű az elsőt, a MAL gyökű az utóbbi malomfajtát jelöli. Van tehát *kal - apácsos kalló -, és őrlő - azaz mál - asztó malom).

A bolygónevek igen érzékletesek, a fény, vér, halál fogalmak révén. Általában elmondható, hogy az égi objektumok és a képzelt formációk nevei nem az ókor névadását

tükrözik: mitológiai hátterük a kelet szellemi világa. A névadás sugallata az egyetemes emberi tudás ősi mélységeiből árad felénk.

Dolgozat-vázlatomat -jószándékú feltételezések és felvetett kérdések címén- abban a reményben bocsájtom a Tudós Társaság szeme elé, hogy szíve is lesz a biztató válaszhoz.

Tisztelettel: Pető Imre

Utóirat

Különleges adománya a sorsnak, ha újabb anyagok jutnak birtokunkba megkezdett munkánkhoz. Czakó Gábor jóvoltából két újabb csillagnevet kellett utólag besorolnunk a keretek közé. A Merkur hun neve **NAHAMERENI**, a Canis Minoré pedig **SOMAI**. El kell gondolkodni azon, mit jelentenek, honnan származnak. Első ránézésre a Nahamereni ***„ESTHAJNALI",*** pedig e név a Vénuszé volna nálunk.A jelek szerint megvan a valódi Esthajnal – csillagunk! A **Somai** feltehetően kapcsolatban van a **Somaielo** hun csillagnévvel, és ez bizonytalanná teszi az utóbbi név helyességét. Édes gondok, örömteljes töprengések! (A neves író közlése szerint a két név a Hun szavak, szövegek erdélyi kiadásában szerepel. Köszönet érte !) Gyöngyös, 2005. május 2. P. I.

* A csillag újabb kiegészítő közlésre mutat. A *khalin szó felbukkanását előlegezi néhány származéka Detre legújabb anyagában: kháliа: malom és kháliasi: molnár jelentésben. Másképp ez nem is történhetett…

-

<u>Az égi objektumok hun neveinek feldolgozásához külön felhasznált irodalom</u>

1. Dr. Detre Csaba: Hun szavak,szövegek (*www.kitalaltkozepkor.hu/hun_szavak.html*)
2. Toroczkai Wigand Ede: Öreg csillagok. Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztálya Értesítő XV.évf. 3-4. sz. füzete. Köszönet a Budapesti Planetáriumnak a másolatért! Benne a Lugossy József - gyűjtötte „megfejtetlen népi csillagnevek".
3. Schalk Gyula: Az ősmagyarok csillagos ege
4. Kulin György: A távcső világa. Tájékozódás a csillagos égen; Magyar csillagnevek
5. Kandra Kabos: Magyar mithológia
6. David J. Eicher: Az Univerzum. A csillagképek, ahogy a Földről látjuk
7. Oláh Imre:A Nimrud – hagyomány. Buenos Aires, 1985.

A Csillagnevek…- dolgozatvázlatot eljuttattam a M. T. A. Nyelvtudományi Intézetének. Az Intézet válaszakérésre- Megtekinthető nálam. P. I.

Visszatekintés

*A témakör legutolsó szava (a kimutató táblázat előtti), és a /**Würen/** alfabétikus helye mintegy felteszik a koronát e témakör uralkodó főségére. Összegzése, lényege is az Orion a mintegy ötven bolygó-, csillag- és csillagkép-név értékének. A Kelet ókori és még annál is régebbi, ősi egyetemes tudása sűrűsödött – töményedett e kultúrkincsbe. Igen nagy művelődéstörténeti értéke van a húsz csillagkép-névnek: egyetemes és magyar értéke, hiszen a magyar nevek száma kétszerese a többinek.*

Időszakok

bi nap //M,Ol A bi-l, vil tő megjelenését látom a szóban, ami a fénnyel (világ, villan) és a képpel, látással függ össze (billog-bélyeg-biglietto). Az olaszban is.

gin nappal //T A török *gün*, *günes* nemcsak az időt, az égitestet is jelenti, és szó családja a beágyazottságra mutat. Ezért a szó inkább török.

ichel éjszaka //M Amikor jön az ihlet! Az éjjel szó hangilag közelebbi. Kissé hasonló hangzású a kelta-ír *oiche* szó.

icheli éjszakai //M Pontosabban, az 'éjjeli' szó ez.

klünichel este //M Összetett szó: 'éjjelelőtt'.

mer esthajnal, este //? Keresni kell a családtagokat.

mere, meri este, esti //? Vizsgálandó a Meri név!

nahal hajnal //M Náhal – hánal. Átvetés.

nahar, nawar nyár,forróság //M Egy szótaggal kevesebb lett, könnyen összefolyt a hangzás.

nahari nyári //M Ugyanaz, mint a nári, csak ez madárnyelven van. A nawár is. A h és w könnyű msh.,könnyen vész. Mint a „nehem kehell": nem kell.

nári forró //M Nyár és forróság tehát ugyanaz volt, a forrik szó a borról lett… A borrigh: forró (skót?). Meglehet: az ik „ikes" rag erről maradt meg.

or év //? Ora az óra és a most fogalmát jelenti az olaszban, de a latinban még térbeli kiterjedéseket, egész az égövig. Keressünk további párhuzamokat.

Visszatekintés

*Az időfogalmak közül csak a **nahal-** és **nahar**-család, az **ichel** és **klünichel** ismerhetők fel.*

Tudomány

bügücsszirtild filozófia //M „Bölcs(esség)-szeretet”.

bügücstued filozófia /M „Bölcstudás”

tondin tudni //MA szó alakváltozataiban ingadozás van, ill változik a msh. helye. Az orrhangú n-é, sőt n-nélkülialak a tued, tudzsi, stb. Az n ősi része lehet a szónak.

tudzsi, tudzsisi (!) tudós //M Aki "tudásos".

tued tudás //M Íme, a **tued**: tud szó is névige.

tuedekh tudomány //M Azaz : "tudások".

tuedjülemild lexikon? //M „Tudásgyülemedés”, „tudásgyűjtemény”.

volgildid történelem //M Nemcsak csinálták, tanulták is.

volgildtued történelem //M „Időfolyamtudás.” A nyelvhasználat egyik alaptörvénye, hogy az egyes szavakat vagy használták, vagy a lejegyzéskor is használják. Vagy nem szavak…(Elképesztő. Itt hosszasan keseregtem. Népemen, sorsunkon. A magyar és örmény nemzetünk sorsán.)

Tárgyak, eszközök

athorr szék //? Lásd: Attila király bútorait, Priscos rhétor elbeszélésének leíró elemeként.

balta balta //M,T Nem változott az alakja. Baltaje buka v. balta bukaje: mindkét kifejezés a ’balta fokát’ jelenti (Detre).

bara lándzsa //? Az angolban is: rúd, sorompó. Családnév: Bara Margit.

budga kulacs //M Azaz butelia, butykos, budgó; bugyogó hangot ad, ha még van benne nedü.

dengi amfóra, tartály //M Az agyagedény döng. A házakat döngölték a döngölők. Dengelegi döngölőt jelent. Felesége boszorkányper szereplője volt. Hangszó.

feni, fenigh fáklya //M Fenő: fény(l)ő. A Feni a Vénusz hun neve is. Ez a fény szó.

gaja ágy //M?,Gö Szép, mitológiai hangzású név. Gaia a Föld istennője, a görög mitológiában.Gaja a neve egy bővizű pataknak a Bakonyban, legszebb szakasza a Nanai-szurdokvölgy. Lehet, hogy a gálya ókori hajófajta nevét is a hun ágynév adta. A Föld az Élet ágya, és ha új életet plántálunk a földbe, ágyást készítünk. A földágy egység-fogalom. Galyatető? **E!**

ghutou, ghutu, kutu kút //M Akárhogy ejtették is ki az ősök, maradt magyarnak a szó.

glandi kehely //M,L Gáláns kalandorok, lovagok emelgetik. Az etruszk tölgymakk neve. A hun kehely alapformája, a makk „tartója" motívumában keresztező vonalkás. A galand és kaland szavunk őrzi a szót, más jelentéssel.

gol* kápolna //M A Golkeni – Kápolnaavató-csillag nevének előtagja. A gol inkább haj-lat, haj-lék, az ősi kegyhely. Kap-u. Vesd össze az angol go és gol szóval! A hal-ad magyar szóval. A goly-ó-val is. Valószínű, a gurul is gulul volt. De a gör, gur gyök is rokon. A híres csata színhelye: Halhin-gol. Távol-Keleten található.

gula piramis //H Ha a **/gol/** kápolnát jelent, ez is szentély – név. A gul is ősi templomot jelent. A gúlák környezetében "élő" szfinx régi neve:Hun. Ember, harcos, hun, vagy mindhárom? Vagy a negyedik ? Feltárandó a hun Kutha és a Leo csillagkép-név viszonya és a (piramis) gúlához tartozásuk tartalma. Már foglalkoztak vele. **E!**

guzi parittya //M Húzni kell, huzigálni, forgatni.

hurál lánc //Mo Mongólia vezetése a Nagy Népi Hurál (Cedenbal).

hüsti üst //M H-val? Mi az hogy! Mint a hütü! És a többi…

itekh íjhúr //M? Itin:"ütő"(húr), vagy itin: elválaszt, de összeköt is? A két íjszarvat. **E!**

iti, itild gát //M Elhatároló eszköz.

itin, eitin elválasztani //M Az ajtó (ejtu, stb...) elválaszt és összeköt! Melléknévi igenév, a finnben az elválasztó gát jelentésben. (Csak a megfejtetlen szavakkal foglalkozunk kis szövegekben, így...) **E!**

jajúw hajó //M A szó eleji j gyakran lesz h. De miért jaj-ú? Hangszó?

khália malom //M Ez ütőmalom: a kal gyök működik a kalina, kalló-, kalap, kalendárium, stb. szavakban. Tán a Kálmán, Kalamona nevekhez is köze van. Ne feledjük a kalinkát, és a kalamajkát se. A származékok megvannak, igéjüknek is kell lennie, *khalin lehet.

kháliasi molnár //M 'Malmosi'. Kalasi nevű volt tanáromat ezúton is köszöntöm, e hun szóval, melyet az ő neve is őriz. Halas-tagú földrajzi neveink némelyike kalas is lehet. **E!**

kirta hurok //M A kör, ker, kűr, kir európai szótövek ill. –gyökök, nagy szótartomány alapjai.

luppa, lubba kanál //M Lebben, lobban, leppen, lappan luppan. A fémöntő kanál neve lubba, ez a Göncöl csillagkép hun neve is.. Jó utalni rá itt is: a kanál szó pedig a khanin = meríteni szó testvére: kanális, kanna, kanta, kanül, stb. De a kan, kanca és még sok meglepő érteményű szavak is e családhoz tartoznak. **E!**

neil nyíl //M N és ei kapcsolatából ny lett. Az is lehet, hogy már akkor lágyan hangzott az n. Nem volt a magyarban ny mássalhangzó, nyilván a hunban sem. És az örményben sem, ezért állhat a nei közelebb a nyei ejtéshez, mint azt a lejegyzés hallatja.

onga sírhalom, kurgán //? A szó első tagja: tíz (török). Egy támpont?

ösztörü edénytartó cölöp //M Az **/ösztü/**-höz köze van: valamivel együtt. Lásd még: ösztövér, ösztökél, ösztönöz, stb. Az ösztön hegyes végű szerszám volt, az állat „ösztönzésére".(Ez utóbbit már a nyelvújítás hozta vissza.) Ezért: tartja a „hórihorgas gémet" az „ösztövér kútágas" is.

pegüverekh tárje fegyvertár **//**M A „vérontók" tárolóhelye.

pegüveri vérontó, fegyver //M A 'fegyüveri' köztes alak. A második, nyílt szótag!

rám zár, retesz, (!)kerítés //M A Rám-hegyi szakadék védelmi szerepére gondolok. A szót átvették a szlávok is. Becézni is lehet: rámka. Az oroszban: képkeret. **E!**

rámin zárni, körülzárni //M Rám-áz-ni kell a képet. És a ka – rám? Hogy jön össze? Tán a ker + rám összetételből, körzárnak mondhatjuk. A rámol ige cselekvése: keretek közé rendez.

saku, szaku kés //M Ma szike, régen szakóca.

sarlagh sarló //M Sar(o)ló, sarabol, sarjú: a család a sar hangszóból ered, de a sarj az elsődleges jelentés. Ismét a gh > ó hangváltozás a bizonyos szamtagh-példára.

satur sátor //M És hová tették a jurtot, azaz jurtát? Aminek az anyaga gyúrt gyapjú volt? A sátor szó megléte és a jurta hiánya elgondolkodtat, bár még előbukkanhat.

sisak sisak **//**M Nem keveset használtuk, mégis olyan, mint új korában.

szeghán asztal //M A gyöke: szeg - burjánzó, fontos szavunk (szeg-let, szegni, Gombaszög Alszeg stb.) Priszkosz rhétor Attila udvarában e mellett ült.

szeghild asztal //M A szeg nagyon aktív. Igéje a *szeghin lehet, amiből a szegni lett. A formázott, „szegett" anyag lesz a bútor. A betelepített, elrendezett hely lesz az Alszeg, jelzővel is ellátva.

szer eszköz //M Jó szert tenni jó szerre, amit nem kell gyakran szerelni. A szónak hatalmas családja fejlődött-növekedett, fogalmi világának folytonos tágulásával; az alapszó maga is sok jelentésű, a települési fogalomig. Pusztaszer neve is e szó fontosságát bizonyítja.

szerin szerelni //M Az igei alak is „nagycsaládos".

szeritágh eszközt készítő //M „Szerítő", ma: szerelő, jó szerszámmal.

szeritin eszközt készíteni //M Az ít ma is élő képző.

szurr kard //M Ez szúr is, vág is. Ez a szúr, szurony, stb. szavunk.

taka kapa //M Pedig még meg sem tanultuk …

teir csapda, kelepce, tőr //M Összefügg az előzővel, a tere, tir társakkal.

tere penge, él //M A véghangzónak volt egy birtokviszonyra (birtokra) utaló sejtetése, ez is segítette „lekopását". A tir – tőr, tere – él, teir – csapda hármesából az él jelentés más alakot keresett.Ez az él szavunk is az élü (jel) származéka, többféle érintkezés révén.

terild csapda //M A teir szó jelentésétől csak elvontságában tér el e képzett szó. Általánosan: csapdaállítás. A ter gyök bokrosodását Varga Csaba gazdagon kifejtette.

thága fátyol, kendő //? A fejen, a koszorú alatt (D.Cs.) Tóga.

thegisz tegez //M A **/thege/** – hely szóval lehet etimol. kapcsolatban. Nyílvesszőt helye-z a harcos az íjra.

thum dugó //M A szó családját lásd Varga Csabánál; pl. tumultus, töm, temető stb.(Tümet - tömet = temet). Az arabban: tim = a szája vminek, amit be lehet dugni. Átment a latinba, lásd a tum szó családját .Béh thumin budga száhát thumvel. Mai! (P. I.)

tiker tükör //M A bronztükröt *fenni* kellett, hogy fényes legyen, fémes fényű.

tir tőr //M Ősi hangkapcsolat: t.r, oly sok szó magja. a magyarban.

tivi tű //M A **tüvi** (tő, töve) szóval etim. kapcsolata van.

tivije buka tű foka //M A **buka** a lábszár foka is, azaz: boka. Ellenőrzés: TESz!

tumba buzogány //Mr „Tömb." Középkori szó a tumba =jelzőtömb határon v. emlékhelyen.

vapa pajzs //M A lápa v. vápa: homorú térszínforma. Finn, aapa: mocsár, mélyedés.Torna: lápa ~ homorú tájrész.

vezite (vezi + iti) vejsze //M Ősi magyar szavunk. Meglepő az összetétel.

vijesi íjász //M Három msh.-vesztett szó jön…

viju íj //M Ez vijjog. Hangszó, mint oly sok.

vüvi öv //M Ez lenne a visz ige? Ekkor is v-s volt. Az öv tartalma-szerepe is erre a szóra mutat.

wiloia fáklya //M Világ(ító) // Más neve is van: **feni**, **fenigh**. A fen és vil gyök ma is élő. Majd aktív lesz a vil gyök, és sok régi szót kiszorítanak a nyelvből származékai (asar!). Detre a „b"-nyelvből eredezteti a szót. A hasonló szavak közül bizonyosabban az Uaiei a-tipusú földrajzi nevek lehetnek jövevények.

wuste ostor //M Megvilágosodott egy szócsokor.

wustur kis ostor //M Az u –s ejtés napjainkig megőrződött a magyarban.

wüsten hajtani (állatot) //M Ismét meglepetést szerzett a hun szó. **E!**

wüsti állathajtás //M A füstifecske nem /**wüsti**/ valójában: az élelmét hajtó?

Italok

bor bor //M „Forr a bor":egy Móricz-regény címe. Más nézetből: is megfontolandó, nem azonos–e a bor és a forr szó eredete. Úgy tűnik, azonos a két szó, a forr a szó igei alakja. Más nyelvbe is bekerült igeként: (borrigh), és vizsgálandó az etim. kapcsolata Bordeaux nevével (bordói lé), a bordó színnévvel. **E!**

csaj tea //Ch Kínától a hunok közvetítették, Eurrópába is.

hümin inni //M Feltételezett szófejlődés: hümini, hümni, hünni, ünni,…

hümild ital //M Az ivott, amit isznak. Ham hang az ételé, hüm az italé.

***palinka** pálinka //M Ezt már én iktattam a kínálatba. Kinek a szava a pálinka? – Mai kérdés lett belőle. Válaszunk: ha a **palin** = falni, enni, a palin-ka jelentése: faláska, falatka. „Falós lesz tőle az ember"- mondják Erdélyben.

ser sör //M Gyerekkoromban is ser-t emlegettek az öregek.

Összefoglaló visszatekintés

*Nem túl nagy ez az italkínálat, de itt van az ősi lényeg. A szláv nyelvbe a **csaj** hun közvetítéssel juthatott el, hisz Kínától a szláv törzsek lakóhelyéig terjedő térség a hunok mozgásterülete volt.*

Ételek

***hemin** enni //M Erdélyben: „béhemment" valamit, ha gyorsan békap.

hetild étel; etimológiai értelme: //M -lételem. //

kisjú hús //? Mezopotámia: kus. De a hunok kissé megforgatták a hangokat.

moni tojás //M Tikmoni lehetett a „tyúktojás", ha helyes a Tizeszava tiknaziren szavának értelmezése. Meg ha nem, akkor is, hisz népnyelvünk erősen értékőrző, amit Bessenyei Gy. Magyarság c. röpiratában már szépen megfogalmazott.

pala étkezés //M Képzővel: palat, vagyis falat.A szóeleji p f-re változik: „a finnugor 1 X 1! Szabályos hangfejlődésnek is mondjuk.

palin étkezni, falni //M Nem pejoratív értelemmel gondolva. Mint Erdélyben mondják ma is.

voje zsír, vaj?, faggyú? //M Bizonyára „ mindenfajta zsíradék".

Összefoglaló visszatekintés

*Mindössze a /**kisjú/** ismeretlen az éléstárban, amely nem roskadozik a kínálattól. Hiányoznak a konyhaművészet fogalmai: anyagok, étkek,elkészítési módok megnevezései. Szívesen látnám a kínálatban a palacsintát: előtagja az „étkezés" hun megfelelője. Tej? Kenyérféle? Gabona s a föld más termései? Kezdünk kiéhezni az újabb szavakra…*

Elvont fogalmak

a s a r világ //M Sárhegy: Világ (osság) hegy. A sár tehát asar jelentésű. Fényhegy, Naphegy, ha kultuszhely volt a napkultusz korában. Az „összár"- jelentés is szóba jön, de van más lehetőség is. V. ö.: Ausar, Sar (SR = Nap). Mitológiai fogalmak… Ozirisz, Ahura Mazda.

asresi összes //M Összrész. Első as tagja azonos az ász szóval (lat.).

baste széles //M Mint a pást.

bazmati rengeteg //? Sajnos, ez kissé csúnyán hangzik…

bű baj //M Ezek szerint a bűbájos nem bűvös - bájos, hanem baj-baj! Mi az Ősbü? Valami baj történhetett ezen a helyen.

cha'a szellem //? Egyedüli szó, melyben a mai arab nyelvben is meglévő „gége-zárhang" feltűnik..

chormuszegh háromszög //M Mértani fogalom: ha van már mértan… A szeghből lesz a szeghán, ami asztalt jelent. [A szeg eredetileg „vérségi egység", majd „határ" és végül „körülhatárolt terület" értelemben fordul elő. – E mondat Szegedy László A honfoglaló törzsek és nyelvjárásaik című írásában áll. (Élet és Tudomány, 1992. VI. 12.)]

elve élettér //M Nagy a család! Az 'Eleve' szó Isten jelentésű. Különben nem volna alanya a Halotti Beszéd – nyelvemlékünk e mondatának: Mennyi malasztban teremté Eleve ősünket, Ádámot,… (mai értelmezéssel). Azonnal megvilágosodik a Havaselve és Erdőelve név, mindkettő Erdélyhez kapcsolódik. A havas élettere az egyik, az erdőé a másik. De hogy maradt meg ez a két szó? Sokszor kell derülni ezen-azon, de mindig föl kell áldozni a humort a téma komolyságáért. Itt van ez előbbi kérdés… A távozó hunok főlírták a majdan érkező magyaroknak a sziklára, hogy hogyan nevezték ők ezt vagy azt a helyet. Még arról is rendelkeztek, nehogy megváltoztassák e neveket a fél évezred múlva itt hont foglaló magyarok. (Bocsánat, nem akartam.)

erig üreg //M Valószínű le- vagy be- érő. A g tehát melléknévi igenevet jelez. Megdermedt a szóalak, a g nem vált ő- vé, mint a tőzeg, virág, üveg, hézag, vályog, stb. szavainkban sem.

esze, eszisi ész, eszes //M A tővéghangzó átalakul, személyjellé. Illeszkedik az -is képző magánhangzója. Az es, ös, os, as melléknévképző jelentése nem változott. Az i visszahúzódott, ma csak a valahová tartozás, valahonnan-valóság kifejezésére használjuk.

esziszkü kezdet //? Ez „szkíta" szóként, a Krétai-kódexben szerepel, kör-özés, ker-esés alatt... áll.

hazati szabad ember //M Van hazája. Még ebből is születhet a haza fogalma!

hega magaslat //M Lásd - előbb. A hágó is itt van. A

hegin emelni, tisztelni//M Hegy, vagy hágó? Mindkettő. A hegye vminek.

hormuszegh, nijdzsiszegh, hütüszegh
//MEgy kis mértan: háromszög, négyszög, ötszög.

idzsesi egész //M „Egyesi" egységes – egészséges.

idzsid egyenes //M Csak a végződés változott meg.

ijjú szabadság //? Hangszó: a fiatalok ma is így kiáltanak fel, ha kezdődik a szünidő.

ijud szabad idő, -hely, -akarat **//?**

jala halál //M De sok a h ~ j –megfelelés!Igéje a ***jalin** lesz majd.

jej kár //M? Zavaró, hogy a jej = jég szóval egy-jelentésű. „Jégre viszi": nagy kárt okoz neki. Petőfi: „…Ha ő úgy nem bízik az emberekben, jégre nem viszik."

kompu, kompou; hutukompou, outoukompou, kerkompou kanyar; útkanyar,kanyargós birtok
//M De kampó is, bizonyára.

ktünid sík //M A kitűnő szónak ez az alapja.

liku lyuk//M Még használjuk néha a hun szóalakot is. Likas is van, nemcsak lyukas.

nijdzsiszegh négyszög //M Dzs-s szavak: idzsi, ledzsi, dzsijágh…

odu odu //M Nem változott semmi az oduban.

péle fél //M Ebből kettő kell az egészhez (ugyanúgy, mint a magyarban; D. Cs.). A szóeleji p…

pszak koszorú,korona //Arm **E!**

rási lyuk, rés //M A ráspoly ezt a lyukat, rést tágítja, tehát köze van a szóhoz.

rime rossz szellem,rém //M Sok van!

salkanta állandó //?

salke lét (általános, //?… filozófiai értelemben) Salker városát a hun-ősök építették?

salkin létezni //? A salak szó alapja. Ami állandóan megmarad, nem olvad ki.

szan szám //M A szánbeli, szánban stb. Csak m-mel. Az úr jelentése összefügg ezzel: az úr a szám, és a szám az úr. Vanak „számonkivüliek"is, „számos milliók".

szüvisz ősz //M Az évszak neve nem egyezett meg az őszülés, öregedés szavával. Íme.

tau anyagi kár, károsodás (!) //? Meg kell fejteni! A tau egy görög betű: t. Akár a tó szavunk is lehetne – hangzásáról ítélve.

taud káros //? Úgy tűnik, honos a szó, de utána kell nézni származásának.

tauild károsodás, nagy kár //? …, hogy nem ismerjük még a szót.

teiri tér //M Elterül, terjed, tenyér,…nemsokára népes családot alapít. A kettőshangzó mellett elterjed a hosszú magánhangzó, a tőhangzó elvész.

theke gömb //M Ismert a sárteke szó. Ez asárteke = világgömb, földgömb. A tekejáték tehát nem a báburól kapta nevét, hanem a golyóról. Sárteke ~ Asárteke: Földgolyó, Világgolyó. Ez a tekintélyes magyar szócsalád alapszava is.

thekild gömbölyű //M A szemgolyóval „tekintgetünk", forgatjuk a szemgolyót.

***thekin** nézni, tekinteni//M Feltételezett igealak, a magyar ige elődje. Ha a többi igeszármazék él, nem hiányozhat az alapszó sem.

tengirdi rengeteg //M 'Tengersok' –mondjuk ma is.

timis tiszta //M V. ö.: Timisoara - Temesvár régi névalakjával.

timsild tisztaság //MT Ha volt **timsin*** ige, ez tisztítani jelentésű volt. *Timsagh, azaz timsó volna a mnévi igenévi alakja.? A szólelés gyöngyszem-lelés.

ughihara igazhit //M,H Kéttagú szó. Krisna Hara! Hun-indiai , ma újra él.

ughi igaz //M Az igaz és ügy szó ezek szerint azonos származású.

vaugha vágy //M Palócosan hangzik.

vaughin vágyni //M Alakja egybeesett a vágni szóéval, ez elősegítette a g – gy-változást. A gy hangunk új fejlemény.

verdzse vég, vége //M Újabb dzs-s szó.

volgild idő (folyamat) //M A gótban is megvolt. A folgende német szó testvére.

zedauwajild tanúbizonyság //? Hangzatos, büszke szó. Őrzi titkát...

Melléknevek

avesi régi //M Az avas szó. Tágabb érteménnyel: avítt, avult.

bar kiváló, jó //Arm Az örményben a bar = jó. Érdekesek a nyelvi atavizmusok: baro, baromi, top, vadi új, stb.A lándzsa: bara. Van-e összefüggés? Mezopotámia: „váll". Van-e összefüggés a váll és lándzsa szavak közt? Sok szó, sok gondolat és kérdés…

baste széles //M Vizsgálandó összefüggése a bástya szóval.

bende váratlan, //M követhetetlenül gyors // Jelentés-elkülönüléssel alakult ki a pendül változatból, amely a peng hangszóval függött össze. A vizuális jelentés továbbfejlődése az elvontabb tartalom. Igéje a *bendin lehetett: pend(ül)ni, ebből a „követhetetlen" jelentés. A bendő ennek mai igeneve, elhomályosult régi alakja-jelentése. De a német nyelv megőrizte! Bendigen: megszelídíteni (a féktelent – tehetjük hozzá). Ez pedig a hun mnévi igenévi alak is egyben..

bendi, bendikh rajtaütés //M Talán a pendül,-ít? Unbendig: féktelen, a németben is megvan a szó, ellentétes jelentéssel, ami összefüggésnek minősíthető. A magyarban elsődleges a jelenléte: a pendül hangszóból. Feltételezem igei alakját: *bendin, ennek a mnévi igeneve a bendő: az állat végtelen nagy gyomra. Jó utalni rá, a végtelen: féktelen. **E!**

berü felesleges //Mt A berhe alkalmatlan, lábatlankodó, elberhel: elszór (Magyar Tájszótár), beszen, börzöne, berzsenye: a nyövés után a földön maradó felesleg (Székely Szótár; Cz. G.) A példák arról tanúskodnak, hogy a tájnyelvben számos változata maradt meg a hun-kori szavainknak. Ez nem lehet másképp, csak a „hunok" ittmaradásával.

berüin feleslegesen //Mt Ez **berün** alakban szerepel a nyelvtani részben.

diori, **diorisi** gyors //M Most is így mondja a külföldi, ha nincs gy hangja. Gyorsan mondjuk ki. És azt is, hogy alig van ismeretlen szó!

dita kemény //? Íme...

edi fő, meghatározó //? Vizsgálandó a következő várasnév származása. **E!**

edin meghatározni //? Edinburg, Edelény stb. Edinburg fővárat jelent, Skóciában.

eszisi okos, eszes //M Megszoktuk, hogy a jelző ü, i képzővel szerepel (ma is: jóízű, gyöngyösi, de nem mindenütt)

ger, gerisi harci szellem; harcias, harcos szellemű //M A geri-ed: gerjed. Egy ger-man.

fedild föld, fedőréteg //M A föld szavunk, a németben is megvan: Feld. Elkerülendő a „kétszerejtést", az egyik d-t lehagyja a nyelv, a szélsőséges i mgh.-val. Egyébként is – ez az ld már eleve képzőpár, lehet, a rövidebb főd, föüd az eredeti szóalak az l – jövevény (tölt – tőt, töüt). A fő, hogy a fed ige származéka szigorúan magyar szó. Valószínű: a németben magyar jövevényszó.

hegi magas //M A hegy szavunk lett: nagy kiemelkedés, és csúcs, „hegyes" vég jelentéssel. A hágó szavunk is ebből maradt ránk.

hideo hős //M? Pedig ez a hideg szóból van, ill. fordítva…A hős és a hűs még nem különült el, a hideg fogalma a jegetin-hez kötődött, azaz a hős még nem jelent hideget. Általános nyevi tapasztalás, hogy a hunból lehet megérteni a magyart, a magyarból pedig a hunt. Egymásból, és nem egy másból…

hideosi hősies //M? Az idő fogalma kiterjedt. A másik erős gyanú (sic!), hogy a hun szó megfelel a magyar idő szónak. Ekkor a hős az „idősi", a kornak, időnek jó, a korszerű lenne (és az is!). Erősíti a gyanút a hideitülen (hősietlen) szóalak, amely a hideo származéka, és ami idő nélkülit, időtlent – idétlent jelent. (A TESz szerint is. Most igazat kell neki adnunk.) A kérdőjel ellenére nő a bizonyosság. Kétszer ugyanaz a képző a magyar szó végén…(„Modern" példa: mentős. Akkor pedig: tűzoltós!? Lássuk, mire megyünk ketten – a nyelvrontásban.)

jerku kettős, iker //M A szó első tagja a gyerek, a jer. A ku vagy az u kettősszám (bináris) lenne? A k benne képző, ez már akkor kicsinyítő. A jerk-ből a jerek születik.

jüve hideg //M Vagy: híve-s.

jüvetegh hideg(ség) //M Tehát hűvető,nem pedig hevítő. Ma: hű(sí)tő, itt is: gh.

jüvi következő //M Azaz: jövő. Ha ember: vün.

kapesi együttműködő //M kapcsolódó, képes vmire //M

keltüdisi másik //M Ma: második. Itt még: kettedik. De van, tizenkettedik stb és az nem tizenmásodik.

klüni megelőző //M V.ö.: 'különi'.

kum sötétség //M Te vagy a kumó! -mondtuk gyerekkorban, bújócska közben Torna vármegyében. Más tájon „kummantanak" egy kicsit (Cz. G.), máshol hunynak, ami ugyan azt jelenti, ugyan azon szóval. (Az ugyan előtag külön írásában és több helyen még Varga Csaba írásmódját követem. Ezzel felhívom a figyelmet arra, hogy szervesednie kell helyesírásunknak.)

kuma sötét //M Ma a huny emlékeztet rá.

kücsü kicsi //M Nem ritka Erdélyben a hunos ejtés. A hun szóalak kapcsolatba hozható a török kücsük szóval: a többes számú alakot vették át egyes számú gyanánt. A hun szó török nyelvi származása nem valószínű.

lastum lassan //M Sorolhatnám a hangszókat tovább:

lathag, lathu, lasta, lastu lassú //M lusta, latyak, lagymatag stb. Feltételezni kell igét is: lassítani. Hun nyelven ez *lastin lehet.

lünde boldog //? Nyelvjárási szó a lendölle, vizsgálandó.

madü nagy //M Egyes kutatók kapcsolatba hozzák a mad, med, modj, madj szógyökereket, szavakat egymással, és bennük a magyarság, magyar nép megnevezését látják, A

Madü hun méltóságnév, Sima Qin Modu változatban írja le.

metesi, metisi messze lévő //M Horger! Szófaji „átcsapás" révén köze lehet a metsz (?) igénkhez is: a távolságot mintegy elmetszi a távoli tárgy, dolog.

meti messzi //M A si képző hozzátapad a szóhoz sz formában,. és elnyomja a t-t.

piltír, piri polti, pilti, pöti, //M **pötír,pöltír** //M És ma: pici, piti, pötty, piciri, pirinyó stb.

rwa, rwagh, harag //M? Van egy biztosnak tűnő, de érdekes megoldási javaslatom. Ez a rág szavunk! Atavizmus (?): berág velakire…Szebb kifejezés Varga Csabáé: ő sok helyen rámutatott a

nyelvi emlékezet szép példáira. Néha a szavak csak jönnek, jönnek. Vannak túlélők, lappangók, valamely eldugott helyen áttelelők. Régen volt Rua nevünk, bizonyára haragost jelentett. Hun vezér neve is volt.

rwad haragos //M? M int a nyárád végén, itt, elvont fogalom-szó végén is ellátottságot fejez ki. Haraggal teli.

rwagin, rwain haragudni //M? A rágin szó rágni lesz, egyre biztosabb vagyok benne!

siva pusztulás //M,H A puszta, pusztít állt be a helyére.

sivasi sivár //M,H Síva istennő hatalma.

sivasild, **sivasad** sivatag //M,H A szó gyökere használatos Torna, Borsod megyékben: sivákló szilva. Amely gyümölcs leválik v. lepusztul héjáról. Siváklik a dió, a „betrenci" szilva.

sivata, **sivatad** pusztítás //M,H Mondják: sívó homok: terméketlen, puszta. A sió-sívó. A Sió is: nics okunk rá kitagadni és megtagadni ez Indiában is honos szavunkat.

sivatakh pusztítás… //M,H…(háborús, emberi) // Jelentése kissé módosult.

suchü szent, örök //M A such- tő a soh(a) lenne, de mi lesz a sumhával (HB)? Mégis meg kell erősíteni: a suha nem tagadó forma lehetett. Tagadáshoz még kellett a nüm. Ma is.

szor ősz (hajú) //M A szarv tehát szaru (hun szoru) színe.

szu felső //M A latinokhoz költözött: super.

teszthi tűzből való //M Tehát, valahonnan származó.

teszthild tüzes //M Az ellátottság és az elvontság jelzői képzője: ld. Mint a teszt - tesztel- tesztelt szó képezgetése (neologizmus). A modern példa jól mutatja a jelentést. Máshol tűzöttnek mondanánk, tt-vel. Egy igeképző + bef. melléknévi igenév, esetleg műveltető ige, de az -at -et. Az e i-n keresztül válhat ü-vé, mint a szér ~ szül megfelelés is bizonyítja.

ullü hamis //M Talán „ál". Biztos.

ullün hamisan //M Az n a hamisan végén is ugyanazt jelenti: hogyan kérdésre.

vah alsó //? Keresem a szót. Keressük együtt!

vatah rossz //M Azaz vacak. Ha nagyon rossz, nagyon vacak. Lehet összefüggése a vah szóval: a konkréttól az elvont felé halad a fogalomalkotás: a szavak kialakulása és szaporodása is követi ezt a nyelvi logikát..

vele fele //M Ahol nem szabad, ott nem változik a szókezdő p f-re vagy a v f-re. A pele „fél" szóval való találkozást mégse kerülte el, ma van fél ige, és a nem egész is lehet fél. Volt pele-vele és most fele-fele.

vuli új //M Lekopott az orra. Valaha buli v. wuli is lehetett az új .

vűni jövő(ember) //Mr Rendhagyó, mint a tün.

vüregh öreg //M A szóalak szerint: őr - ő, azaz őrző. Etimológiai azonosság! Öreg őrködjön, harcos harcoljon!

Számnevek

Tőszámnév

idzsi egy //M A legtöbb dzs gy-re változott az ómagyar korban.

keltü kettő //M A kelés, fölkelés fogalmával függ össze. Teljes hasonulás!

chormu három //M A Halotti beszédben: „Keássátuk chormul…" A hor, har szógyök történetének nagy irodalma van. Újabb Varga Csaba könyve: HAR.

nijdzsi négy //M Mint az idzsi, ennek a dzs-je is gy lett.

hütü öt //M A h vagy eltűnik, vagy nem: hotu. Az öt-ből eltűnt.

hotu hat //M A hatból viszont - nem.

jeti hét //M Mint a jata: hát szóban, a j h-vá lesz. Iráni jövevényszó. (TESz.)

loncsoj nyolc //M A nyolc a kilógó, „loncsos".

klüntíz kilenc //M A kilenc a „tízelőtt". A hetes számrendszeren kívüliek – kilógnak. A „különc" kilenc a /**klün/** és a /**tíz/** összevonása. Egyébként, nem a kilencet nevezték el a különcről, hanem a „különc" fogalmát vették a kilencről.

tíz tíz //M A kevés helyek egyike: nincs tővéghangzó. Iráni jövevényszó. (TESz.)

tíz hen idzsi , tíz hen keltü , tíz hen khormu, tíz hen nijdzsi, tíz hen hütü,tíz hen hotu , tíz hen jeti , tíz hen loncsoj , tíz hen klüntíz: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19,

khuszi húsz //M Többnyire van véghangzó, itt is.

khuszi hen idzsi, stb //M E tíz-en és húsz-on sor megérteti velünk a tízesek + egyesek viszonyba állítását: mintha a maja számokat látnánk. A vonás-tízesek fölött vannak a pont-egyesek.(V. ö.: Varga Csaba: Jel, jel, jel.)

chormu ben tíz , nijdzsi ben tíz , hütü ben tíz , hotu ben tíz , jeti ben tíz , loncsoj ben tíz

klüntíz ben tíz 30, 40, 50, 60, //M 70, 80, 90 // Mintha tíz darabból kötegeket csinálnánk, és ezeket számolnánk: három (kötegben)tíz, öt (köteg) – ben tíz. Egyszercsak elmaradt a tíz, mert a –ben rag eleve kifejezi jelenlétét. A magyar korban már: négyben…, ötben…, hatban…hetben, stb. A b azért változott v-re, mert a v foghang közelebb áll a számok végén álló, többnyire t msh.-hoz.

szát száz //M Iráni jövevényszó. (TESz.) Melyik számnév nem magyar? Mert a **/loncsoj/** érthető: loncsos, azaz kilógó. A hetesből is, a tízes rendszerből is. A kilenc a klüntíz: tízelőtti összevonása lehet, vagy külön szóalak-fejlemény, amely talán kezdetben csak a klüncidi törtszámnévben jelent meg. A hét, tíz, száz számneveink iráni származását elismerjük, amennyiben a magyarok is Iránból származnak. Valószínűbb azonban, hogy közös nép-ősünk volt a „számok korában". Ez a szkíta lehetett. Még Daraiosz, Xerxesz korában a magyar és perzsa közelebbi nyelv lehetett a mainál. Annyira ősiek a számneveink, hogy nehéz származásukról utólag dönteni.

Sorszámnév

elenisi első //M Élen lévő.

keltüsi második //M Kettes – számú, helyű… más. A kettős is megmarad, másra.

chormusi harmadik, stb.//M Mint látjuk, ide a törtszámnévi alakokat vettük át, ma ezért harm – ad – ik, negy – ed – ik, stb. A sorszámok képződése is magyar jellegű.

Törtszámnév

A számnevek változása is hosszú időt igényel. Íme, ősi számaink nem változtak, csak egy-egy vonásukban. (A számnevek etimológiájával Varga Csaba könyvei foglalkoznak behatóan: Jel, jel, jel, Az ősi írás története, HAR, stb.; v. ö.: három.)

1/2	**idzsikeltüdi** ~ egyketted	1/7	**idzsijetedi** ~ egyheted
1/3	**idzsikhormudi** ~ egyharmad	1/8	**idzsiloncsojdi** ~ egynyolcad
1/4	**idzsinijdzsidi** ~ egynegyed	1/9	**idzsiklüncidi** ~ egykilenced
1/5	**idzsihütüdi** ~ egyötöd	1/10	**idzsitizedi** ~ egytized
1/6	**idzsihotudi** ~ egyhatod	1/20	**idzsihuszidi**… stb.

A szókör áttekintése után nyugtázhatjuk, hogy a számnevek alapvető fajtái megtalálhatók: a tőszámnevek, sorszámnevek, törtszámnevek magyar szavak, már nem sokat változnak az idők folyamán. A sor- és

*törtszámnevek végéről elmarad az –i melléknévi képző, és némely tőszámnév alakja kissé megváltozik: leginkább a tővéghangzó „marad le”: /**idzsi**/ > egy, /**khormu**/ > három, /**nijdzsi**/ > négy, /**hütü**/ > öt, /**hotu**/ > hat, /**jeti**/ > hét, /**khuszi**/ > húsz. A /**szat**/ : száz szón már nincs véghangzó.*

Névmások

Általános - és mutatónévmások

amenda valamennyi //M (… mend ű bűnét :H.B.) Ez a mind szavunk.

amenu összes, valamennyi //MA mennyi szó alapja is.

ejsz ez //M Az „ezen” így hangzik: **ejszhen.**

ojsz az //M Közelre magas, távolra mély magánhangzóval mutatunk.

oti,ote,ota az (ott távol) //M A gyerekek most is így mutatnak izgalmas valamire a távolba, Borsodban.

Személyes névmások

ein én //M Ha az én - ein, akkor ez érthető. Kezdek büszke lenni. Ez szűkebb hazám, palócföld nyelvjárása! De ez a német „egy”jelentésű számnév is. Egymagam, én egyedül

ti te //M Valószínű, hogy volt j nélküli nyelvjárás. Ha teljes volt a rendszer, így hangozhatott: én, ti, ű, mink, tik, űk. Több változat is létezhetett.

űj ő //M Egy feltételezett j – nélküli nyelvjárásban: ű. Erdélyben ma is így hangzik.

minkh mi //M A k más más szó. Erdélyben, Palócföldön használjuk. A hunban sem járulhatott mindig, mindenhol a szóhoz.. HB: miű isemüküt… Nincs k. Itt az ű viszont kezd gyanússá válni a hun **ű-**s forma valószínűsége miatt. Erdélyben hallható, Székelyföldön: ..mű es menyünk… A mi névmásnak a hunban több alakja lehetett, nem csak a minkh.

tikh ti //M A k más más szó. Erdélyben, palócföldön. Lásd: följebb.

üjkh ők //M A k más más szó. Lásd: följebb.
Meg lehet állapítani, hogy ezek a a névmások is magyar szavak.

Személyes névmások esetei

Alanyeset

ejn	én	**minkh**	mi
ti	te	**tikh**	ti
üj	ő	**üjkh**	ők

Tárgyeset:

inkhmüt, tinkhüt, jüt: engemet, téged, őt;
minkhüt, tenkhtüt, jönkhüt: minket, titeket, őket.

Birtokoseset:

imtin, tijint, jübi* **;** enyém, tied, övé;
mibink, tibitek, jönkhbi* miénk, tietek, övék.

A jübi és jönkhbi* általam feltételezett, harmadik személyű birtokos névmás, az övé és övék jelentése hiányzik D. Cs. anyagából. A feltételezés alapja, hogy a bi sumer birtoklást kifejező névmás éppen 3. személyű, bizonyára ezért a hunból sem hiányzik*

Részeseset:
Magyar a szótő is, végződés is. „Ragozott rag".

niküm , niküt , nükin; nekem, neked, neki;
nikünkh , nüketekh , nükijekh nekünk, nektek, nekik.

Visszatekintés

Itt is érzékelhető (az ü hangok gyakorisága és a szóalakok alapján) a „székelyes" ill. „palócos" kiejtés. Mint a számnevek, a személyes névmások sem változtak, vagy csak igen kis mértékben. A névmások az egyes esetekben is megőrizték alakjukat a hun idők óta a magyarban is, az eltérések pedig szinte csak nyelvjárási változatnak minősíthetők. A hun nyelv azonos a magyarral. Ami még következhet ebből és ezek után: a teljes bizonyosság újabb és újabb megerősítése a bizonyítás kötelezőn túli mértékéig.

Határozószók

A nyomósító-módosító- ill. kapcsolóelemek a fogalmi jelentéssel bíró szavaknál gyorsabban cserélődnek, de a legfontosabbak megmaradtak.

bé,béj, béh, bélé be //M Mind a béla (belülről mozgató lélek…) fejleménye.

berüin feleslegesen //? Nem egészen világos, az i miért kell, hisz így tagadás lesz belőle: berü + in. Elég lenne a berün is, nem?

eki kifelé //M Az e nyomósítóval még sok határozó-, módosítószó kezdődhetik, Erdélyben vagy a csángóknál.

hit itt ez; //M Eltűnt a h, megnyúlt a t.

hot ott az //M Az olt-ból is ez lett.

imaszt most pedig //M Rögvest megnézzük. Imest. Valahol a Toldiban: imetten.

imaszti mostani //M A végződés megvan.

jüncsta együtt (vkivel, vmivel) //? Latinban is: júnxta. Latin vagy hun jövevényszavak?

klün vmitől, vkitől külön //M Babona, hogy annyira nem tűri nyelvünk a msh.-torlódást. Csak nem rajong érte, de azért elviseli. Itt mégse viselte el: külön-c, kilen-c.

kü ki //M És itt nincs küh vagy kűj.

omaszt akkor, akkoriban //? Omassza hallussza… Jól hallom? Mintha csángó, vagy finn mondaná…

omaszti akkori //? Nem változott a melléknév i képzője abban, hogy számnév és határozószó végén is állhat.

szu fel //? A super ezt jelenti a latinban; összetett szó-e? Vizsgálandó a Szuha és Szúpatak nevek származása. Éppen északon, fent vannak ezek a patakok.

vah le //? A vesz pedig ellenkező irány (veszpru…hen).

vah isia (isja) bizony, ez pedig //? A Halotti beszédben még megvolt. (Isa pur es chomuv…)

Helyhatározó - szók

{**béla** üreg, barlang. //M Belülről mozgató lélek //? Igekötők, határozószók, névutók alapszava, a belsőséggel kapcsolatos egyéb szavak forrása. A nyelvészet számára már sok hun szó ismert volt, ez is pl. Sok ki-, visszakövetkeztetett szóalakból áll össze az ősmagyar kor nyelvtörténetének példatára. Most ki lehet az egészet cserélni és fölváltani valódi szavakkal. Egy kicsit más lesz a valódi kép, mint a képzelt. Az igazi kell azonban. Mint minden másban is…}

hijthe ide //M Nem volt nehéz magyarrá válnia a hun szónak.

hithege itt (ált.) //M A hi közelre mutatás, a thege: hely; „ím e hely”. Egybevetve a **hijthe**-vel - elgondolkodtat a the és a thege különbsége: mi lehet a ge szerepe.

homolt otthon //M Helycsere volt: olt-hom, otthom, otthon.

idzsen elől //M Ahol egyedül van

idzsiwra előre //M Az elen(isi) kiszorította az idzsi-t itteni szereepéből.

jatan hátul //M Megvan a hátán szóban, de itt az l-rag győzött.

jatawra hátra //M És „hátúrra”. Rövidebb, hosszabb alak, a véghangzó meglétével.

mete messze //M A metesi>metsi>mecci>messzi fejlődés valószínű (Horger).

oszu ott fent //? Nem tudni, miért veszett el. Egybeesett a szú (bogár) hangalakjával? Ilyenkor tréfa tárgya a szándékolt vagy véletlen félreértés. Sok szó maradt le ezért.

thege hely, (a tér egy része) //Mr A tag-ja. A tégely, tégla szó őrzi, archaikus szóként. Van egy ősi családnév, amely hunnak tűnik: Konkoly – Thege. Ez pontosan „konkolyos helyet” jelent. Meg kell vizsgálnia másoknak is. A jellegzetesen ősi hun szavak a nagy túlélők, bár nem mindig a köznyelv szavaként élnek tovább.

voithege ott (ált.) //M A ge szótag ismételten a hol kérdésre válaszolóvá tesz.

vojthe oda //M Itt még illeszkedés sincs, mégis: ojte - ojta - ojda - oda!

hosszún éjszaka //M A szóelemek szerint: hosszan (tartó).

hosszúni éjszakai(?) //M El kell hinni. Egy éjszaka hosszú idő, sokminden történhet ezalatt! A korai középkori himnuszokban is azonosul a hosszú és az éjszaka fogalma (Himnusz kakasszóra).

Időhatározó - szók

{ichel éj //M A középső mássalhangzó képzési helye előre csúszott, a hátul szűkített rés – előre, és készen vott néhány évszázad múlva a magyar jj („gemináta”) hang. Ha a rés-

akadályt visszacsúsztatjuk, ésmég hátrább, majd zárrá alakítjuk, eljutunk a g hangig. Ahol már az éj az éggel találkozik.}

icheli éjjeli //M Az i melléknévképző ismert. Érdekes, az idő kifejezésében találjuk meg a hosszú szavunkat („hosszúnyi", „hosszan").A jelentése alaposan kibővült. Az ihlet szó ide tartozik, ez is „nyelvi atavizmus".

ichelt éjjel //M A t rag ismert! Ismét lt! Éjjelt. Mikor? Mikor megszáll az ihlet. Kel a vers. Ha kelti a keltő: a költő, a kelta költő, a keleti kelta költő. Nyelvünk – örömteli játék. Komoly játék. „Félek a játszani nem tudó embertől…" Így a komoly költő… játéka a költemény.

hima most //M Íme, az „ íme" szavunkhoz hasonló, és az imá-hoz. **É!**

klümma tegnap //M Az n teljesen hasonult, „klünma" volt régen: „maelőtt".

ma, bima ma //M A bizony -ban is meglévő nyomósítással.

suchüne soha //M Megfigyelhető, a suchü (~ örök) fogalmának tagadása a szóban; jelentése tehát: örökrenem, örökkénem. A ne pontosan ellenkezőjére fordít.

{volgjama sokáig tartó- //M -folyamat}

volgjama ben hosszú idő múlva //M Mai forma: folyamában; a változások leolvashatók.

voljma holnap //M A foly- elem, ebben is. De a g nélkül, ami a szóban a haladást, a folyást jelenti, a gyakorítást. A g, go az angolban is ugyanez. (Ld. még: golyó, gul-gul.)

Névutók

Mint tudjuk, a névutók igény szerint felvehetik a személy jeleit (előttem), a ragokhoz hasonlóan. Így névmási jellegű határozószók keletkeznek. A hun nyelvi anyaagban nem különülnek el élesen az egyes kategóriák, jobbnak láttam ezért együtt hagyni a szavak egyes halmazait, hogy ne tűnjék felforgatásnak elemző és szemléltető tevékenységem. Érdekes megfigyelni külön-külön a szó viszonyító - és névmáselemét, milyen közeli a hangzása a magyar nyelvéhez (irentem, szamtükra).

alt át //M Szép szabályszerűségek következnek. Minden a hun nyelv magyar jellegét - voltát bizonyítja, erősíti meg.

alto vki, vmi által,~ keresztül //M Az által és át külön jelentést kapott az lt és t különülésével.

{altvűn átjönni //M E szófajkörben több példája is van az lt – t megfelelésnek. Ha a tt rövidült, az a magánhangzó megnyúlt.}

dergü vkivel,vmivel //? szemközt álló, szemközti //

dima ellenében //? Valamelyik rokon nyelvben keressük!

elt, olt valahol a tér egy pontján //M Leginkább az itt – ott párosnak felel meg. Közeli: magas, távoli: mély mgh. Sok helyen áll a hunban lt a magyar tt helyén: fontos szabályszerűség.

en ált. tagadó jel //? főnevek és igék előtt is. Latinban, németben, stb.

{homolt otthon (> olthom) //M Konsztantinoszurrolt ~ Konstantinápolyban. Ez utóbbi magyar megfelelője: Pécsett, az –lt majd mindenütt tt lesz, teljes has. történik. Az olt – elem külön is szó: ott. }

irente valami iránt //M valakiért, valamiért, valami érdekében

irentem, irentesz, ürente //M értem… stb // A végződések személyes névmásokból lesznek: igeragok, birtokos személyjelek, személyes névmási határozószók vagy ragok, névutók személyjelei.

jata (w?) ra hátra //M A w inkább mgh. Itt is: „hátúrra”.

no vkinek, vminek neki, //M -szemben // Az orosz no pontosan ezt jelenti. A magyarban más szófajként maradt meg, de ugyane jelentéssel. Ez a no vagy nono! Az ellentmondás, méltatlankodás indulatszava.

sopru… hen lefelé //Mf Csak tulajdonnévben maradt fenn: Sopron. Mint a veszpru hen a Veszprém névben. Tudunk rá magyarázatot? Hogyan, mikor tanították meg a sok nevet hunok a magyarokkal?

szamar vki, vmi számára //M Csak nehogy köze legyen a szamárhoz! Itt semmi sem lehetetlen. Arra is megtanít a hun nyelv, hogy minden lehetséges, de mindennek az ellenkezője is, ezért midennek utána kell járni.

szamtükhra számotokra //M Az igeragok története ugyanaz, mint a birtokos személyjeleké: a személyes névmásból fejlődtek ki, ill. megegyeznek velük: írunk, kezünk. A hunban ugyanígy van minden, a tükh tehát lehet tikh, tik, majd a magyar korban tok, tek, tök alakokkal már az illeszkedést is szolgálja.

velje vmi felé //M Törvényszerű a v > f hangváltozás.

vereji vmi felé, ~ irányában //M (haladni)//

veszpru…-hen felfelé (vhol) //? Lásd, Sopronnál.

vojle vmi fölé //M A j – nélküli nyelvjárás megléte sok helyen érezhető. Vole – fölé. A hunból lehet megérteni a magyart, a magyarból a hunt. Téves úton járnak azok, akik el akarják szakítani egymástól a „kettőt", ami egy. …Mondván, erőszakoltan ne akarjuk azonosítani a kettőt. A hun nyelv minden ízében igazolja, hogy ő az elődd, a magyar penig elismeri utódságát. A köztes idő ellenére felismerik egymást és bizonyítják együvé tartozásukat.

Kötőszók

aj és //M A szó csak egy (kettős) magánhangzó.

ajsi éspedig //M Lehet, hogy az ájszen M régi („hiszen") szó ez? Inkább ez:

ajsi > **aisi** > **eisi, eis** > és. Ez tehát az <u>és</u>.

idi, ide így //M A gy-k számát növeli, hogy sok dzs is ezzé lett (idzsi…)

idiam mégis, ennek ellenére //M Az <u>ám</u> nyomósító elem, az idi ugyanaz, mint az előbbi így szó. Az ám!

ajsiam azért, mégpedig //M Az <u>ám</u> mezopotámiai szó ám! A magyari és türk nyelvekben az ősi kultúrák nyelvi továbbélése törvényszerű, a térbeli és időbeli elszigetelés utólag nem megoldható. (V. ö. : Olzsasz Szülejmanov: Sumer és Ázsia.)

isiam azért, hogy //M

us, use vagy //? Vannak elhullajtott szavak is.

usiam vagypedig //M Egy eleme az előbbi - <u>am</u>.

Visszatekintés

Kötőszavaink majdnem elvéreztek a nagy vadászaton. De még e gyorsan morzsolódó szavakból álló fogalmi körnek is maradtak magyar elemei: aj, ajsi, eisi, idi…Az <u>ám</u> figyelmet érdemel: ősi mezopotámiai nyomósító elem. Óvatosan mondunk ki minden Mezopotámiára tett utalást. Nem éltem soha égtájak bűvöletében: a napot keletről várom, az esőt nyugatról. Ha azoban a hunok is Mezopotámiát vallják Ősországnak – Őshazának, nincs jogom átírni utólag történelmüket. Különösen akkor nincs, ha alakítani nem tudtam, amikor alakult. A cselekedetek világa témakör előtt mi volna jó cselekvésekre indítóbb, mint az ig-az?Az ***ige*** *– az ég.*

A LÉTEZÉS, A CSELEKEDETEK, TÖRTÉNÉSEK VILÁGA

Az igék

(Nem merev szófaji elkülönítéssel következnek. A *csillaggal megjelölt igék a lexikális anyagból kikövetkeztetett szóalakok, és nem szerepelnek Detre Csaba dokumentumában. A szemléltetést és a képzelet szabadságát szolgálják.)

amtin adni //M Könnyen végbement: m > n, a t-hez az n közelebb van. Majd: nt > d.

anuin alkalmazni, felvenni //M Az anuó: alkalmazó, „Leiterin"-t jelentett. Ebből: anyó, és persze az összes többi alak (anyu, anya, anyóka, stb.) származott. Erősnek hitt feltételezés.

{asagh} ásó (ember) //M Mezőgazdasági munkát végző ember.

{asatild ásatás //M Műveltet, olykor mással. Ma régészeti munka is. }

asatin ásatni //M Nagy a szócsalád, mindennapos tevékenységet jelöl.

{asava ásó (eszköz) //M A szerszámhasználat jellemzi…}

{asesi ásó (ember) //M Letelepedett emberek tevékenysége. }

{asild ásás //M Hosszan tartó folyamat, a jövőért folyik. }

asin ásni //M És hinni az értelmében!

asten kapni, megkapni (!) //? Magányos szó, titokzatos életű.

ászin kívánni, óhajtani vmit //M (az óhajtó mód segédigéje) //M „Búol oszuk, epedek!" Ómagyar Mária – siralom. Az aszagh feu Aszófő lesz. Aszni, aszalódni: kívánni vmit. Ma főigeként használjuk. Ászim hümin: aszom inni, innám.

auharin* óhajtani //M Auharüne kéttagú összetételben van jelen a Tizeszavában, a ne tiltószóval. Az ige r-es alakjacsak megkülönbözteti és nem elválasztja a magyar óhajt igétől.

báilden vadászni //M *Vadat űzni feljövének / Hős fiai szép Enéhnek…(Arany J.)*

{báildesi vadász //M „Vadüldöző." }

{báildi vadászat //M Megfelel az angol wild [waild; -z] szónak. Vizsgálandó és feltárandó a szó hun és angol megfelelése, annak magyarázata, beleértve az ld szóelemet is. A hunban és

az angolban a megegyező hangalak és jelentés, a gyakoriság nem tekinthető a véletlenek játékának. A r Wald német szót is be lehet vonni a vizsgálatba. Más szavakra és nyelvi elemekre is ki kell terjeszteni a vizsgálatot, az összehasonlító nyelvtudomány igazi sikeréért. }

{báili, báildesi vadász //M Felfedeztünk egy új képzőt! A magyar dos, des, dös ősét! Nincs benne az anyagban, de a két igealak egybevetéséből kitűnik. Képzőbokor, együttesen az igét gyakorítóvá képezik: a d és es. }

batten nyomni vmit v. vkit. //M „Baszni". Latin bat(t)uó testvére:üt, ver; bat –elejét tréfásan használták az at kötőszó helyettesítésére. Batu – háton vitt teher, Tornán. A betű, batik is a származékai. (V. ö.: bata: fal.) Nehéz elképzelni is a betű szavunk török nyelvi származtatását. A hun nyelvi kincsben hun betűs anyagok is vannak, jócskán. Sima Qin Han-jának azaz Kínájának a szomszédai ismerték a betű fogalmát. (A betű és írás legrégebbi története Varga Csaba könyveiben!)

E!

{bendi rajtaütés //M A parittyásé, mint Bendeguz. Átvette a német is; igaz, a bendig és a féktelen ellentétes viszonyban állnak, kell az un a szó elé. (Az első mgh. umlautos a.)}

{bendikh rajtaütés //M Hangszó.A „hangutánzó szótól" mint szörnykifejezéstől menekülvén íme: hangszó. Mert nem utánozza, hanem adja a szó a hangokat. (Szóljunk így: a hangszó egy-két szép szóhangból felcsendül, s utána mély csend ül... Költőt feltöltő...Hiszen Ő maga mondta: - Félek a játszani nem tudó embertől… - A nyelv alaptermészete a játékosság!) }

büretin beborítani //M Van-e köze a bürökhöz, ami nagy helyet beborít? Vagy a büröknek ehhez? A burián: gyom, ez ige névszói társa. Ami burjánzó.

{chüv hű, híve vminek //M „…bár hozzájuk hív valék…" (Csokonai V. M.) }

{chüvigh hívő //M Tudja a dolgát a gh, de néha megfeledkezik róla. A tőzeg pl. tűz-ő lenne a szó végi g (gh) ó ill.ő-vé válásával. De ez nem vált tőző- ill. tűzővé, ami szintén tüz(el)őnek felelne meg. Ilyen még: bélyeg, virág, kéreg, üveg, béreg, semereg, valag, vályog, stb. }

chüvin hívni, felhívni vmire //M valakit // A hun és magyar nem szereti a magánhangzó-torlódást sem („b"- nyelv, Detre), a v a szóban ennek elkerülését szolgálja, ha kell. Ha csak hű a kellő szó, nem kell v. (A „hiátus": több mgh., msh. nélkül.) A hívott és a hű egy szó változatai.

dikátün elkezdeni //M?,L Róma: a honosítás jogi elindítását jelenti a szó: dicatio, -onis, f. (dico) > jelentkezni. Dica: aef. Gr. / panasz. Pl, a honosítást elkezdeni. A latinban görög, a görögben hun jövevényszó.

{dike kezdet //M? A dikó, dikics: kezdetleges eszközök. Nem szívesen kötöm a dikics tréfás szót ily latinos komolyságú szócsaládhoz, de ha van esély rá, hogy a hun szó maradék a magyarban, éljen az eséllyel. A végső ellenőrzés döntsön! }

dikün elkezdődni //M,L: dicatio, diconis, stb.…

{edibáildi királyi vadászat //M Az **edin** uralkodót, főséget jelent. Pl.: Edinburg. Nem a hunok vették át innen. Ez fővárat jelent Skóciában, még a kelták idejéből. És Edelény? Meg kell vizsgálni sok mindent. **}**

ejen metszeni, harántolni vmit //M? Kövessük egy szó keletkezését! Mit kell metszeni? Az ejen hangzása egybeesik az ejen = igen - így szóéval, a „nyelv kiküszöbölte" ezt, ezért lett egen majd igen az igen. De még sokan mondjuk néha a hun szót: egen.

ejtin elhatárolni…, v. ö. **itin**. A szóváltozatokkal csak egy helyen foglalkozunk, de nő az igény…

{eju} metszés, tépés //M? Magyarnak kell elfogadni, ha egy szóalakja jelen van nyelvünkben valamely családnak. Csak töprengésre késztet a szokatlan eju. Régen láttuk!

{ejuvezi}, ejuveszi evezés //M „Vízmetszés." **}**

{ejuveszild, ejuvezild evező //M Láthatóan otthonosan viselkedik a szó. nem jövevény. **}**

ejuveszin evezni //M Méltán vagyunk büszkék ősi szavunkra, és a szó is, győztes evezőseinkre. Az összetett szó rövidült egy szótaggal, ez azért nem gyakori. A rövid hun szavak nagyon alkalmasak az összetételre.

{ejuveszigh evező ember //M Vagyis az evezős, aki metszi a vizet! A második (nyílt) szótag mgh.-ja majd kiesik, a két tag összeforrik; a j lassan kikopik, a gh már tudja**:** Ő lesz a magyar Ő! (Azaz a jel. idejű foly. szemléletű melléknévi igenév ó, ő képzője: ejuvező, ejvező, evező. A magyar evezősportok legősibb szókincse magyar**.** Az evező tehát előállt, mint tiszta magyar (összetett, képzett) szó. Derék evezőseink büszkék lehetnek rá! De az evező is, nagyszerű, világverő lányainkra - fiainkra! **}**

{eleved, elevesi élő //M Még volt egy alakja: **Eleve**. Az Élő Isten. Különben nincs alanya a Halotti Beszéd mondatának: Mennyi míloszt**b**en terümteve Eleve... Ádámut... (És aztán)... odutta vola neki...Tehát helyesen és teljesen az alany-állítmány viszony: Eleve teremtette, Eleve adta neki... Eleve igaz. **}**

elvin élni //M A v része tehát a teljes szóalaknak. Meg is marad: él-v-ez, stb.

engün engedni //M Feltételezem, hogy volt *engütin vagy *engüntin alakja is.A d később kerül a szóba, képzőként, volt *engünni alak is a magyarban.

fuvin fújni //M A v hiánytöltő, a fú hangszó.

guzin parittyázni //M Ez a húzni ige.

hegatin felemelni, tisztelni //M tiszteltetni // Ma erdélyi tájszó, ugyane jelentéssel.(Cz. G.) Feltételezem a –hegatigh > hegető > hegető > hegedő, hegedű alaki és jelentésbeli fejlődést, mai hangszerünk nevéig. **E!**

hegin magasra jutni, emelkedni //M tisztelni

hentin enni //M A magyarban: hentin > hentigh = hentő, hentős ~ hentes. (Valószínű,van egy ***hemin** alak is: hemin-hemni - emni - enni a feltételezett szófejlődés.A **hentin** alak ekkor inkább etetni, így a hentes etimológiája még tisztább.) Ez is „létfontosságú" ige. Biztosan volt hemin hun ige. Megtaláltam Benedek Elek mesés könyvében egy „túlélő" alakját: „béhemment"- gyorsan bekap. A hemment pillanatnyi cselekvést fejez ki. A hem szótő megfelel az angol ham-nek: „ham and eggs"…Még akkor is, ha jelentésük csak érintkezik. **E!**

hetin lehetségesnek lenni //M hatni, -hetni (v. ö. a német mőgen segédigével) // A magyar toldalékoló nyelv, a hun is az: a mondattani viszonyok kifejezése nem külön szóval történik, hanem végződésekkel. Itt viszont segédige használatával. Ezt ragozzuk, és a főige főn. igenévi alakban áll: hetim hümin, „-hetem Megvan tehát az ún. „elszigetelő nyelv" némely vonása, néhány példa alakjában. Ez is ilyen, de nem döntő a segédigék, segédszók szerepe. A beillesztése azonos a magyar nyelv segédige inni", ászisz hemin: szeretnél inni. A hetin megmarad a hatóige képzőjének: het, s az ómagyar korban terem mély párja is, a hangrendi illeszkedés szerepére.

hümin inni //M A hümin a hemin párja, alakilag az evés – ivás nyelvi kifejezése nem nagyon különbözik, csak magánhangzóban.Ennek mintájára, feltételezem, volt hemin – enni alak. Mint az amtin mellett az amin (!), ez esetben az enni, inni, anni az egyik nyelvfejlődési változat, a másik a t-s a mássalhangzó teljes hasonulásával keletkezik. Ez a valószínűbb, így a nt > d hangváltozás megy végbe. Az eredmény így adni, de enni, inni, következetlenül is.

{ildágh üldöző (általában) //M Azaz: ildő, akkor még kevés elem is elég, fölösleges a + öz, ami a gyakorítást hordozza. **}**

{ildáth üldözött //M Pontosabban: üldött, még akkor nem kellett az öz gyakorítása, itt sem. **}**

ilden üld(öz)ni //M Ildeni, ildni + öz. Kezdetben sokkal egyszerűbb volt, a változások folyamában nőttek, hosszabbodtak szavaink. Már az ld is képző! De elég egy hang, s ige lesz: ű + z (képző) = űz.

{ildesi üldöző //M I + 4 képző. Az i-hang elég egy szóhoz. **}**

{ildi üldözés //M Három képző van egy i szón. (Már volt: ez új képző!) **}**

{isztild üzenet //M De a szó már képzett. Volt iszin is, vsz. **}**

iszten üzenni //M A t már képző lehet, iszin v. iszen alak is lehet.

itin, ejtin elhatárolni, //M elválasztani // Az ejtinből az ejtini majd ejteni lesz. Leesik, elesik belőle, ha levágják, leejtik. (Ruhavarrásnál, hentesnél, stb.) Melléknévi igenévi alakja: ejtigh >

ejtő, majd ejtu, végül ajtó. Az is ajtó volt, ami a gáton szolgált „átejtésre”, és a halászfonat nyílása is. A finn nyelvben is megvan a szó. Az ajtó elválaszt és össze is köt! **E!**

{itild, iti gát, elhatároló eszköz //M Lehet, hogy a Volga erről kapta másik nevét. **}**

jalen halni, meghalni //M Ismét a majdani j > h.

járin járni //M Ebben az igében nem nagy változás történt: járin>járini>járni.

{jülemild gyüjtemény //M Affrikáció: réshangból zár-rés lesz: j > gy. Ez is gyakori. **}**

{jületid gyüjtemény //M A másik két alak nyelvileg korrektebb. **}**

{jületild gyüjtemény, tár (…) //M Gyületett. Melléknévi igenév, bef.alak. Ld > lt >tt. **}**

jületin gyűjteni //M A. m. gyületni. Ez műveltető képzés.

jülin gyűlni //M Mint fönt.

jüven jönni //M A v már hiánypótló. A jü és jü-l összefüggése nem tagadható. L: képző.

{jüvendegh jövendő //M A gh végű igenév -ó -ő végűre alakult, ez is. Érdekes a jövő idő jele: -end, s nem md: emdül. Tényleg <u>emni</u> volt már a hemin ige ekkor. **}**

{kap kapcsolat //M A kopó a talál jelentésű kopin, *kopigh származéka. **}**

kapitin kapcsolni,összekapcsolni//M,I Oi capito…No capisco! – mondja az olasz turista.Erdélyben ma is így mondják „nem kaptam meg”, ha nem találkozott vele, nem érte el az illető személyt.

kapin kapcsolódni //M A szócsalád is összeköt az olaszokkal.

kenájátin felkínálni //M felajánlani vmit, vkit // Ez a „ kínálatni”.

kenájin kínálni, ajánlani vmit //M V. ö. a **kheni** szóval. Hasonlít a fő – fől kettősséghez: az l-es alak gyakran váltakozik az l-nélkülivel. De a j keményedése l-lé szükségszerű volt.

***khalin** ütve, verve megmunkálni //M > + szt, ód, p: kallódik, kallaszt, kalap, kalapács, kalendárium, stb. Igei tartalma az ütés, az ütőmalom munkája. A kalka (hun) kaláka, szövetkezés a gyapjú közös megmunkálására, ebből lett a kalina, amiből a kalap. Gazdag szócsalád a török nyelvekben is. (A kalim

sátor. A kalmár hal. A kalamáris tintatartó. Távol esnek a család tagjai. Kal vagy kál alakban sok földrajzi nevünknek része, vagy maga ez a név: Kál.

{kheni felavatás, felkenés //M harci díszbe való kifestés // Legszebb példái: **Golkeni**,

Bajnekheni csillagnevek: Kápolnaavató, Bajnokavató. **}**

khenin (fel)avatni, felkenni vkit //M Ősi szertartás a megtisztelő címmel felruházni vagy magas méltóságba, tisztségbe beiktatni valakit. Felkenni – ez már szentség is: szentelt olajjal!

{kop cél //M Ahol koppannak a nyílvesszők, kopják. A kopja is kopi-a, e hangszó fia. Tudom, a koporsót egy törökféle nyelvből, egy bútorféle nevéből eredeztetik. Mégis megnézzük, a „sírbalövéssel" nincs-e kapcsolata, ami a temetési szertartás része volt. A koporsóról is elnevezhettek aztán bútort azok a kipcsakok vagy bárkik. **}**

kopin célba érni, megérkezni //M A kopó is ebből van: találó, meglelő (kutya), kopigh melléknévi igeneve > kopó lett. Ez nem a kap ige, csak a testvére, de már családos ő is. **E!**

{kopild találat, becsapódás //M (nyilazásnál, dárdavetésnél) // Ld > lt. Talált! Hangszó, a nyílvessző vagy kopja becsapódásának a hangja. A koponya egyik neve is ebből ered. **}**

leinin lenni //M Valószínű, hogy volt j-nélküli alakja is: lenin. (Sajnos…)

***lopin** v. **lopen** lopni //M Feltételezett igealak a Tizeszava-ból. A Lupen fr. név, pl.: Arsene Lupen (lüpen).

{Lünde szérildbi! A szérin szó //M mai felhasználása: Boldog születésnapot! (D: Cs.) **}**

menin menni R: minem (?)… //M minesz, minej, t.sz.minenkh, mintekh, minmekh //

miein egymásra következni //M Nagy ősi családfa, a mű, az alkotás kifejezésének alapigéje.

{mime követés, egymásra … //M következés // Amit Arisztotelész a művészetről kifejtett, e szócsalád ezt kifejezi. Az utánzás, mívesség mellett a mű-, azaz mesterséges, nem igazi, minőséget is. Mai alapformája a <u>mű</u> szó, de számtalan származékával ma is nagycsaládnak számít. Kereshetünk még elkószált szavakat is: <u>mimóza</u>, <u>mimikri</u>, <u>mímel</u>, stb. **}** **E!**

{mimed dinasztia //M A valaminek-, az egymásnak megfelelés elvontsága kezd konkrét tartalmakat hordozni. A görög mimes is része e tartalomkörnek. **}**

{mimeld származás //M A mímelés, tettetés fogalmánál jóval szélesebbre terjedt. **}**

{mimelldigh, mimezidi **//**M **mimezisi** valamiből származó // „mímeltő" és „mímeződő" lenne a mai alakja a szavaknak, ha a család e tagjai fennmaradtak volna.**}**

mimezdin származtatni //M Ez a szócsaládot a magyarban több más szó helyettesíti.

okin származni //M Oksági elem különbözteti meg a vadin szó jelentésétől. Ok(oz)ni, és ebből származni. Az ok, okoz szavunk ez, nem nehéz felismerni. **E!**

palin étkezni, falni //M Faljál! Használjad! -biztatnak Erdélyben. Ez ott szíves kínálás, nem durva szóhasználat. Előtte palin-kát töltenek. Ami falatkát jelent, étel-előzetest.

{patera háború (nagy) //M És ez mindent elpaterol, ahogy mondjuk gyakran. (Néha oly nagyon el kell csodálkoznunk. Itt van ez a furcsa hangzású szó is. Kinek jutott volna eszébe a hunokkal kapcsolatba hozni? Rá kell döbbennünk: itt vettek körül, itt bújtak, rejtőzködtek hun szavaink, miközben az ezekkel beszélőket szidták, és utódaikat. **}**

pegin előhívni, kivívni //M A pegüveri vérvívót jelent: fegyver – t. Fegyin neve ebből eredhet. A Begin név is vizsgálandó.

{pegun vmit előidéző, kiváltó //M előhívó.// A peg-ből majd feg ill. fegy- lett: fegy-ver, fegyelem stb...És Fegyin név. Konsztantin Fegyiné, pl.. **}**

roven írást fába róni //M Rovásírás:„…rója fel a kapufélfájára…!"(Fazekas M.)

{ruba szent tánc //? A mai rumbához van köze? Igei alakját is elképzeljük. **}**

***rubin** szent táncot járni //M Európa ismeri a szót: robin, roben alakban is használja. Anglia: vörösbegyet jelent. Mai magyar igei formája: rop, ropni. A drágakő Istár – Astarte ábrázolásának ékköve: szemeiben és köldökében szent táncot járnak fényei – szinei. **E!**

{salga villanás //Mf Gyöngyösön gyakori családnév. Egyikük barna bőrű, egyiptomi tipus. **}** **E"**

{salgagh villogó //M A szóváltozás utáni, végső alak: salgó. Azaz Salgó, hiszen azonnal a Salgótarján melletti magányos szép hegyre gondolunk, melyen hun fényőrség szolgálhatott egykor. Vizsgálandó, meddig látszik el a fényjel a Salgóról, merre folytatódott a jelzés.V. ö. : Sima Qin: A hunok legrégebbi története (a fényjelző rendszer működése). } **E!**

{salgélü fényjel //Mf A szóösszetételben a fölös mgh. eltűnt. „A xiungnu lovasság úgy özönlött át a Gouzhu-szoroson Dainál, és a határoknál meggyújtott, villogó jelzőtüzek továbbították a hírt a támadásról Chang'annak és a Ganquan-palotának. (Sima Qian: A hunok legkorábbi története, 73. o.) Figyelmet érdemel a Gouzou név is: Parittya-szoros.}

salgin villanni //Mf És még egy szóalak a családból, mely végül kihalt a fogalom megszűnése miatt. A wiloia (fáklya) vil - gyöke és származékai álltak helyébe.

{sí, sivi ütés, csapás //M,H Szinte sivít a bot... Hanggal telt. Ez is hangszó. }

sijn, sivin megsemmisülni //M,H elpusztulni // Síva istennő hatalmából. Sivatakh leszin…

sijátin, siviájátin, sivátin //M, H lerombolni, elpusztítani, megsemmisíteni

{Suchü szérild Szent születés //M Benne vagyunk a karácsonyi ünnepkörben, a hun fogalmak által. Jézus a Nap, a Fény fiaként született meg, ezt jelképezi a gyertya az ünnepkör február 2-ai eseményén: a gyertyaszentelő ünnepen, amit Jeruzsálemben kezdtek ünnepelni a háromszázas években. A Kaukázus térségében nem lehetett a hatását elkerülni. Nemhogy a magyarok nem voltak tudatlan pogányok, hanem a hunok sem, sőt Európa népeinél beavatottabb néptől, az örményektől kapták a közvetlen hatásokat. A kereszténység korai áramlataiban a Fény szerepe nagy…}

{Suchünek szérild Szentnek… //M születése (Jézus)…. A napvallások révén nagy a Fény szakrális szerepe, hiszen a hunok vallása a napvallás volt, és a zoroaszteri eszmék középpontjában is a nap isteni lényege állt. Mani és követői, a manicheisták naphimnuszaikban éltették hatalmát, és Héliosz kultusza az ókori hit lényegi eleme volt. A hunok, szkíták egyik fő irodalmi műfaja a naphimnusz. A katolikus Szent Ferenc is tudhatta ezt. Jézus szentsége a hunok számára lelki és hitbéli evidencia. }

suchütin megszentelni, //M? megünnepelni // A su és chü összetétele: a kéz és a hű szóé. A kézhű: a kéz által hívvé, hűvé, örökké azaz örökössé tett, szentté tett. A suhint a kézzel tett szentelő mozdulat, ősi cselekvés még a varázslások korából. Negatív tartalma ellenére ide tartozik a sújt ige, és a süt ige idetartozása ia valószínű. Sütéssel szentté tenni, szakrális értelemben is…**E!**

{súr köszönet //M A súrol szó is: súrlódik, érintkezik, kézfogással. } **E!**

surim köszönöm //M A jelentését tudjuk; de honnan származik? Vannak még titkok is: ettől sejtelmesebb a hun nyelv. A su kézfejet jelent. A megköszönés kézfogással történik.

surin megköszönni //M Értelem szerint: kezelni; ma is kezelve köszönünk, az egyéb, kézzel végzett tevékenység is 'kezelés', 'kezelésbe vétel'. Ezért ilyen közeli a 'köszönés' és a 'súrolás' igék jelentése: a kézfejjel történik mindkettő.

szamthen írni, szántani //M „Mintha egy nagy könyv íródnék olvasásra./ Papirosa a határ, …" (Illyés Gy.)

{szer szer, eszköz //M Ősi magyar szócsalád alapja. Nagyon sok jelentésével egész nemzetséget tart fenn a magyar nyelvben, de sok nép átvette, ezért szerét kell ejteni életrajzának. Ősi településtipus a „szeres" település, a családfő köré települ a többi családtag. Szórokonok: szeg, szék, szög, csigla, cserény. V. ö. : Szegedi László: A honfoglaló törzsek és nyelvjárásaik. Élet és Tudomány, 24. szám, 1992. VI. 12. **}**

szerin eszköz lenni,~zé válni //M Ősi magyar szócsalád tagja, a **szer** igei alakja. Érezni: az alany magával van elfoglalva, passzív, szinte szenvedő szemléletű, a további képző a cselekvést kifelé irányítja. A főnévi igenévi alakja mai igeként kevés volna: szerni. Kell bele ez, el, stb. képző.

{szeritágh eszközt készítő //M A szűl már megkülönözött, de nem mindegy az se, hogy a szeretőm jön vagy a szerelőm. Bizonyára a születőt szeritigh-nek mondták a hunok, hogy ne essen egybe ezzel… Az el képző „közbeiktatásával" oldotta meg a magyar nyelv további „felhasználását": szerelő, szerelvény, szerez, szerzemény, szert tesz, beszerez, stb. szavak „előállításához". **}**

szeritin eszközt készíteni //M Az ít képzőt is halljuk, ugye? Mint: javít. Érezzük a különbséget az előbbi, szerin ige és ez (ige) között? Ez már kifelé irányuló cselekvésű. A szer is névige, mint a legtöbb, az alapigéhez alapnév is jár, nagyon kevés maradt egyke.

{szérild, **szérildbi** Születés, //M születésnap. // **}**

szérin szűlni //M Ez a cselekvő igealak. Az ige a szűr igével is összefügg: szér, szűr, szűl. El kellett különülnie a szónak a közeli jelentésű és hangalakú szerin szótól, ezért a nyelvhasználók változtattak alakján, átszabták. Igény volt rá másképp nevezni a szülést mint a szerelést. De azért nem tud teljesen elrejtőzni előlünk ez ősi magyar szavunk.

{széris szülés //M A „humán" szóigény elkülönítette a gyermekáldás igéit a többi, közönségestől, ezért az ü-s szóvátozat (szül) kialakulása törvényszerű volt. **}**

széritin születni //M Ez a szenvedő igealak. A gyermek születik valaki által. Vagy műveltető: a gyermek megszűleti anyját, azaz arra készteti, hogy szűlje meg őt. Elbúcsúzván Pusztaszer nevétől is, benne ősi szer szavunkkal, ismét szerét ejthetjük egy-két nem szertelen gondolatnak. Ha valaki elutasítja a hun nyelvet, elutasítja a magyart is. Az fogja megtagadni a hun nyelvet, akinek érdekében áll, és vele megtagad mindent, ami magyarnak mondható. Történelmünket is. A történelmünket először megfogalmazó krónikásaink igazsága bebizonyosodott: Árpád és népe nem a

múltját akarta fényesíteni azzal, hogy Attila király örökösének vallotta magát, hanem jogosan hordta az ősi jeleket. De az új történelemírók utólag más történelmet próbálnak ránkírni –erőltetni, ezért vannak, akik meggyaláznak bennünket, és szentségeinket megtiporják. Ilyen szentségek számunkra krónikásaink is, ősi hagyatékukkal, mellyel az utódokat is megtisztelték. Anonymus még nem sértette a népünk mesélőit azok „csacska meséinek" említésével, bár szépnek ez se mondható, mert kissé lekicsinylő, de hogy zagyvaságoknak nevezze ritkaságuk okán is örökbecsű krónikáinkat egy-két mai krónikás, ez a szakmai tiszteletlenségen is túlmutató nemzetsértés. A hun nyelv újjászületésével újjá kell születnie a magyarnak is. Akinek anyanyelve a magyar, anyanyelve a benne továbbélő hun is. És aki ezt vállalja, nemzetünk része ezáltal!

szömen nézni //M Szó szerint: szem(el)ni v. szem(ez)ni. A névigéink egyike.

taretild társi kapcsolat //M Hogy a társ szót is mástól vettük volna át?

aretin tartani //M Taretini > tartini > tartani. A társ az, akit magunk mellett tartunk. A hun nyelv birtokában már nem lehet hamisan beszélni. A társ nem taváres: kereskedő, hanem taretisi, „tartósi". De hisz a taváres is hun szó. A valódi továrisoknak hízelegni alávaló. Az orosz tudós pedig ezt nem igényli. Valódi segítséget kapnánk tőlük valódi történelemíráshoz is. A mi kulturális projektjeink csak a finnugor rokonságot ápolják. De nekünk van más örökségünk is! Az orosz régészet eredményeit néhány tudósunk tartja csak számon, közöttük is elsőként Bakay Kornél régészprofesszor: az ő nevét sűrűn kell emlegetnünk, különösen László Gyula halála után. Az orosz tudósok többet tudnak rólunk, mint gondolnánk, és az igazságot is ismerik.

***tiknaziren** paráználkodni //? Az egyik legtalányosabb szó. A tik a tyúk szó régi alakja. A naziren hasonlít a török udvar jelenzésű szóhoz. Udvarolni – talán ezt jelenti. Valami tyúkféle, tyúkudvarlás – féle magatartás lehet. A tyúk felkínálja magát - aki látott tyúkudvart, tudja.

{taretisi társ //M A hun szóból szabályosan ered a magyar. A nyílt szótagoknak kellett alkalmazkodniuk a szó gyors kiejtéséhez: kiestek, így lett egyszótagú a szavunk. A szónak más nyelvből való származtatása azért hibás, mert a tart szavunk nagy családot tart fenn. **}**

tondin tudni //M A tudás igéje.A tudzsisi (tudós) minősége.(Van u-s alak is.)

{topa lépés //M Topog, tapos, tapogat…(V. Cs!) **}**

topin lépni //M Az –og képző kell: topog. De lehet tapos is. Tappanccsal.

{turda tánc //Mf A Torda helynevünk. Románul még Turda. **}**

turdin táncolni //Mf Összefügg a **tor** szóval.

tün tenni //M (Ragozása mint a vün-é.) //A <u>tőn</u> rövid, rendhagyó igealak. Ha a nyelvi „különcök" is megtalálhatók mindkét nyelvben, azonos jelentéssel, a nyelvazonosság megállapítása megerősödött. A vőn, tőn, lőn megléte tehát lezár egy kibúvót. A csillagnevek között megtalált **Ktüteni**, **Orodeteni** szavakban a **teni** utótag tevést, **tény**-t, mint ahogy a **feni** fényt jelent.

Ezekután kimondjuk, hogy itt van a **tün** másik, hosszabb alakja is: ***tenin**. Magyarban: tenni. A tön is inf. volt, régen. „…Nem tön császár…”- panaszolja a diplomáciai küldöttből rabbá lett magyar az isztambuli istállófal kövébe vésve, azaz róva, ősi betűinkkel, hogy semmit sem tett a császár, ti. kiszabadításáért.

türen tűrni eltűrni, elviselni //M Tűreni > tűrni: nem kellett az igének megerőltetnie magát…

türetin véghezvinni //M kivitelezni vmit vkivel, vmivel szemben // Ez eltűretni valamit, valakivel; nem igen változott a szó.

vadatin származtatni //Mf? Kérdőjeles, mert nincs még bizonyíték a Vadatókő nevű tájrész biztos meglétére. Egy régi térképen volt, de átírták, az újra már a Vadálló név került.

{vadi származás //Mf?Nyelvi atavizmusnak mondható: vadi új. Ilyen példák kapcsán emlegeti Varga Csaba a magyar nyelvi emlékezetét.}

vadin származni //Mf? Ez nem a **vanta**-ból lett vad szavunk!

varin várni //M Varin, varini, várni. A szótagvesztés az ún. „két nyílt szótagos tendencia” barátságosabban mondva, a Horger-törvény. A második, nyílt szótag veszteségének kárpótlása a tőhangzó megnyúlása lesz, az ómagyar korban.

{velge, **velgete** (el)felejtés //M Elgondolkodtat, nem összetett szó volt-e, a velg (a volg magas hgr. párja) és az ejtin (ejt) szavakból. A velgejtin igei alak joggal vélhető. }

velgetin (el)felejteni //M A v – f hangváltozás szó elején gyakori. Érdekes: a második mgh. alőrerukkolt, és beférkőzött az l és g közé, új szótagot alkotva.

{vitesi harcos //M A magyarban a vitéz szó szláv jövevényszó. (TESz) }

{viti harc, háború //M „Hogy vítt ezerekkel...” Arany J. }

vojgen „vanni” //M Ez a létige másik főn. igenévi alakja. Részletes nyelvtani bemutatását lásd az igék nyelvtanában. A következő, **vojgen**-folyni igével szoros etimológiai kapcsolatban van: a lét, élet is folyás, folyamat.

volgjin, volgün folyni //M A német folgende testvére. A Volga folyó nevének alapja, forrása. „Számtalan próbálkozás ellenére sem sikerült tisztázni eredetét.” A Földrajzi nevek etimológiai szótára közli a kudarcot. A hun nyelv pedig a sikert: Folyó a neve, a Volga szó a hunoktól származik.

vün vendégségbe jönni //M eljönni Rendhagyó. // (Tőn, vőn, lőn, stb.) El kell tűnődni e ma is rendhagyó ige családi viszonyain. A **vü-** gyök az alapja a **vüldi** (völgy) szónak is. Ez „jövesztett" helyet, térszín – hiányt jelenthet.

{vünd vendég //M Aki jövend. Az nd, a jövő idő jele itt is születhetett. **}**

{vündild vendégség //M Várjuk az ige hosszabb formáját. Vündin? Vüntin? Vünten? Lehet, hogy ezen alakja is vüntild volt, majd hasonult a d az ld – hez. **}**

wülin ölni //M *Wülitin akkor: öletni. És kezd magyarrá válni az ige.

wüsten állatot hajtani //M Valami kezd megvilágosodni. Ez nem létige, de tanulságos.

{wüsti állathajtás //M Talán a füstifecske nevében is megőrződött.**}**

{wuste ostor //M Ez a nagy ostor. Például a karikás.**}**

{wustur kis ostor //M E szó hitelesíti a szócsalád többi tagjának magyar létét is.**}**

AZ IGÉK NYELVTANA

(Megjegyzés: A hun nyelv bizonyos nyelvjárási sajátosságokat mutat: egyazon szó j - s és j - nélküli formáit láthatunk. ***A Detre Csaba által közölt eredeti igealakok - mint mindenütt az Áttekintésben - félkövér betűkkel nyomtatva szerepelnek, „j-s" nyelvjárási sorként.*** *Mellettük, *csillag – jel alatt a „j - nélküli" nyelvjárási változat oszlopocskái láthatók, amelyek feltételezett igealakok, és csak a szemléltetést szolgálják. A két nyelvjárás rendszerszerű feltüntetése nem bizonyosság.)*

Ha igéről akarunk beszélni, azonnal a létigére gondolunk. Két nyelv összevetésének is kézenfekvő szempontja: hogyan viszonyulnak egymáshoz létigéik. A hun és magyar létige jól viszonyul: megfelel egymásnak.

vojgen~ vagyni, vanni! (Ezt nem gondoltuk: külön számít a két létige, és fennmaradt mindkét alak!)

J-s nyelvjárás		// J- nélküli nyelvjárás		// J-s nyj.		// J- nélküli nyj.	
		*				*	
1. **ein**	**vojgum**	én	vogum	**minkh**	**vojgimunkh**	mink	vogimunk
2. **ti**	**vojgisz**	ti	vogisz	**tikh**	**vojgitukh**	tik	vogituk
3. **űj**	**von**	ü	von	**üjkh**	**vontukh**	ük	vontuk

A **leinin** ~ „leszni" > lenni!

J-vel		J nélkül		J-vel		J nélkül	
		*				*	
1. **ein**	**leszim**	én	leszim	**minkh**	**leszinkh**	mink	leszink
2. **ti**	**leszil**	ti	leszil	**tikh**	**lesztikh**	tik	lesztik
3. **üj**	**leszin**	ü	leszin	**üjkh**	**leszenikh**	ük	lesznik

A vojgen ragjai nem változtak csak módosultak, cserélődtek, mivel nincs még alanyi – tárgyas ragozás a hunban. Ez tárgyatlan ige, a magyarban tisztán alanyi ragozású. A leinin egyes szám 1. személyben szintén leszek lett, 3.-ban ᚩ végződésű, a leszen régies – ritkán használt alak. Nyilván ez jövő idő. A középkorban még bővülő az időrendszer, pl. a Hiszekegy eredeti szövegében: fogantaték, szenvede, eltemetteték, felméne, lészen eljövendő. A leszen még érthető, „régies" alak. Újabb korunkban rohamosan sorvasztjuk egykor gazdag rendszerünket..

Közelmúlt (Magyar!) Az utolsó mgh. illeszkedése után ◇

			*				*
1. **ein**	**volam**	én	volám	**minkh**	**volánkh**	mink	volánk
2. **ti**	**volajsz** (l)	ti	volász (l)	**tikh**	**volántukh**	tik	volátok
3. **üj**	**volaj**	ü	volá	**üjkh**	**volánukh**	ük	volának

Második személyben: te valál lett. Kettősség jellemzi ma is a második személyt: te írsz, de: nézel; vársz, de: végzel, sőt ugyanazon szóban is ingadozhat a kifejezésmód. A harmadik személyben is inkább ü vola lenne, a j inkább kettőshangzó: üi, volai, ahol a zárt i eltűnik, kivéve a makacs nyelvjárási területeket. (Az írsz, nézel – kettősség a sumerban is megvolt!)

Régmúlt idő

J-s nyj.		J nélküli nyj.	*	J-s nyj.		J nélküli nyj.	*
ein	**voltum**	én	voltum	**minkh**	**voltunkh**	mink	voltunk
ti	**voltajisz**	ti	voltász	**tikh**	**voltajtikh**	tik	voltatik
üj	**voltaj**	ü	voltá	**űjkh**	**voltukh**	ük	voltuk

Az ein nem minden nyelvjárásban alakul át én-né. Bizonyos sajátosságok megmaradnak a mai napig, pl. Erdélyben: űk, űjk.

Feltételes mód, jelen idő

J-s nyelvj		J-nélküli	*	J-s		J-nélküli	*
ein	**leininam**	en	leninam	**minkh**	**leininankh**	mink	leninank
ti	**leininasz**	ti	leninasz	**tikh**	**leininatikh**	tik	leninatik
üj	**leininaj**	ü	leniná	**üjkh**	**leininakh**	ük	leninak

Feltételes mód, múlt idő

J-s		J- nélküli	*	J-s		J- nélküli	*
ejn	**volünam**	én	volünam	**minkh**	**volünankh**	mink	volünank
ti	**volünasz**	ti	volünasz	**tikh**	**volünathikh**	tik	volünatik
üj	**volüna**	ű	volüna	**űjkh**	**volünakh**	űk	volünak

A * csillaggal jelölt oszlopocskákban a feltételezett, J- nélküli ragozási sor mutatja a másik változatot a személyes névmások és az igék sorában. Érzékelhető, hogy a névmások kettőshangzók nélkül gyakoribbak vagy ismerősebbek, mint J-s alakjukkal, és az igék kiejtésében is ismerősként jelenik meg a

J nélküli hangtest. Az igék ezzel a szóalakjukkal „készen állnak”arra a változásra, amelyet bizonyára a beszéd felgyorsult ritmusa váltott ki a többszótagú szavakból: a rövidülésre. A szavak „redukciójában” részt vesz valamennyi szófaj, de a nyelvi nyomásnak főképp azon szavak vannak kitéve, amelyek több tagúak, van bennük nyitott szótag (azaz magánhangzóra végződő), valamint a szó jelentéstöbbletet kap. Ezen azt értem, hogy a mondat mondanivalójából, a benne halmozódó nyelvtani jelentéshalmazból a szóra is jut kifejezendő tartalom, amelynek hordozására a nyelv újabb és újabb elemekkel próbálkozik.

Egy-egy nyelvi jel (és itt főképp a végződésekre gondolunk) szerepvállalása sok feltételtől függ; az analógiák működése redszereket alakít ki a nyelvben, kihullanak a társtalan elemek, a hangzósságnak, gazdaságosságnak is nagy szerepe van, és még sok tényező függvénye. Ami időt, nyelvi eszközöket leköt a kifejezendő nyelvi igény, mondanivaló, annak egy részét igyekszik visszaszerezni a nyelv, konyhanyelven mondva: ahol tud, spórol. E nyelvi ökonómia volt az előidézője sok rövidülésnek és egyszerűsödésnek, melyek sorában az úgynevezett „nyíltszótagos tendencia” az egyik legismertebb ősi folyamat. Horger – törvénynek is nevezik a népszerű nyelvészetben, és főképp a második, nyílt szótag kiesését jelenti.

A fenti igéink közül is sokan átmennek majd e változáson a későbbi századok során, amíg elnyerik végső alakjukat vagy alakjaikat. Nézzünk egy példát. A vojgen és a lejnin két szótagos, és ezt a nyelv megszokta, ha megmaradnak az alakjai ebben az időtartamban, csak a szóvégek változnak: új ragot ragasztunk rá. Például: vojgum, vojgisz, vontuk, stb. Ha azonban a nyelvi jelek megszaporították a szótagokat, igyekszik a nyelv megszabadulni a „fölöslegtől”. Nem nehéz meglátni, melyik szótagjukat „hagyják le” és miért éppen attól „válnak meg” a következő hun igealakok: vojgimunkh, leszenikh, lejninam, lejninatikh,volünakh, stb. A gi, ni, lü a második, egyúttal nyílt szótagok. Mielőtt kihullanának a magánhangzók és velük a szótagok, mássalhangzó – torlódások lépnek fel a szóban, és ez a hangok egymásra hatásával jár.

A sok lehetséges következmény újabb fejezeteket ír a nyelvfejlődésben és nyelvtörténetben… Az iménti igéket azért ne veszítsük szem elől. Mivé lesznek? Ezzé: vogymuk – vagyunk, lesznik – lesznek, lennám – lenném, lennátik – lennétek, volnák…Közülük még eztán is ki kell ejtenünk kettőt: a majdan kialakuló rendszerben a lenném tárgyas alak lesz, amelynek tárgyatlan igén, de főképp eme létigén nincs helye, a volnák – ról ugyanez állapítható meg. A szabályszerűségek alól valami miatt gyakran keresnek kibúvókat is a szavak, és megmarad sok ilyen, a „ szabály alóli kivétel”.

menin ~ menni

minem	*	**minenkh**
minesz	(Szabolcs: mensz.)	**mintekh**
minej	j > +	**minmekh** > nn

jüven ~ jönni Felszólító mód: **jüvü**!

jüvem	v > +	**jüvenkh**
jüvesz	v > +	**jüvtekh** v > +
jüvej	j >+ v > +	**jüvmekh** v > +

vün ~ eljönni, vendégségbe ~ **vü**!

vüm	**vünkh**
vüsz	**vütekh**
vüj	**vümekh** //M

Értjük a ragozást, de nem mond semmit, mert nem maradt meg a szó a magyarban. Megmaradt viszont a tőn, de ez a tenni ige rövid alakja. Vü! Ez a felszólító módú ige a „v”, mert az ü már felsz. módjel!

asta kapott valamit (?) //? Még nincs példa magyar létére.
asten kapni, megkapni. „Hiányosan maradt meg” D. Cs.
amtin adni: //M

ein amtam	**mink amtankh**
ti amtasz	**tik amtatokh**
üj amtaj	**üjk amtakh** //M

A szó szabályszerű hangváltozások után nyeri el mai alakját: amtin – antin – antini – antni – adni.

Égi igék igéznek…

Olvastam valahol: Vadató nevű szikla ill. csúcs állt a régi térképen, átjavították az újon Vadálló sziklának. A ***vadató** a vadatin ige (származtatni) mnévi igenévi alakja. Sokszor megőrzi a földrajzi név (vagy családnév, tájszó, más nép…) az ősi hunmagyar szavainkat. Az ember kíváncsi. Megbízható válaszokra vár kérdéseivel. Mi az összefüggés a golyó és a Golgota között? Sokat töprengtem, soknak feltettem a kérdést. „-Véletlen”. A golyó és koponya hasonló alakú. „-Véletlen”. De a Koponyák hegye akkor a golyók hegye is, azért Golgota. – Á, az is véletlen. És gyanús, aki így ábrándozik! Minden rendben van? - Igen - mondom. A szót megnéztem. Arámi eredetű. Az arámi nyelv Jézus anyanyelve! – Á , képzelődsz… Vagy latin lehet a szó. – Persze, az ETSz szerint a golyó latin szó. Volt gömbünk (teke), sár szavunk (sárteke) külön koponyánk, minek volna még a golyó szó? – Latin! –Na jó, latin, de ki adta a latinoknak? Ismét eljött az ideje a gyermeki kérdéseknek, a miérteknek. A jó szülő nyugodtan, játékosan, szeretettel válaszol. Ha van szülő. És az jó. Hunmagyar szavaink igévé lettek, valahányan. Az ég a hun nyelv szerént: **IGE**.

Igekötők

alta át //M Az l eltűnése gyakori: olt, keltü, volt (ott, kettő, vót: ez utóbbi magyar nyelvjárási alak). De vissza is tér: „Által mennék én a Tiszán ladikon…” (Népdal)

béwrün bejönni //? Kívülről. A r itt érthető, honnan? kérdésre. De ez a vün ige, wrün alakkal! R-es alak, mint a /**hegaratü/.**

bé, **béh**, **béj** be //M Talán a béw is ide sorolandó. (Lásd, előbb.)

hijthe ide //M A gyenge mássalhangzók helyett egy erős jött: h, j, t, h ~ d.

szeit szét //M Varbócon még mindig *szeit* hangzik.

ut ki //?

vojthe oda //M Mély msh. – távolit jelent. V. ö.: hijthe.

wra rá //M Várható volt, a wara után. Megállapítható, hogy az **ut** igekötőt leszámítva mindegyik magyarnak mondható. Csak még kevesen vannak.

A hun igék alakváltozása az V. századtól napjainkig

A szófejlődés sematikus bemutatása

Ezekután vázlatosan áttekintjük a hun igék alaki fejlődésében kikövetkeztethető változásokat a közbülső formák mint vélt és lehetséges váltotatok megjelölésével. A változások egyik mozgatója az igék végén fölerősödő redukált hangzó, melynek hatására a szó belsejében rövidültek a magánhangzók és szótagok: a szótő képzési idejében kellett „megtakarítani" a végmagánhangzó idejét. (Természetes, hogy a sémában minden egyszerű, a valóságot nem közelíti meg.) Az -**en**, -**in** infinitívusz -ni-vé vált e folyamat eredményeképpen, elvonható új szóelemmé, a tövek száma megszaporodott: sok új szó és szófaj belső alkotására teremtve lehetőséget. A magánhangzók változásai a tőben: az első magánhangzó megnyúlása, a második, nyílt szótag magánhangzójának kiesése, í-ű, i-ü- váltakozás, és többszótagú szavak esetén a -ni infinitívusz előtti szótag magánhangzójának kiesése.

A mássalhangzó-változások a torlódások illetve ritkulások hatására következnek be. Ez utóbbi esetben kettőzést (gemináció), mássalhangzó betoldást láthatunk, sokszor nyelvtani jelentéssel bíró képzőelem, végződés lép a szóba, vagy keletkezik a szóban, és ez analógiásan terjed. A torlódás összeolvadást, hasonulásokat idéz elő, olykor kiesést.

Olykor hosszú hangfejlődési folyamat veszi kezdetét, ha az érintkező mássalhangzók képzése egymástól nagyon távol esik (gt > jt: felejt).

Lehet azonban, hogy az infinitívusz –ni-re változása ennél jelentéktelenebb mozzanat volt.

A Hun szavak, szövegek igéi mellett bevontam a vizsgálatba az általam sejtett igéket, mert tanulságosnak éreztem példájukat. Előre bocsájtom: az igékben később bekövetkező jelentésváltozásokkal most nem foglalkoztam.

A rubin* ~ ropni szó igen érdekes, a szent tánc a drágakő fényjátékára-táncára utalhat, ezért egyetemes értékű lehet! A sok „ismeretlen szócsaládbeli", „bizonytalan eredetű" vagy idegen származásúnak vélt igénket „helyére teszi" a hun nyelv.Az erősen kínálkozó etimológiai lehetőségekkel csak módjával lehet élni, bármennyire csábítóak. Az igékről szólva mégis szólásra kötelez néhány tény vagy erősen annak mutatkozó jelenség. Így például: a gaziti típusú szláv igéket (más szófajokkal együtt) újra kell vizsgálni, de a ty végűek között is szét kell nézni. A túr névigénk (nomen verbum) jól mutatja, hogy az ószlávban igeként is jelen volt, a tvórog (túró) a mi szavunk, és az etimológiai igényünk nem kisebb annál, minthogy kijelentsük: a Volga neve is a magyari népek szava, amennyiben a hun volgin – volgün ige főnévi alakja a Volga folyónév. Nem kell fölösleges kutakodást folytatni és a „számtalan megfejtési kísérlet ellenére…" új kudarcba bocsátkozni: hunul folyót jelent. (Az Itil is hun szó. Itin, ejtin: elválasztani.)

Sok igénknek nem folytatódik a vonala: nem ér el a máig. Ez is a „jelentés" témaköre, itt nem szerepel.

Nyelvjárási sajátság a szóváltozat: itin-ejtin, gazin-gajzin*, leszin-leiszin, vágin-vaugin, az erős diftongus (némely más szófajban is: outou, maul, haut, poura, ei, ein, stb.).

Nézzük az igék sorát! A Hun szavak, szövegek (Turán, Detre Csaba) közlésében föllelhető igéken kívül sejthető igék is szerepelnek, *csillaggal jelölve.

Acsatin: acsat<u>i</u>ni > ácsatni ? (+ol) > ács-ol-ni (+tat) ács-ol-tat-ni, ecselni (nyj.);+
amtin: amt<u>i</u>ni > antni > adni; +
antin: ant<u>i</u>ni > antni (nt > d) > adni;+
anuin: anu<u>i</u>ni > anuni (?) > anu-ó > anyu-anya-anyó (Leiterin.);
asin asini > ásni;+
asatin: asat<u>i</u>ni > ásatni;+
asten: ast<u>e</u>ni > astni > asatni (?)
ászin: ász<u>i</u>ni > aszni (bútol oszuk…) (eped, soványodik; áhítozik, ácsingózik);+
báilden: ild<u>e</u>ni > ildni ? > (+ez) ildezni ~ üldözni;+
batten: batt<u>e</u>ni > battni, batni; másik nyelvjárás: sz-szel. Batten > batigh > batik = nyomó. Batu: háti teher, Tornán.+
biren: bir<u>e</u>ni > bírni;+
büretin: büret<u>i</u>ni – bureitini – burítani büritini > borítani;+
dikátün: dikát<u>ü</u>ni > dikátni (?)
edin: edini > edni ?
ejtin: ejt<u>i</u>ni > ejtni ? > ejteni [> Ajtó!]+
ejuveszin: ej<u>u</u>vesz<u>i</u>ni > ejveszni > evezni;+
elvin: elv<u>i</u>ni > el<u>v</u>ni – élni; élv-ezni. Új tő…+
engün: engüni > engünni (gemináció) +d: eng-ed-ni engedni. Előbbi T.+
fedin: fed<u>i</u>ni > fedni;+
fuvin: fuv<u>i</u>ni > -fuvni – fú-ás; fuv-ás, fújni;+
gerin gerini > (+ed) geriedni, gerjedni.Talán a ger-mán, gern (német:szívesen) is.+
guzin: guz<u>i</u>ni > gúzni-húzni;+
hegatin: hegat<u>i</u>ni: hegatni (?) > hágatni (állatot fedeztetni)+
hegin: heg<u>i</u>ni > hegni – hágni (> hágó)+
henin henini > henni > enni.+
hentin: hent<u>i</u>ni > hentni > henni ~ enni; hentigh > hentő > hentes;+
hüvin: hűvini > hűvni – hű, hűv, hí, hív;+
iszin: iszini > izinni: izenni / üzenni;+
isztathin: isztat<u>i</u>ni > isztatni ? (+lel) > isz-lel-tat-ni, ízleltetni;+
iszten: iszt<u>e</u>ni > isztni > iszeni, izenni (A t képzővel már műveltetés.);+
isztin: iszt<u>i</u>ni > isztni ? > isz-ni ? (+lel) > isz-lel-ni, ízlelni;+
itin: it<u>i</u>ni > itni ? ~ ütni?
jalen: jaleni > jalni – halni;+
járin: jár<u>i</u>ni > járni;+
jületin: jület<u>i</u>ni > jületni > gyűletni (Lásd előbb!);+
jülin: jül<u>i</u>ni > jűlni > gyűlni (affrikáció);+
jüven: jüv<u>e</u>ni > jüvni – jöv -ő, -etel; jő, jőni;+
kapin: kap<u>i</u>ni > kapni (jelentésváltozás);+
kapitin kapit<u>i</u>ni > kapitni – kapatni; (csavart pl.) kap > ocs, -csolat;+
kenájátin: kenájátini > kenájátni > (j > l) kénálatni – kináltatni;+
kenájin: kenáj<u>i</u>ni > kenájni (j>e) > kenálni – kínálni;+
kenin: ken<u>i</u>ni > kenni (mássalhangzó gemin.);+

khanin kanini > kanni(?) Igeként a a főnévi alakok továbbképzéseiben maradt fenn a szó. Sok nyelv átvette: kanál, kanális, kanna, kanta, kanca, kan, kanül, kanóc, stb.;+
klünin: klünini > klűnni (?) > külünni ? > (+ül) különülni;+
lastin: 1., lastini > lastni (?) > lasni ? 2., lastini > las-sí-tini > lassítani;+
leszin: leszini > leszni > lenni;+
levilin levilini > levilni (?) Csak főnévként él,: levél.+
miein mieini > (+l, s,) míes, míel, (+v hiátustöltővel, mgh. váltással) művel, míves, művelt, mű (nem valódi; jelentéshasadással);+
mimeldin mimeldini > mimeldni > mímelni, mimikri, mimóza, stb. Később továbbképzett igealakok…+
mimezdin mimezdini > mimezdni > mimezni?
ontin: ontini > ontni / ontani;+
palin: palini > palni > falni;+
pegin: pegini > pegni > fegni > fegyni, fegy-elem, fegyver (pegüveri!); +
pracein: praceini > pracni ? prace, prak – germán, szláv nyelvek;
pugin: pugini > pugni > fogni;+
rámin rámini > (+áz, ás, ol,) rámáz, rámás, rámol, stb. A szláv nyelvbe is bekerül: rámka. Keret, képkeret.+
rwagin rwagini > ruagni > rágni. A haragvó „berágott valamire". Ruga: hun név; +
rwain rwaini > ?
salgin salgini > salgni? Salgagh > Salgó. (Villogó.); sajkó, salykó: uez., táj.
salkin: salkini > salkni ? (+ol) salakolni ?
sijn: sijni > sírni. ~ (Sió.)+
sivájátin: sivájátini > sívájatni ? (Alvő tő.) sivá -tag, -os, -it, stb.+
sivátin: sivátini > sívatni ?
sivin: sivini > sívni – (sírni is?); sívó: sivár, szegény, terméketlen (föld, pl.)+
surin: surini > súrni ? (+ol) súrolni (+ran) surranni, stb…+
szagin: szagini > szagni ? (+ol) > szag-ol-ni, szagolni;+
szamthen: 1., szamteni > szánteni, szántani!+
szamthen 2.,szamteni> szám-í-tani, számolni, stb. Jelentésmegoszlás…+
szerin szerini > szerni (+el, ez, v, vez, et, telen, stb.): szerel, szerez, szerv, szeret, szervez,stb.+
szeritin: szeritini > szeritni > szeretni;+
szertin: szertini > szertni ? ~ szeretni;+
szérin szérini > szérni > szírni~szűrni > szűlni (mint szárni-szállni!);
széritin széritini > szérítni > szírítni~szűrítni > szűretni > szűletni
szömen: szöméni > szömni (+el) > szem-el-ni; néz. De: szemez valakivel…);+
taretin: taretini > tartini > tartani;+
termetin termetini > (+sz, l, t):termesz, termeszt, termel, -tet, stb.;+
termin termini > termeni, teremni. Petőfinél: megtermené. Az anyaföld, ti., magától.+
tesin tesini > tesni (?) tűzni, tüzelni;
tondin: tondin > tondni > tudni. Visszatér a nazális hang (n): tonejt, tanejt > tanét, tanít;+
topin: topini > topni > (+og) top-og-ni (+pan) toppanni…+
torin torini > (+oz, ol, os,) toroz, torol, toros, stb. A turdin szó rövidebb alakja.+

turdin: turdini > turdni > torni ? (+ol, oz) > tor-oz-ni – torozni;+
tűn: tűni – tűnni megmarad a tőn, "tönni" (nyj.); rendhagyó ige volt, ma is az.+
türen: tűreni > tűrni;+
türetin: türetini > tűretni. A –ni előtti nyílt szótag magánhangzója (a harmadiké) esik ki, ha a szó 3 vagy több szótagos.+
vadatin: vadatini > vadatni (?);
vadin: vadini > vadni (?)
varin: varini > várni;+
vaughin: vaugini > vaugni > vaugyni – vágyni;+
velgetin: velgetini > velgtini ? > velegtini ? velesotini: felejteni – feledni+
vojgen: vojgeni > vojgni – vagyni (?), vanni (?): Létige, más inf.-t használunk.+
volgjin: folgjini > volgj-ni > volyni > folyni; fogyni;+
volgün: volgüni > volgni – folg-ende (N) volg-a (O);+
vűn: vűni ? (Egybe fog esni a jüven ige alakjával);
wakhthin akhtini > achtni > áhítni – áhítani, óhajtani(Cz. G.);
wülin vülini > ülni – ölni;+
wüsten wüsteni >
zelin: zelini > zelni? – zeligh > zlug* (szlávban) szluga, szluzsity. A szót átvették a szlávok, majd visszavettük a g-s változatát. A magyarban a g ó – ő képzőpáros lett.

*A Detre Csaba Hun szavak, szövegek c. dokumentumában, a szövegekben sem szereplő, a nyelvi anyagból következő ill. vélelmezhető igék (ellenőrzésük folyamatban…):

bendin bendini > pendni? (+ ít , ül, get) – pendít-e-ni, pendül, penget, stb.+
dzsijjin dzsijjini > dzsijjni ? > gyijjni ? (+ad) > (gyijj-ad-ni) díjjadni (R), dívni, dió;+
hemin hemini > hemni > henni ~ enni;+
jüvin jüvini > jüvni – jüv-etel;jüni – jőni;+
khalin kalini > (+szt, ód, p,) - kallódik, kallaszt, kalap, kalapács, kalendá(rium), kalangya, stb. Az igei tartalom az ütés, az ütőmalom alapvető munkája. Van még kalim,kalina, kaláka, kalinka, kalamajka, stb.+
rubin: rubini > rubni > rupni ~ ropni;+
tenin tenini > tenni (Azrateni)
thekin thekini>tekinigh>tekinő; teknő, tekenő. A gömbölyűre kivájt edény. (Teke: gömb!) Nem értjük meg mindig az igét, mert eltakarta az idő. De az ó, ő végű szavakat vallatóra kell fognunk. És a g végűeket, mert lehet, hogy ősi ige lappang bennük.+
thekitin tekitini > tekintini, tekinteni. A szemgolyó mozgása. (Teke: golyó.) A mozzanatos képző a „visszatért", teljes alakhoz járult.+
emin emini > emni > enni. Az eme (anya), emő (tündér), em-lő, csecs-emő szavak igei alapszava, változata a hemin és a henin szónak.+
jüvetin 1., jüvetini > jüvetni > hűvetni – hívetni 2., jüvetni > hűvteni, hűteni, hű;+
zerin zerini > zerni(?) zernyini – szernyini (+al) szárnyalni, (rövidüléssel) szárni, szállni, mint szűrni-szűlni! +

Vázlatos összegzés:

1. A Horger Antal szegedi nyelvészprofesszor nevéhez, munkásságához fűződő, ún. „kétnyíltszótagos” nyelvfejlődési tendencia szépen megfigyelhető. „Ha egy szóban két vagy három nyílt (szótagoláskor magánhagzóra végződő) szótag követi egymást, a magánhangzó a második vagy a harmadik szótagból kieshet. E tendencia a magyar nyelvtörténet egész folyamán -gyors vagy hanyag beszédben mindmáig-, működik.” – Így vezeti be a Magyar nyelvtörténet c. legújabb nyelvtörténeti tankönyvünk e kérdés először tárgyalását. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
2. Néhány rendhagyó ige van: az egyszótagos igéknek természetszerűen „nincs mit veszíteniük”.
3. Ha három szótagból áll a szó, az inf. végződés előtti szótag magánhangzója esik ki, ha az nyílt (jületin > jületini > jületni ~ gyűletni).
4. A hun igék **-in**, **-en** infinitívusza -ni-re változott az ősmagyar korban. Ez a folyamat az 500 körüli időktől tarthatott pár évszázadon keresztül, de befejeződött 1000 előtt.
5. Eme változás fő okát a hangzósságra való törekvésben látom; a szavak végét kezdték nagyobb nyomatékkal mondani; a szó végén különben is meglévő n utáni színtelen redukált hang i-vé változott. Nem tudom, milyen gyorsan következett be ez a folyamat, és milyen rétegekben, milyen motivációk alapján terjedt. Ha arra gondolunk, a főnévi igenévi alak milyen gyakorisággal fordul elő a beszédben, talán nem látjuk túl jelentősnek, és egy okot nem tarthatunk elégségesnek a változás lefolyásához. Számolni kell ingadozással, hosszú lefolyási idővel, míg az **ásin** ásini majd ásni, a **turin** turini majd túrni lett. Szinte az is biztos, hogy egy időben élt együtt a többféle alak, míg rögzült a mai ni végződés. Számunkra utólag a változás jelentősebbnek tűnhet, míg a saját korában a nyelvhasználó észre sem veszi. A tőben végbemenő összes többi folyamat ezután levezethető, ugyanis törvényszerű változásokról van szó, amely magán- és mássalhangzókat egyaránt érint.
6. A főnévi igenév új változata könnyen elvonható (-ni). Nem tudni, milyen metanyelvi fogalomalkotás, nyelvi tudatosság segítette a szavak alaki fejlődését, de a tőváltozatok kialakulása felgyorsította, elősegítette a tagoltságot, megszaporította a belső keletkezésű szavakat, lehetővé téve ezzel az árnyaltabb gondolatkifejezést.
7. A plusz magánhangzó nem növelte a szavak hangtestét, a gazdaságosságra való ösztönös és tudatos törekvés - a belső redukciókkal - elérte, hogy felgyorsuljon a beszéd (ejuveszigh > evező).
8. A szavak fejlődésének a bemutatása nem kíván erőltetett megoldásokat. Örömmel látjuk a hiányzó láncszem beilleszkedését nyelvtörténetünk leírásába…
9. Az persze természetes, hogy a nyelvtörténészeink, bármennyire is nagy fantáziával és alapossággal következtették ki visszafelé haladva az időben a nyelvi változások minőségi-mennyiségi folyamatait, a feltételezések nem növelték munkáik tudományos értékét, csak a munka szerkezetét tették összefogottá. A biztos támpontok most már megvannak… A hun nyelv - mint a magyar nyelv őskori állapota - a történelmi ókorba mutat. Nemzetünk életéről – a kódexek nyelvi anyagának mennyiségéhez is mérten – hű képet adnak. A hiányzó láncszem meglelése és visszakötése egyetemes haszonnal jár majd, mert a hunmagyar nyelv visszamutat az emberi civilizáció kezdeteire.
10. Leszűkítve az igékre: sok igében az ómagyar korban vagy később jelentésváltozás, ill. a tőváltozatok révén tőszaporodás ment végbe, mint a növényvilágban. A jelentések közel maradnak egymáshoz. A hunmagyar nyelv arra figyelmeztet, hogy szemléletünkön

változtatni kell: a szótöveket, szógyököket becsben kell tartani, hogy ne zilálják szét nyelvünket a divatok széljárásai. Ősi kincsestárunk nagyobb őrzésre szorul! Ellensége a magyar nyelvnek, aki nem ezt teszi!

11. A hun nyelv ismeretében már kimondhatjuk: egy új, nemzetmegtartó, értékőrző szemlélettel a nyelvtörténeti és leíró nyelvészeti alapmunkáinkat újra kell írni.
12. Ugyanezen szemlélet alapján új tartalommal kell megtölteni anyanyelvi oktatásunkat, különös tekintettel a magyar nyelv tantárgy magyartanárainak a képzésére.
13. Nyelvünk értékeinek megismerése és védelme az egész nemzet szent ügye.

Azért írtam le e néhány – személyes indításúnak is felfogható üzenetet, mert az ige témája, a szó tágabb jelentéstartománya valóban erre indított. Az ige mint szófaj szép eszköz. De Ige az is, amit hirdetni kell. A hun **ige** szó ezt jelenti: ÉG. Isa – ahonnan az ÍGE elindul – felénk. És talán ideér – hozzánk. És talán elér – minket. Ámen.

Összegző visszatekintés

A sivatag szót hányan akarták már Síva nevével összekapcsolni! Minden Indiában található magyar hangzású névre nem lehet ráfogni, hogy a véletlen műve. És ha nem az, hol van a tudományos magyarázat, legalább a jóindulatú feltételezések szintjén?

*A **hosszúni** szóra gondolva… A hová? kérdésre válaszoló helyhatározórag, a palócföldön nemrég még használt -ni, nyi igék után is járult. Ha ez a szerep volt a „másodlagos", megszaporította az igei cselekvés célhatározókénti értését. Az ángyomnyi, apámnyi, jegyzőni mellett tehát, megszaporodik a bengésznyi, kapányi, vetnyi alak, ami az új főnévi igenév megerősödését szolgálja:*

***ásin** > ásini > ásni.*

Ha pedig ez a -ni gyakran járul pl.: a hemtin szóhoz: hemtni lesz, kialakul egy mássalhangzó torlódás. Mindenféle folyamat kezdődik el a tőben: msh.-kiesés, összeolvadás, hasonulás,sőt magánhangzó-kiesés, stb.: ejuveszin – ejvezni, hümin - hümni - inni; leinin - lenni...

Az történt, hogy az -in visszaszorult, morzsáiban maradt meg a rendszer: lészen, teszen viszen hiszen, bólin(t), kacsin(t), fuvin(t) lőn stb. (A gótban megmaradt.)

Az ókori magyar nyelvnek ez az egyik leglátványosabb változása, amely lezajlott a honfoglalásig. Már a XI. században: élnie.A célhatározóként v. tárgyként szereplő főnévi igenévnek nem gyakori a használata. Most már érthetőbb lesz a nyelvtörténet és érdekesebb. A szláv és más európai nyelvekben sok-sok szkíta-hun-magyar szavunk ügyeskedik, hogy belesimuljon egy-egy nép nyelvébe, és néha felénk csillanjon szeme, illanjon illata. Avarkori szavaink megvannak a szláv nyelvekben is. A hun nyelv ismeretében felül lehet vizsgálni , melyik nyelvben eredeti, és melyikben jövevényszó az illető szó.

A névszók végződései

A névszóképzők

-d ság, ség //M Gyakorító képző, pl. atha – athad: atyaság, atyák intézménye // Magyar példa: Báránd: sok bárányt termő hely. Mintha ugyanaz a képző volna, amelyet a nivárád~nyárád szón találtunk.

-r ka, ke, cska, cske //? Kicsinyítő képző, pl. chunur kis férfi, vantar kis erdő, virághir kis virág, *rendhagyó módon* majra anyácska, athira atyácska, apácska, amri kislány // Be kell látnunk, olykor, hogy a nyelv hagyhat el eszközöket, de ha van rá igény, termel újat. Sok más, hangzóbb kicsinyítőnk termett, ebben gazdagok vagyunk. A szlávok is.

-m m //M Nagyító képző, pl. chunum nagy (darab) férfi, orem nagy hegycsúcs, nagy orr // Még néhány példán felismerhető megléte, de nem aktív már.

-s ság, ség //? Elvonatkoztató, szóvégi képző, pl. nagyság: madüs.

-si s, os, es,stb. //M Jelzősített elvonatkoztató szóvégi képző, pl. nagyságos madüsi, hősies hideosi // Régi családnevek, földrajzi nevek végén gyakori, ma már nem élő.

-ild lt, ság, ség, stb. //M Elvonatkoztató általánosító szóvégi képző, pl. jágh hegy, jághild hegység // Ez az alapja a befejezett melléknévi igenév t, tt képzőjének, az l az ellátás, ellátottság kifejezője.

-itülen tlan, tlen, talan, telen //M Fosztóképző, pl. hideo hős, hideITÜLEN hősietlen. // Csak az ü-nek kell kiesnie, és kész a magyar fosztóképző.

A többes szám jele

-ekh, -kh k //M A hun főnevek nagy többsége magánhangzóval végződik. A főnevek többes száma a végző magánhangzótól függetlenül végmagánhangzó nélküli tő+ -EKH, pl. kevi, kevekh. A mássalhangzóra végződő szavaknál tő+ -KH. pl. chun, chunkh. A fentiektől eltérő rendhagyó főneveket mindig külön jelöljük. //

A tárgy eset ragja

-t, -et t //M Magánhangzóval végződő szavaknál -T végződés, pl. kevit, mássalhangzóval végződő szavaknál -ET végződés, pl. kevekhet. // Mondhatjuk az iskolás közhelyet: a tárgy ragja mindig egy té! Előhangzója a magyar korban illeszkedik: fákat, sőt nyelvjárásban ajakműködés szerint is: őköt, Gyöngyös és környékén.

A birtokos eset

-je, -é a, e, ja, je; é //M Magánhangzóval végződő szavaknál -JE végződés, pl. kevije, többes szám kevekhé. Mássalhangzóval végződő szavaknál -É végződés, pl.:szömé.//**A hun nyelv jelenlegi feldolgozottsági szintjén megállapítható, hogy még nem különül el egymástól a birtoklás két kifejezési módja. A tivije buka és a tivi bukáje. Ezért a példaszó: khevije és szömé egyaránt lehet birtokos is, birtok is: a lány szeme, vagy a szem színe. Hun példa: athaje vikh vagy vikhje atha, vitesi gijméje vagy vitesije gijmé (a vitéz szarvasa vagy a vitézé szarvas) gijméje vitesi vagy gijmé vitesije (azaz a szarvasé vitéz, vagy a szarvas vitéze) Máshol: Gotekhje urrukh vagy Gotekh urrukhje, tehát (elemek szerint, és nem mai nyelvhelyességgel mondva: Gótoké ország,

vagy Gótok országja. Az is látható, hogy a birtokos részeshatározóval kifejezett módja még hiányzik, ilyen körülményes módot eleve hiába keresnénk. Mindegy, hol jelöli a birtoklást: a birtokoson-e vagy a birtokon, az első helyen a birtokos áll, és ez egyértelművé teszi azt, hogy melyik a birtokos, és melyik a birtok.

A részes eset

-neki, -ekhneki nak, nek //M egyes szám -NEKI szóvégi képző, pl. kevineki=kőnek, többes szám szótő+ -EKHNEKI szóvégi képző, pl. kevekhneki=köveknek // Megtéveszthet a tőmeghatározás; valójában a többes számú alakhoz járul a**-neki** határozórag: kevekh+neki. A kiinduló tő ugyanis a véghangzó nélküli **kev;** az **ekh** a többes szám jele. Egyes számban a rag közvetlenül a véghangzós teljes tőhöz kapcsolódik.

Az elvonatkoztató eset

-tül, -etül tól, től //M Magánhangzóval végződő szavaknál tő+ -ETÜL szóvégződés, pl. kevetül, mássalhangzóval végződő szavaknál -ETÜL szóvégződés, pl. kevekhetül, szömetül. // Külső helyviszonyt jelölő határozóragok, honnan kérdésre válaszolva. Még nincs mély hangú változat, és érdekes a ma nyelvjárásinak mondható ü.

Főnevek birtokos személyjelei

Egyes számú birtok: nyíl Többes számú birtok: nyilak

1.	**neilim**	nyilam	**neiliam**	nyilaim
2.	**neilit**	nyilad	**neiliat**	nyilaid
3.	**neilej**	nyila	**neiliaj**	nyilai
1	**neilinkh**	nyilunk	**neiliankh**	nyilaink
2.	**neilitekh**	nyilatok	**neiliathakh**	nyilaitok
3.	**neilekh**	nyiluk	**meiliakh**	nyilaik

Bizonyos helyzetekben a birtok helyzetű főnév átragasztja a birtok helyzetét a birtokosra. Ilyen eset például Gotekhjebiri a Gótok Szövetségese, az egyenes birokhelyzet esetében neve így hangzana Gotekh birej.//

A tárgy-, részes-, stb. esetek tovább, a fentiek szerint, kivéve a jelentős számú rendhagyó formákat pl. kezim, kezit, kezej, kezinkh, kezithekh, keziekh (alanyeset), de tárgyesetben kezimet, kezitet, kezET, kezinkhet, kezitheket, keziekhet.//M

R végződésű egyszótagú főnevek ragozása. Pl. **sor** (sor), **ser** (sör), **bor** (bor), **tur** (árok), **zur** (csermely), stb.
a.e. **sor**, t.e. **sort**, r.e. **sornek**, b.e. **sorej**, e.e. **sortül**.

Birtokként. Birtokos személyjeles alakok (~ személyes névmási-…)
sorim **soriam**

sorit	**soriat**
sorej	**soriaj**
sorinkh	**soriankh**
sorthek	**soriathok**
sorikh	**soriakh**

-ile, -ili ul, ül, stb. //M általános módhatározó. Valamire vonatkoztatott módon szótő+ILE vagy ILI képzővel. Pl. hunul chunile (I), görögül junile (I), kiválóan barili, barile (I), picit pötile, pötili (I)Gyakorta használatos a "melléknévi határozók" esetében feltüntetett képzés is, pl. kiválóan, lehet barün (I) is. //

-n n, l, stb. //M Melléknévi határozó nagy általánosságban, számtalan rendhagyó esettel melléknév+N, pl. berü=felesleges, berün= feleslegesen. //

-i i //M Képzett melléknév, határozószóból. Nagy általánosságban: a határozószó gyöke + -i. Pl.: kívüli: küivüli, belüli: béivüli, otthoni: homolti. //

-um ú, ű **//?** Képzett melléknév, igenévből: -in infinitívusz helyett: um képző. Pl.: **lastin**: lassítani, **lastum**: lassú. // Van-e példa régi nyelvünkben használatára?

-emajn mány, mény, //M ás, és, stb. Igéből képzett főnév: az in infinitivus végződés helyett *-EMAJN* képző, pl. antin adni, antemajn adomány, pracein okoskodni, pracemajn okoskodás. //

Melléknevek fokozása

alapfok	**madü**	(nagy)	**kücsü**	(kicsi/ny/)	**szu**	(felső)
középfok	**madürb**	(nagyobb)	**kücsürb**	(kisebb)	**szulb** v.	**szurb** (magasabb)
felsőfok	**madürelb**	(legnagyobb)	**kücsürelb**	(legkisebb)	**szuelb** v.	**szurelb** (legfelső, legmagasabb)

Megjegyzés: Nem dönthető el egyértelműen, hogy a fenti példák képzése általános érvényű formációt mutat-e vagy eleve rendhagyó. Valószínűsíthető az igen nagy számú rendhagyóság, s szinte valamennyi melléknév fokozása önálló jellegű.

VISZONYÍTÓ NYELVI ELEMEK

A viszonyító elemek legjellemzőbb vonása, hogy nyelvtani jelentéssel vesznek részt a szószerkezetek, mondatok kialakulásában, a fogalmi jelentésű szavak összefűzését szolgálják. Még annyira sem különülnek el az egyes szerepek, mint a magyarban, ugyanaz az elem ragként de névutóként is, igekötőként vagy névutóként, netán határozószóként is szolgálhat. Ezt a mondanivaló szabja ki, mely alapján a mondat szerkezete kialakul. Ezért szerepelnek itt összevontan a viszonyító elemek. A közülük más szófaji kategóriában is szereplők ott is a szemléltetést szolgálják. Általában is igaz: a jelen feldolgozásnak nem igénye a szófaji elkülönítés, mert a szócsaládok együttléte fontosabb szempont volt, és

ezenkívül reményeink szerint tovább bővül majd a bemutatható nyelvi anyag. Detre Csaba közlési módjától lényegesen eltérni nem is kívántam.

Mint tudjuk, a névutók igény szerint felvehetik a személy jeleit (pl.: előttem), a ragokhoz hasonlóan. Így névmási jellegű határozószók keletkeznek. Érdekes megfigyelni külön-külön a szó viszonyító - és névmáselemét, milyen közeli a hangzása a magyar nyelvéhez (irentem, szamtükra).

Ragok és névutók

alt át //M Szép szabályszerűségek következnek. Minden a hun nyelv magyar jellegét - voltát bizonyítja, erősíti meg.

alto vki, vmi által, //M vkin, vmin keresztül, alt igekötő át, pl. altvün átjönni // Megmaradt a magyarban l-es alakja is: által. Szintén több szerepű, de nincs ragként jelen sem hunban sem magyarban. A személyjeles alakok: altolom általam, rajtam keresztül altolot általad, altolüj általa, altolünkh általunk, altolotükh általatok, altolüjkh általuk Az által és át külön jelentést kapott az lt és t különülésével.

be -ba, -be - //M Hová kérdésre, belső helyviszonyra. Még nem forrott össze teljesen a szóval a végződés,ill. írásban különül el. Megmaradt a jelentése, csak a hangrendi párja is megjelent a magyar korban, a nyelvi illeszkedés igénye szerint. Sokáig élt mellette a bele is, ami jobban mutatja eredetét, a hun **béla**: belső lélek (HB: … ez munkás világ bele…)

ben ban, ben //M Hol kérdésre, belső helyviszonyra. Személyjelekkel névmási határozószó: benmjüm bennem, bemjüt benned, bemjü benne, bemjünkh bennünk, bemjetükh bennetek, bemjükh bennük

dergü vmivel, vkivel szemben //? szemközt álló,; szemközti melléknévként

dima ellenében //? Valamelyik rokon nyelvben keressük!

elt, olt valahol a tér //M egy meghatározott helyén, pontján pl. homolt=otthon, Konsztantinoszurrolt Konstantinápolyban // Megmaradt, a magyarban a hol kérdésre válaszoló külső helyviszonyt jelöl, mint a hunban. Teljes hasonulással –tt lett: Győrött, Pécsett. Rövid t-s alakja ritkább: Magyaróvárt. Ez az itt és ott szavunk is. Sok helyen áll a hunban lt a magyar tt helyén: fontos szabályszerűség. (Mindig jönnek a késztetések… Nincs-e vajon kapcsolatban az Olt folyónévvel. "… Dunának, Oltnak egy a hangja./ Morajos, halk halotti hang…" (Ady Endre)

en általános tagadó //L posztpozició, főnevek és igék előtt is. Latin nyelvekben angolban az in változata ugyanez,: pl. intoleráns.

homolt otthon (> olthom) //M Konsztantinoszurrolt ~ Konstantinápolyban. Ez utóbbi magyar megfelelője: Pécsett, az –lt majdmindenütt tt lesz, teljes has. történik. Az olt – elem külön is szó: ott.

i általános elvonatkoztatás //M valahonnan, valamitől, valakitől. pl. Pársziki Perzsiai, Perzsiából jött, való // A valahová tartozást kifejező melléknévképző elem rövid és alkalmas.

irelti vmiért, vkiért//M Az lt teljes hasonulásával: érette. Nem nehéz felismerni a hun elemekben viszonyító szavainkat. Szerepük is ugyanaz maradt: ragasztott rag, cselekvési irányt, szemléletet kifejező igekötő vagy éppen névutó ill. határozószó.

irente valaki valamiért, //M vki, vmi érdekében. Értem, érettem irentem, érted irentesz, érte ürente, értünk irentünkh, értetek irentükhet, értük, érettük ürentükh. // A nyelvi anyagban nincs példa -ért ragi szerepre, e példák személyjeles alakok, névmási határozószók. A magyar iránt-nak felel meg e személyjeles példasor, hisz az irente szónak, mint a magyar megfelelőjének, ily jelentése is van.

irentem, irentesz, ürente //M értem… stb // A végződések személyes névmásokból lesznek: igeragok, birtokos személyjelek, személyes névmási határozószók ill.ragok, névutók személyjelei.

jata (w?) ra hátra //M A w inkább mgh. Itt is: „hátúrra".

no vkinek, vminek neki //Sz vkivel, vmivel szemben // Az ellentétes kötőszót a szláv nyelvek őrizték meg, de a Felvidéken magyarok is használták, régen. . A magyarban más szófajként maradt meg, de ugyane jelentéssel. Ez a no vagy nono! Az ellentmondás, méltatlankodás indulatszava.

ösztü (megközelítő jel.-ben) //M vkivel, vmivel mind együtt Mindenki velem együtt: menösztü, többi alak ú.m. üngü // Más a helyzet ez utóbbi viszonyító elemmel: több nyoma is van továbbélésének. **Ösztürü**: már a hunban is van fogalmi jelentésű testvére: <u>bográcstartó karó</u>. Az <u>ösztön</u>: hegyes végű bot az „ösztönzésre". Az „ösztövér kútágas, hórihorgas gémmel" is ezt jelenti: segéd-ágasfa. (Az <u>ösztön</u> szó modern jelentését a nyelvújítás adta e régiségnek.)

otu valakinél, valaminél //? Nálam menotu, nálad tinotu, nála üttu (!), nálunk minkhotu, nálatok tokhotu, náluk ükhotu // A nál személyjeles alakjai szorítottákki a magyar nyelvből. Nagyon japánosan hangzik, ellenőrizni!
Postpos. cum praepos.:

sopru… hen lefelé //Mf lefelé menetben, lefelé menet vhol // Csak tulajdonnévben maradt fenn: Sopron. Mint a veszpru hen a Veszprém névben. Tudunk rá magyarázatot? Hogyan, mikor tanították meg a sok nevet hunok a magyarokkal?
szamar vki, vmi számára, //M számotokra szamtükhra // Nehéz lenne letagadnia a szan-szám szóvali azonosságát.

szamar vki, vmi számára //M Csak nehogy köze legyen a szamárhoz!

szamtükhra számotokra //M Az igeragok történelme ugyanaz, mint a birtokos személyjeleké: a személyes névmásból fejlődtek ki, ill. megegyeznek velük: írunk, kezünk. A hunban

ugyanígy van minden, a tükh tehát lehet tikh, tik, majd a magyar korban tok, tek, tök alakokkal már az illeszkedést is szolgálja.

um -ban, -ben - //G,N bizonyos területen belül, pl. Örményországban Hajkhum // A magyarban nem maradt meg, a németben sok jelentése van, igekötő és előljáró.

üngü együtt vkivel, vmivel. Velem együtt: **menöngü**, veled együtt: **tinöngü**, vele együtt: **üvöngü**, velünk együtt: **minkhöngü**, veletek együtt: **tikhöngü**, velük együtt: **ükhöngü.**
//? Ez a szó ismeretlennek tűnik.

velje vmi felé, irányába //M P > f hangváltás volt. Megmaradt a véghangzó! (A 3. személy jelével egybeesett.) A nyelvjárási „fele" ejtés az eredetibb. A j eltűnt, mert maradásakor a fejjel azonos hangzású lett volna a szó.

veszpru … hen vmin felfelé //Mf felfelé menetben, felfelé menet vhol
Két kombinált kifejezés: előljáró + névutó, amiből rag is lehet, ha összetapad a szóval. Mindkét kifejezés fennmaradt: földrajzi névben, „idehaza": Sopron és Veszprém nevében. Mindkét kifejezéshez kell még a valahol-t kifejező hely-fogalom, pl.: sopru kücsü utu hen = kis úton le, veszpru vanta hen = : az erdőn fölfele…

vojle vmi fölé //M A szó hagrendi elkülönülését a magyar nem követte: az ö-s ajakkerekítéses változat is elég volt hozzá (felé – fölé).

vojle vmi fölé //M A j – nélküli nyelvjárás megléte sok helyen érezhető. Vole – fölé.

wereji vmi irányában //M (haladni) vmi felé // Affrikáció: a j réshang ny zár-réshanggá lett, és a magánhangzók is változtak. Lehet, hogy a velje (felé) hun szó változata ez („feléi"); az l-r megfelelésére sok példa van

whet (?) -val, -vel //M Még nem tudok magyarázatot az l szóbóli eltűnésére.

wheltüm -velem, **wheltüt** -veled **wheltüj** -vele, **wheltünk** -velünk, **wheltjetükh-** veletek, **wheltjükh** -velük. Talán közlési: gépelési hiba, mert az előbbi jelezett alakok már l-esek. A t tűnik el a szóból! Fölöslegessé vált, ráadásul a tárgyragot szólaltatta meg, szükségtelenül. Az ü sem marad csak a t. sz. első és harmadik személyében: velünk, velük.

wra -ra, -re, -reá //M Az oroszban vezényszó. (Hurrá!) A hunban - magyarban is, ragként: **luwrá**!, lóra! Az illeszkedésre magas párja is lett. Igekötő, helyhatározó-szó is. Személyjeles (~személyes névmásos) alakjai: **wram** -rám, **wrat** -rád, **wrjü-** rá, **wrankh-** ránk, **wratükh-** rátok, **wrajükh** rájuk **- Azrateni** csillagnévben w-nélkül szerepelteti a fordító.

Párthus fej

Visszatekintés a szavak világára

Idegen nyelvi párhuzamok

Áttekintve a szavak világát, megállapíthatjuk, hogy az eurázsiai térség legtávolabbi pontjaival mutat érintkezést vagy kapcsolatot a hun nyelv. Csak vázlatszerűen, néhány szó-példát említsünk, jelezve egyúttal soron következő feladataink egyikét.

Kína felé, a távoli keletre mutatnak a csaj (tea), chán (kínai) szavak, talán a szán (úr) és tenjü méltóságnevek.

Délre, India felé a maja (föld), singa (oroszlán), sira (tigris), hara (hit), hare (varázslat), hareo (varázsló), síva (pusztulás), sivasild, sivasad (sivatag), sivatakh (háborús pusztítás), jóga (iga), Buda (megvilágosult) nevek.

Az örmény és hun nyelv közös szavai a bar (jó), haj (örmény), Hajkh (Örményország), pszak (koszorú) szavak. Távoli idő, közeli nyelveink: feltárandó az örmény-hun-magyar viszonylatok és a kapcsolatok egésze. Nem csak a lexikális és nyelvtani egyezések. A hun nyelv jelöli ki számunkra az igaz utat a történelmi múltba, igazságaink felé.

A mongol felé tesz utalást a hurál (lánc) szó.

Görögre mutat a jún (görög), Junkh (Görögország), gaja (ágy) szó. A magyart az ógöröggel már elkezdték egybevetni, lásd Varga Csaba nyelvkutató -feltáró műveit.

A perzsát idézi a parszi, Parszikh (perzsa, Perzsia) név. A perzsa és magyar-ős népek kapcsolatairól nyelvtani és szókincsbeli párhuzamok vallanak. Le kell jegyezni az igazat.

Latin – hun közösködést bizonyít a glandi (kehely), dikátün (elkezdeni), szu (felső) szavak, ismerik a hunok a Rim (Róma), Rimurrukh (Római Birodalom - földrajzi neveket.

Török szóközösségről tanúskodnak a til (nyelv), lezu (nyelv, elvont), Aj (Hold) gin(nap) szavak.

A gótok külön helyet foglalnak el, nyelvtani megegyezések is találhatók a két nyelv között. Érdekes feladatot jelent majd feltárni az eredetiséget a megegyezésekben, és a német nyelvben felkutatni a megmaradt közös emlékeket.

A szláv kapcsolatokra utaló nevek, szavak: Madüvolgjagh (Volga), boja (gazdag), zeligh, zelin (szolga, szolgálni), tur (árok, kis völgy), touvár, touváresi (kereskedelem, kereskedő), bajnek (bajnok), geuze (gázló), rám, rámin (zár, körülzárni), stb. Érdekes feladat lesz felkutatni a szláv nyelvek hun eredetű szavait is. (A témában már született dolgozat, de még a hun szavak megjelenése előtt.) A „nálunk jóval fejlettebb szlávok" kifejezés nyelvészeti alapmű része! Meghatározó nyelvész személyiség általi sommázata ez a magyar kultúra honfoglalás-kori szintjének. Ideje, hogy tárgyilagos képet kapjon a magyarság elődei értékszintjéről. Ez csak úgy lehetséges, ha tudományos bázisunk „nem terem áltudományt".

Gondoljunk a keltákra, etruszkokra, a pelazgokra, vikingekre! Európa és a világ minden zugában rábukkanunk hun – magyar szavainkra. Nem szabad félnünk tőlük és megtagadni őket.

Detre Csaba Hun szavak, szövegek c. dokumentumának bevezető részében és egyes részeinél (a magánhangzó-torlódást tartalmazó szavaknál) utalás történik egy ún. „b"-nyelvre, amelyről nincsenek megbízható fogalmaink. A fent említett nyelveken kívül is vannak a hun nyelvnek feltárandó nyelvi kapcsolatai, amelyek örömteljes munkával kecsegtetnek. Reményeink szerint a jövevényszavak valódi származását is feltárja a nyelvészet, nem engedve ezentúl külső érdekek nyomásának. Objektív tudományossággal állapítják majd meg, hogy ki volt az átadó, és melyik volt az átvevő nyelv.

Egy rövid találkozás tartós élményének biztató szomorúsága

Munkahelyem, középiskolám tavaly vendégül hívta a Sanok lengyel testvérváros küldöttségének tagjait pedagógus-napi ebédünkre. Az anyag elfogyasztását követő szellemi fogások között közös történelmi élményeinkről esett szó. Kedves dvabratanki vendégeink még kedvesebb hölgytagja a magyarok szegényes történelemkezdő nyelvi állapotát jelenítette meg, nem túl nagy részvéttel. Hogy ugyanis mi szinte semmit nem tudtunk idejövetelünk idején, és mindent utólag kellett megismernünk. Mindent a környező népektől szedtünk össze. Szavunk sem volt semmire! A sok szláv szó nyelvünkben arról beszél, hogy tőlük tanultuk meg, „a jóval fejlettebb szlávoktól", hogyan kell fejlett, keresztény államot csinálni, hogyan kell letelepedett módon élni…

Ó, szent Tadeusz! Eszembe villant még Magyar Balázs is, aki „követként" eljárt Krakkóban, Mátyás parancsára… Hogy beszél rólunk akkor az olyan európai, aki nem szeret bennünket így, mint a lengyel testvérünk. De régen voltunk együtt Szarmatiában! Már nem volt kedvem a folytatáshoz, a „Semino 2000" tudóscsoport genetikai szintézisét is kihagytam érveim közül. Csak azon tűnődtem, hol olvashatta kolléganőnk a magyarok nyelvi fejletlenségének e magasrendű tudományos alázattal lefektetett téziseit, hol tanult magyarországi írott magyar nyelvtörténetet. Ez a hivatalos nemzeti nyelvtörténet erősítette meg elhatározásomat, és ez a lengyel tanárnő: nem foglalkozom mással ezekután, csak a sokszor

megbántott magyarságommal. És ha muszáj: a nagy nyelvi hazugokkal, és nemzetünk ócsárlóival. Nagy László néhai tekintetével, amelyet a „csillagra akasztott, elárvult ostorra" vetett.

A hun nyelv kitágítja a világunkat, „börceinkről" valódi magasságokba emel föl, ahol az egyetemes szeretet és a bizakodás az úr. Ahonnan nézvést eltörpül a hazug és gyalázkodó.

A HUN SZÖVEGEK VILÁGA

A SZÖVEGEK ÉS SZÖVEGTÖREDÉKEK ÉRTELMEZÉSE ÉS ELEMZÉSE

Megjegyzés

A szövegekben szereplő szavak általában jelen vannak az érintett témakör szóanyagában, mégis, felbukkannak újabbak is. Ezek értelmezése a szövegelemzés során megtörténik, ezenkívül a ¤ megkülönböztető jelzéssel láttam el, első említésükkor. Az elemzések mélysége – műfaji, terjedelmi korlátok miatt – csupán érinti a tárgy által kínált lehetőségeket. Félretéve minden kötelező objektivitást, be kell vallanom: mély megilletődéssel éltem át e szövegekkel való találkozás puszta lehetőségét is. A hun szavak megismerése után eme szövegek az elődök fogalomalkotásának, nyelvhasználatának és világszemléletének egy jóval magasabb szintjére emelik az utódokat. Vajon mikor szereznek róluk tudomást fiataljaink, és mikor találkozhatnak velük szervezett oktatás keretein belül?

Szövegtöredék, hun és örmény betűkkel leírva (SzKhB/490)

Asari Isechunkhkh (…) ontutta Asaret Asaraszúnihesz (…) Asarinekh vikh amendachunkh voltukh. Chunkh ai anikh igebul vadoltuk. Isechunekh thaga Éjalana. Amenda azdigh chun ai ani. Asaront ai szertis okinta amenut.

//M A szövegemlék értelmezése és elemzése

Asari Isechunkh(!)[1] nemzette a világot Asaraszuninek[2]. Asarinak[3] a fia(i) volt(ak) minden (hun[4]) ember. A férfiak[5] és a nők az égből származtak. Isechunk fátyola[6] a Tejút[8]. Minden csillag (egy-egy) férfi[5] és nő. A világnemzés és a szerelem hozott 7 a létre mindenkit.

1. Jelentése: A Világ Emberőse, Mindenség Ura
2. Jelentése: Világanya, Világasszony. A mai vonzat –vel ragot kíván.
3. Rövidebb neve is van a Mindennemzőnek: **Asari** („Világi").
4. Ma egyes számot használunk.
5. A **chun**: ember, hun, harcos, férfi jelentésű. Itt az egyetemesebb ember a valószínű.

Honnan tudjuk ezt? A mitológia részben és egészben ismert volt a Kódex föllelése előtt.

Az okinta itteni szerepe ellenére – ez az „ okoz" szó. Csak itt stílustalan. (Nem irodalmár volt az adatközlő). A múlt idő paradigma-rendszere még töredékes. Nem tudni, ez már tárgyas ragozás-e; a /**voltaj/** (volt) igéhez viszonyíthatjuk, itt pedig az /**ontutta/**, /**voltukh/** szerepel még, ez utóbbi és a voltaj ige csak alanyi ragozású lehet, lévén tárgyatlanok. A tárgyas ragozás az ontotta és az okozta szóban szépen, tisztán hangzik.

6. **Thaga**: fátyola. Bizonyára a tóga szó őse. Emlékezzünk meg a palást ősi szóról is, a Kárpát – medencében a Tejútnak van Istenpalástja neve is.

7. **Okinta**: itt nem az „előidézte", „okozta" jelentésével van jelen a szó, hanem a környezetébe, a mondatba illővel: életre, a létre hoz. Asari tehát nem „okozott" mindenkit, hanem életre hívott, -hozott.

8. **Éjalána**: Tejút: Éjserege. Az /**Éjalána/** szóban ott sejlik a szárny, sereg, seregszárny, lovassereg - jelentés. Jogosan gondolunk tehát a „Hadak útja”-fogalomra, ezzel eljutva a székely – magyar Attila – mondáink igazságához.

Rövid, lényeges szöveg. A riportalany mesélő kedve helyett a „riporter”, adatszerkesztő tömörítő szándéka érezhető. Mint minden apa-anya a gyerek számára – úgy közvetíti a kanonizált származástörténetet. Valódi, mélységesen mély, megtartó tudást zár kristálykazettába. Vagy aranyló amulettbe: hat mondatba, hogy el ne veszítse. Ez ősi mondából ered, hogy a hun-magyar asszony lóra ülhet, harcolhat, büszkén uralkodhat, vagy a nő ilyen elismerése az ősi mesék szövegeit eleve kiszabta? Ez a szent monda kifejezi az „Ősnemzés” egyetemes fogalmát és tartalmát. Csodálatos értéke ősmagyar kori nyelvünknek eme fogalom tömör kifejtése.

A szöveg - terjedelménél és témájánál fogva – a hunmagyar mondavilágnak csupán egy-egy lényegét adja, ez azonban valódi kincs. A hun teremtés nem atyauralmú: két egyenlő fél közössége kell hozzá, de azért minden fiút figyelmeztet külön: mindannyian Asari fiai vagyunk. (A világmindenség azonos fiai?…) Az égi származást hangsúlyozva fölível a mondanivaló egy magasabb világ szintjére, látható jelképpel figyelmeztet egyetemességünkre: a Tejúttal és a csillagokkal.

Nyelvtani jellemzők, a szóelemek szerepe

Kiemelten: a szóelemek

Asari: az i melléknévképző: a szó jelzőként válik névelemmé (valahová tartozás).

Isechunkh(kh): /ise/ + /chunk/, szó szerint ősember, értelem szerint emberős. Elég érezni a genitivust, a birtokos viszony nincs jelölve. A k a többes szám jele. A kh ismétlése íráshiba lehet.

ontutta: befejezett múlt, „tárgyiasított formában” (D.Cs.), azaz – tárgyasan ragozva.

Asaret: -t. A tárgy ragja mindig egy t! Ezerötszáz éve! Tulajdonnevesített szó. Lásd még a szócikkénél!

Asaraszunihesz(z?):összetett szó: világ+asszony Az achszin szót az alánból eredezteti a TESz. (A Dúló király innen való? A szarvas fiai a szót az asszonnyal együtt rabolták el…) Értelmezésem szerint a -hez rag helyén -nak áll a magyarban. (Ontotta hozzá helyett nemzette neki). Ma a val lenne használatban? Ehhez azonban nem jó az önt szó. Nemzette (ontotta) vele? A szóhasználatot tehát felhasználhatósága korlátozza ill. megszabja, így vagyunk a végződésekkel is.

Asarinek ~ Asarinak. A végződés nem illeszkedik még a szó hangrendjéhez, csak –nek van még, és –hez, –vhet (ez lesz a –val, –vel). Névelő sincs (a fiai) még.

vikh ~ fiai. Nincs a birtokon birtokos személyjel: -a, a birtokoson viszont a részeseset –nek ragja birtoklást fejez ki. Ez ma el is maradhat: Asari fia, viszont nem kell többesjel a birtokon a minden miatt: Asari fia volt minden ember, és ezért nem szükséges az ige többese: volt… Ismerős viszont az Asari-fik összevonás, erre emlékeztet a kifejezés. A -k többesjel még lesz…

amendachunkh ~ minden hun v. „mindenember” . A –k a többes szám jele (: hunok) – 1500 éve.

voltukh ~ voltak. Csak a mgh. változott: az u az 1. személybe ment át: voltunk.

chunkh ~ hunok, harcosok, emberek. Előállhat-e olyan helyzet, hogy ez a nyelvi anyag nem hun, hanem magyar: a magyarok ugyanis a hunok közé keveredhettek? Akkor is becses nyelvemlékünk lenne, akkor is szenzáció: az eddig ismert nyelvemlékeknél 600 évvel régebbi, teljes kódex! Sőt, több könyv anyaga vár felkutatásra! Hány század kellett Árpád után, hogy ennyi nyelvemlékünk összejöjjön? Mennyi áldozatot kellett meghozni azért, hogy az Ómagyar Mária-Siralom nemzetünk tulajdonába visszakerüljön? Mit kellene az Iszfaháni kódexért adni, ha megvehető volna?

ai ~ és. Ez lehet éppen majd ei is, az ajsi akkor eisi – ez már ismerős: és. A kötőszavak „gyorsan" jönnek – mennek. Az ajsi igenis közel van az és-hez: eisi, tehát ez magyar, az ai elvész (a j nyelvjárási sajátosság).

Anik: **/ani/ + k** többesjel./ **Igebul/** : ég + -ből. A rag nem illeszkedik, egyalakú.

Vadoltukh ~ származtak – régmúlt idő: vad(in) + -et + uk.
Feltételezem: az –lt – és az **olt** helyhatározó –lt-je azonos eredetű, így az időjel -olt lenne, a kapcsolódás pedig: vad- + -olt-(időjel) + -uk (személyrag).

Isechunekh ~ **Isechunnak!** ; **ise** (ős) + **hun** + **ek** (többesjel). De itt mást várunk: hun + nek birtoklást kifejező ragot. Érthető azonban, ha nincs kettőzve az –n: **Isechunnekh**…, a „helyesírási hibát" még nem szabad pirossal aláhúzni, mert a tévedés nincs kizárva. A birtoklás kettős jelzése (birtokoson, birtokon) még nem várható. Lehet, hogy a véghangzó eleve valahová tartozást érzékeltet, az **Isechunekh thaga** kifejezés **thaga** – tagja tehát „fátyolá"-t jelent. Nagyon tág ruhadarab ez…A tág szavunk, tehát.

thaga ~ fátyol. Csak nem ebből lesz a tóga? **Ejalana** ~ Tejút. Jelentése: „ Éjserege". Azóta, Ady: A Hadak Útja (verscím). Az alána szó latin megfelelői (ála, áláres, alátus, stb.) a szárny mellett seregszárnyat, lovasságot, stb. -is jelentenek;

amenda ~ mind, HB: mend;

azdigh ~ csillag, a minden után ᚴ végződéssel, mint ma! (*azdin – azzin – izzin – izzini – izzani?) azdig – izdig – izgig –izgó….(Az izzás és az izgalom fogalmak testvérek.)

Chun aj ani ~ férfi és nő, névszói összetett állítmány: mellérendelő szószerkezet. És sehol „ist", vagy hasonló. Magyar kifejezésmód mindenütt.

Asaront ~Világnemzés. Ma teremtést mondunk.

Asaront ai szertis ~ Világnemzés és a szerelem, ismét egy mellérendelő – kapcsolatos szerkezet: kéttagú alany, egyes számban, az állítmány is: **okinta**, egyes számú (mint ma!);

amenut ~ mindenkit. A tárgy ragja mindig egy t!

A frigyládában: a Tízparancsolat, az ószövetségi, kora-középkori törvénytábla!

TIZESZAVA (SzKhM/189)	*//M TÍZSZÓ (Tízige)*
1. Hegü istahainitet ai urrusaghitet, urritet.	1. Tiszteld Istenedet és országodat, uradat!
2. Leszünüte keltüdisi istahainitekh.	2. Ne legyen idegen istenetek!
3. Aluvüne istahainje inejvet berüin száhátwra.	3. Ne vedd Isten nevét hiába szádra!
4. Suchütü isabikhet.	4. Ünnepeld meg őseidet!
5. Wüljüne.	5. Ne ölj!
6. Lopüne.	6. Ne lopj!
7. Tiknazirüne.	7. Ne paráználkodjál!
8. Hegaratü athaitet aj maiatet.	8.Tiszteld apádat és anyádat!
9 Auharüne klübarekatje inüt barunh((j?)át.	9.Ne óhajtsd felebarátod nejét,baromját!
10 Klübarekat(i)dima tüne ullü zedauwajildet.	10 Felebarátod ellen ne tégy ál (nok) / tanúbizonyságot!

(A szöveget a Kőrösi Csoma Sándor és Kelet népei című tanulmánykötet közlése alapján jegyeztem le. P. I.)

A Tízparancsolat tartalmilag nem változott. Hol van már a kőtábla, ezt pedig ezerötszáz év meg se karcolta! Az Iszfaháni kódex feltárandó szellemi világa olyan gazdag, hogy tereit felmérni külön-külön is szédítő. Hogyan fért meg Hunniában (Ez Antiqua Hungaria lesz a középkorban) a Suchazara és a Tizeszava? Milyen történelem, társadalom, mely kultúra képét tükrözi a kódex? Mi az örmény-hun együttélés tartalma?

1. Az első „ szava" nyelvtanilag egy szép magyar mondat. Legfontosabb mondanivalójával az élen áll: Isten, az ország, az uralkodó iránti tiszteletre int.Tárgyát a háromtagú mellérendelő szószerkezet jelölt viszonyban álló tárgyragos szavakkal fejezi ki, közöttük egy kötőszóval.
Hegü: felszólító mód; a hegin ige közvetlenül, parancsként szól, elsőként;
istahainitet ~ istenedet ; **istahain** + **it** (birtokos személyjel, e. sz. 2. sz.) + **-et**, tárgyrag.
Urrusagh + it + -et – mint előbb; urritet ~ uradat ; urr + it + et – mint előbb;

2. Leszünüte: a **leszin** e. sz. 3. sz. + ü felszólító módjel + te tiltószó: ne legyen! Úgy látszik, az ü hátrafelé hat, így mégis van bizonyos „harmóniakeresés" , illeszkedés.
Keltüdisi: „kettedesi"; **keltü** + **di** + **si**. Itt nem a keltüsit találjuk, hanem a keltüdi (tört) továbbképzését a –si sorszámnévképzővel. Mondatbeli jelentése: mások-, idegen;
istahainitek ~ istenetek: **istahain + itek** – t.sz. 2. személyű személyjel (egy Isten, ti). Ez már a mai magyar. A szóalakban az ai diftongus után: **istahan**, „a kétnyíltszótagos törvény" alá esve kiesik az a (malina > málna), és itt van az Isthen, Isten.

3. Aluvüne ~ ne vedd : **alu + vü + ne**; a **vűn** ige felszólító módban + **ne** tiltószó. A szóelemek sokáig felcserélődnek. (V. ö. máshol: homolt > otthon).
Az alu igekötő: alá (fentről). Fentről leveszi, nem pedig lentről felveszi a szájára - ez szemléletbeli különbség: „ne vedd le a szádra!" Nem kell fordítani, ezért a „leveszi rá" formula nem zavaró.

Istahainje inejvet; v.ö.**Vistaszpahja pusza** (Hüsztaszpész fia) Perszepoliszi felirat. Istené nevet: **istahain + je** birtokjel + **inejv –et**. A birtok kifejezése: „istené nevet". A birtoklás nem esik messze egyéb jelzéstől: isteni nevet, olykor a végződések is egybeesnek.
A **berű** tagadott állapotban áll, (talán, jelentése adott, de magyarul még nem szólalt meg). Egybe kell vetni a **berj** = férj etimológiájával.
Száhátwra ~ szádra : **száha + tu + ra**; száj + te + ra.
A magyar d (szád) birtokos személyjel eddig magas előhanggal szerepelt (**urrusaghit** = országod). Ez a mély „magánhangzó-maradék", amit D. Cs. w-vel jelöl, talán messzire mutat vissza az időbe (sumér du = te).

4. Az **isabikhet** nyt. tárgy* **isaket** lenne, birtoklás nélkül = ősöket. A **bi**, mint annyi más hun elem, emlékeztet valamire. A sumerben ez birtoklást kifejező névmás, 3. személy. (V. ö.: Badiny)

5. A szó eleji msh. légiesedett: **wüljü**. A felszólító mód jele (alanyi ragozásban) ű-ből fejlődik j-vé; az ü mgh-t eleve j-vel ejtettük: -jü.

6. **Lopüne ¤** Itt van egy számon nem tartott szó, a lopni hun megfelelője. Csak ***lopin** vagy legfeljebb ***lopen** lehet. Lupen?- fr. név (lüpen), pl.: Arsene Lupen.

7. A **tiknazirüne ¤ (tik+naziren ¤?+ne)** szó etimológiája ismeretlen. Valószínűsítem a **tik** = tyúk szót első elemként. Megfigyeltük már a baromfiudvarban. Gyakran a tyúk kelleti magát, hogy kikezdjen vele a kakas…Ne tyúkoskodjál, „vagy valami efféle" lenne? Volt oka a későbbi szócserének? A metaforás kifejezés helyett közvetlen szó kellett: paráználkodik.

8. A **hegaratü** helyén hegatatü a várt forma: tiszteld. De így is gond van, mert a szó több egy szótaggal, ami egy többlet-képzőt ad ki. Ez a tat műveltető képző lenne, ha a várt t helyett nem r állna a harmadik szótagban. Így az elemek szerinti jelentés a tiszteltesd lenne.

9. Az első szó jelentése nem ismert, ezért csak sejtett ill. kikövetkeztetett alakot tudok leírni: ***auharin**? ~ óhajtani. A **hegaratü r**-jét is látva – r-es nyelvhasználatra gyanakszunk. (V. ö.: józan – rózan, a magyarban.) Esetleg lehet az *auhaitin ige . De lehet még az *auhain is.
Klübarekatje inüt, barunh(j)át ¤: alapszó + je = felebaráté + (nőt) nejet; a baromját helyett vagyonát írtam, mert anyagi javakról, gazdagságról van szó, és a barom szó jelentése megváltozott.

10. Az **ullü ¤** valószínű jelentése: ál; **zedauwajild ¤**, az utolsó szó, bármilyen szépen, energiásan hangzik is, csak fordításban ismerős, származása – születése rejtély.

Szövegtöredékek

Az alábbi négy szó együtt : korunkig elzúgó intelem, ősi harangszó.

Szövegtöredék…SzKhM/112	*„Kiáltás"(Egyéni címjavaslat)*
Türününkhne sivajatin Isurrukhet	//M Ne(m) tűrjük Mezopotámia elpusztítását!

A „tizenegyedik” ige valódi? Mert ez a máról (is) szól: Síva istennő pusztítja égen-földön - föld alatt Őshazánkat, Mezopotámiát! Az általam„Kiáltás”címmel ellátott töredék szövegkörnyezete ismeretlen. Szép feladat a történészeknek, filológusoknak megkeresni majd a drámai felkiáltás történelmi okait. Az Isurrukh szó etimológiai jelentése Ősország. Őshaza…(A keserű megjegyzést nem lehet elkerülni. Honnan vették a hunok e romantikus származáselméletet? A magyaroktól?)

Szöveg (K, görögből, fonetikailag nehezen rekonstruálható, SzKhMch/14):

”En arkhéj éjn ho Logosz , kaj ho Logosz éjn prosz tón Theón, kaj Theosz éjn ho Logosz”: **Esziszkü ben volaj szava, iszia szava volaj theosz velé iszia theosz volaj szava.”**

(!) feltételezés: „iszia”= isa (HB) (!) Megjegyzés: mivel itt a szöveg nem az”isztain”alakot használja, úgy tűnik, ez nem felel meg a görög ”theosz” fogalomnak. //Iu,M

Kezdetben a szó vala, biz’ a szó Istennel vala, biz’ az Isten vala a szó. *(P. I.)*

Krisztus születése után 500 körül, négyszázhetven évvel kereszthalála után hangzik fel számunkra a bibliai ige. Hunul, magyarul szólal meg.

Bilinguis hun - latin szöveg, SzKhMch/3:

Vojgum Athira Istahain Wusturje - ***Ego sum Atila Flagellum Dei //M,L***
Attila vagyok, Isten Ostorja! *(P. I.)*

Ismert nagy történelmi személyiség híres mondását vagy a neki tulajdonított szállóigét örökítette- és őrizte meg ez a két nyelven ránkhagyott mondat, melyről még azt sem tudni, melyik nyelvé az elsőség a lejegyzés idejét tekintve. Ha a hun - latin sorrend megfelel a valós lejegyzési sorrendnek, a huné az elsőbbség. Mindenképpen olyan érzésünk támad az olvasáskor, mintha Attila levele, vagyis maga a Nagykirály szólalna meg. Magyar nyelven szól hozzánk. Rövid, magyarázó - értelmező összetételnek minősíthető mondatban. **Vojgum** - az igealak ma tárgyasnak számít, nem mondjuk: vagyom, mert tárgyatlan ige. Nincs személyes névmás,hisz a hunban, magyarban ez az igerag. Az **Istahain Wusturje** helyén állhatna **Istahainje Wustur** is, mint ahogy a Tizeszava-ban fordított a végződés-használat: istahainje inejvet.

Az örmény szövegek fordításainak hun nyelvi vonatkozásai

Meg kell erősíteni és be kell határolni a cím által megjelölt feladatot: a Hun szavak, szövegek c. dokumentum örmény szövegeinek a fordítását csak jellemző nyelvi jegyeinek a felmutatásával kívánjuk méltatni. A szövegtöredékek történészi elemzését a szaktörténészeknek kell elvégezniük. Reményünkkel segítjük munkájukat: minél nagyobb anyag lesz birtokukban, annál biztosabb lesz a kép a hunok történelméről. Valós tényanyag keveredik a mitológikus tudattal – érzelemmel, de az értő – érző történész szem mindig valós képet alkot. Nem szabad legföljebb a nemzeti múltunknak eleve kijáró, de

nem túlzó és nem torzító elfogultsággal elismerni, miénknek vallani sajátunkat. De hogy rágalmazzanak tudós elfogulatlanság ürügyén, -nos, ez ellenséges cselekedet, az ilyen ellen minden egészséges nemzetnek védekeznie kell.

A hunok birodalma és társadalma (Részlet) c. rész sok érdekes társadalmi tényt rögzít. Nyelvezete változatos, megőrzi tárgyilagos hangnemét, a tényekre összpontosító célratörő lendületét. A részletből kitűnik, milyen nagy a hunok felségterülete. Használt kifejezései: Felkelő Nap Tengere, ez a Csendes-óceán. Hiányzik a hun névalak, nem tudhatjuk, a tengir (I), tengér (K) szavakon kívül volt-e más szó az óceánra. (Szép lenne a „ felkelő"-melléknév megléte…) Az Öv-hegység az Ural neve, jobban hangzana a **Hurál**, mert nem tudunk mást elképzelni; lehetséges, hogy a **hurál** szó övet is jelent, esetleg ez nem hun szó, és abban a másik (mongol?) nyelvben a **hurál** övet jelent valóban. Nehéz mást elképzelni. Az Indiai-óceán valószínűleg ***Parszi-tengir.** (A Tüzek-hegységének a neve ismert: **Tesjaghild**.) Érdekes a **chun** szó jelentéskörének leszűkítése: „az asszonyokat nem nevezik hunoknak"...Nem ismert a Nagyok Tanácsa kifejezés, továbbá a Birodalom szó, ami az örményben tulajdonnév. Valószínű, hogy a szöveg lendületét az eredeti „grabár-minőség", és nem a fordítás színvonala biztosítja. Csak sajnálhatjuk, hogy az örmény írástudó „nem tette próbára" a hun nyelv képességeit ilyen kifejezések eredeti hun nyelven történő lejegyzésével: …saját szövetségeseiknek tekintik őket… a hunokkal való szövetség a boldogulásukat szolgálja… nem zsákmányolják ki a legelőket… tisztelik a messziről jött népek műveltségét… rangja az első fiúi ágon öröklődik…, stb. A Nagy Szövetségi Tanács testület-név itt a Nagyok Tanácsa alakkal szerepel.

A nagy hun szövetség története (töredék) -részben elképesztő időszámítással találkozunk. Nem tudjuk, hogyan szerepel az eredetiben, a fordító miként számította át az eredeti, évtizedekben számolt időt (22680 év!) az elképzelhetőbb, hatezer esztendős időtávra. **Luvephej Madü** nevéhez fűzött a hun időszámítás kezdete (Kr. sz. e. 5500-5000). Az ősi hunok menekülése a fekete emberek uralma elől a bibliai zsidók vörös-tengeri megmenekülését idézi. A hunok történelmi-mitológiai emlékképe a menekülésről és a Mindenható segítségéről vélhetően azonosítható a Biblia hasonló motívumával, ezek egy tőről fakadnak. A hun mondai elem történelmi igazságtartalma nem cáfolható meg, és ősi elsődleges élményalapja a kusita múlthoz köthető. A „fekete emberek uralma" erre mutathat vissza. Ebben a részben fontos nevek és kifejezések találhatók, amelyek a hunok birodalmi szervezetéről vallanak. **Isurrukh** az Ősi Államot, Mezopotámiát jelenti, az Ősország sőt Őshaza névvel is visszaadható, hisz a hunok saját földjéről és nem más nép földjéről van szó. **Luvephej Madü** öccse, a Megállíthatatlan Lovas Fejedelem hun neve hiányzik, sajnos. Műve a **Madü Chun Bir**: Nagy Hun Szövetség. Részei, összetevői a **Madü Chunkh**, **Kücsü Hunkh** és a **Kücsü Bir**. Vagyis a Nagy Hunok, Kis Hunok és a Kis Szövetség (az egészen más nyelvű népek). A Nagy Szövetségi Tanácsnak (**Madü Hurálid Jüncsild**) rövidebb neve is van: Nagy Tanács; hun neve valószínű ***Madü Jüncsild**. Ez utóbbi szó a latinnal közös **jüncsta** (együtt) származéka, és az „együttes" szó megvilágítja jelentését. A fogalmakról elmondható, hogy élő, lényeget kifejező, alkalmas és beszédes nevek. (A szervezeti kialakításról is elmondhatjuk ugyanezt, de máshol…) Az uralkodó létrehozhatja a Vezérek Tanácsát. -E név hun változata sem szerepel az anyagban. (De ismét megállapíthatjuk a szervezeti felépítés egyszerűségét, hatékonyságát, amely sokszor követendő mintául szolgált a későbbi korok számára.)

. A hunok vallása c. szövegrész szintén elbűvöl tiszta egyszerűségével, nemes bölcsességével. Különösen megható a naphimnuszok éneklésének felidézése, egybefűzése a törvényekkel és „a Nap

mindent éltető sugarával". Említett a **Napje outou** kifejezés (Nap gyepüje), **Welamabiri Madü** uralkodó neve, a **sonjuk** (ősi hunok), és a **marju** népnév. Lehet, hogy ez a „finnugor" mari nép.
SzKh. sz. n. –jelzettel szerepel még egy szövegtöredék az örményből magyarra fordított szövegek közt, és ebben a **Phekte touman** („fekete főnők") vezérnév.

Visszatekintés néhány nézőpontból

Most - visszapillantva a szövegekre – elfogja az embert a szédület, hiszen tartalmuk és ősiségük, az általuk kitágított tér – idő – érzés szinte megszüntet minden földi vonzást. Csak arra tudok gondolni: lehet-e valami még olyan fontos számunkra, mint amilyen a hunmagyar nyelv föllelése? Talál-e még emelkedni kész nemzetet a Szurb Khács kolostor három nemzet értékét emelő szellemi energiája? Vagy csak kettőt: amelyik most őrzi, és amelyik megalkotta – óvta – rejtegette idáig? Nekünk őrizték meg, hunok maradékainak, de mi már nem tudjuk, mire való őseink tudása – hite – hatalma? Méltó fogadtatásra számíthat-e a hun nyelv, vagy szabadulni szeretnénk a mostanitól is, odahagyva országot – nyelvet – nemzetet?Mondanak-e valami biztatót, büszkeségre okot adót, vagy csak üres nyelvüket?

A korai kereszt… Ezeket a „barbár hunokat" láttuk-hallottuk: szavaikban kimondható tudásukat, hitüket. Beleolvashattunk az V. századi „pogány hun" kőtáblájába: a Tízparancsolat állt rajta. Még ötszáz év sem telt el Jézus élete óta. Európa még a birodalmi szokásokat és parancsokat követi, nem a keresztény Európa eszménye vezérli. A hunok részvételével is folyt nagy világfelfordulás még nem ért véget, nagyon az elején vagyunk egy majdani békés építő folyamatnak. És még ezután jönnek az avar- és magyar-magyarok! De 500 körül a hunok királya térítő papokat kér az örmény királytól (thagavor), mert népének lelki támaszra van szüksége. Egyet meg is nevez: amelyik térítő a jászok (jazigok) földjén már bizonyított…És folyik a feltehetően örmény rítusú katolikus kereszténység terjesztése…

Téli napforduló… A szomszédos perzselő parázsú Parszi-Perzsiában a mágus-vallás emlékképei a Mithrász-kultusszal keverednek, és a kereszt zoroaszteri eszméi vegyülnek hozzá. Kelet a manicheista Nap-kultusz, az iszlám, a budizmus (Így.) meg-megújuló hatásainak kitéve választ hitet-vallást, és még ezután jönnek a kazárok a zsidó-hittel. A hunok a legmagasabb szellemi szinthez fordulnak, azokhoz az örményekhez, akik pogány birodalmak után most Bizánc politikai, szellemi, művészeti erejét nagyrészben adják. És a császárát is –olykor. A hunok beiktatják életükbe fő ünnepként a **Suchünek szérild** fogalmát: a Szentnek születését. Megemlékezik a „**Suchü Szérildbi**" – Szent Születésnap ünnepéről, ami Karácsonynak felel meg. Csillagai között ott van az ünnepkörhöz tartozóan Gyertyaszentelő ünnepe két csillagnévvel megnevezve: **Jerkheni** és **Jerkaielo**. Az ikercsillag tehát a Gyertyaszentelő és a Gyertyahajoló neveket kapta a keresztségben! Február másodikának keresztény ünnepe a hun égbolton! Nehéz a lélek szerelése, mikor ilyen élményeknek van kitéve!

Milyen régi? Ehhez az új, keresztényi hithez és tudáshoz képest az „Ősnemzés" szövegének tudástartalma egy fél vagy egész évezreddel is régebbi lehet. A Hun szavak, szövegek legújabb kidásában Fordító közli összeszedett ismereteit a rendelkezésére álló iszfaháni – krétai nyelvi kincsekről. (Kőrösi Csoma Sándor és Kelet népei, K. Cs. S. Közműv. Egyesület, 2005. márc. 7.) Megtudjuk vagy sejtjük: az örmény munkák támaszkodnak meglévő, és talán jóval régebbi hun írásbeli hagyatékra is. Betűminták, „ábácék" bemutatása, a hun írásbeliség legteljesebb bizonyítékai… Nem mondhatjuk, hogy V-VI. századi tudást rögzítettek a könyvek-lapok. Különösen a csillagnevekből tudunk

következtetni születésük távolabbi korára. Ezek a nevek sok meglepetést okoznak megmaradásukkal is, az ötven név szuverén, önálló nemzeti csillagtudomány meglétét bizonyítja, mivel a névadás (Fordító kölése szerint a kínai formációk felé mutat.) nem követi az ókori kultúrákat, csak néhol érzékelhető mitologikus átszűrődés. Az csillagtudást -önállósága mellett- ősisége jellemzheti, a Lubba név pl. a bronzkori fémöntés élményére mutat az idő távolába vissza. A tudományos kifejezések megléte és magyar nyelvűsége nem várt, nem remélt örömmel tölthet el minden magyart, aki számon tartja az emberiség egyetemes tudásához hozzátett magyar értékeket, és ezek megléte öntudatának szerves részévé váltak. De vajon mikor ébred rá a tudományos világ a nezeti értékeinkkel szembeni kötelezettségére? Mikor érdeklődnek meglévő nyelvi kincseink felől? Mikor óhajtják felkérni a másolatok megszerzésére az Iráni Iszlám Köztársaság hivatalos szerveit? Mikor lesznek itthon hunmagyar nyelvi emlékeink és mikor tanulmányozhatjuk a teljes anyagot? Fokozódó aggodalommal gondolunk rájuk, a szomszédos Irak műemlékeinek sorsára is együttérzéssel figyelők…Mi lesz, ha történik velük valami? Iszfahán is bekerült az új hírek közé: atomerőmű épül itt…

A válaszok válasza, avagy a kutyába harapott farok

{Mit mond az Akadémia? Tudományos Fellegvárunk, annak szakintézménye, a Magyar Nyelvtudományi Intézet azt mondja, hogy „…a nyelvtörténészeknek nincsen tudomásuk hun szavak létezéséről". És Igazgató Úr megtartja előadását a nyelvrokonság ismérveiről, persze szakirodalmat is ajánl, hogy pótoljuk elmaradásunkat… Mi pedig szétnézünk, hogy Magyarországon vagyunk-e még… Kenesei István Igazgató Úrnak rendelkezésére bocsátottam az eddig megjelent nyelvi anyagot, udvarias levelekben kérve őt a beavatkozásra. De ő nem ismer hun szavakat, és amíg ő hivatalában marad, a magyar nyelvtudomány nem tud majd hun szavak létezéséről.}

ZÁRSZÓ, DE NEM A VÉGSŐ SZÓ

Minden kétség nélkül válaszolnunk kell az „Előzetes megjegyzésekben" feltett kérdésre. Milyen nyelven beszéltek a hunok? Ha a Nagy Hun Szövetség: ***Madü Chun Bir*** *népének nyelve ez, azon belül is a Nagy Hunoké, azaz* ***Madü Chunkhé****, akkor ez a nyelv a* ***madü chun phejlezu****, vagyis a* ***nagy hun nyelv. Ez a nyelv, a nagy hun nyelv magyarul szólalt meg. A hunok tehát magyarul beszéltek.*** *Nincs okunk feltételezni a tudós örményekről, hogy nem tudták, mely néppel és nyelvvel állnak szemben. A térség uralkodó államával és annak uralkodó népességével voltak kapcsolatban. Annak is az uralkodói központjával, amely a nagy számú nyelvi anyag tanúsága szerint kulturális központként is gyakorolta a szellemi vezetést és uralmat. A szerzetesek meghívással és illő honorárium fejében végezték áldásos térítő tevékenységüket, feltehetően a* ***Madü*** *figyelme által kísérve. Nem kizárt, hogy a* ***Madü*** *udvari írástudói voltak az írások szerzői, a hun udvarban diplomáciai küldetést láttak el, hosszabb időn át tartózkodtak a* ***Madü*** *környezetében, akinek az udvari tudományok gyarapítására, az új eszmék terjesztésére, a más népek uralkodóival való színvonalas kapcsolattartásra, magas tudományos színvonalú udvartartásra volt igénye. Nyilvánvalóan nem egy időben íródtak a könyvek, lapok - nem egyetlen kor lenyomatát őrzik, de a hun királyok számára a keleti uralkodók között volt ismert és követhető példa. Mint ahogy később, a tehetséggel és uralkodói kultúrával is megáldott nagy királyaink némelyikének. Nehéz elképzelni is a tévedést. A* ***Madü Chunk****-hoz tartozás bizonyossága mellett szól az a nem kicsi érv is, hogy az írásművek némelyike hun nyelvűsége mellett hun betűkkel is íródott, ami megerősíti a fennmaradt mű udvari származását, az ősi eredetén túl. Tudósaink feltárják majd a nyelvi kincsek keletkezésének és rendeltetésének titkait! Hun voltukat megnyugtatóan tisztázzák és*

megerősítik. A nyelvemlékek addig is elég örömet és meglepetést szereznek, amíg a derék filológusaink hitelességüket, hunságukat a legkisebb részletig bizonyítják, még a bizonyításra nem szoruló axiomatikus tényeket is. Mondjuk addig, hogy ez az X – nyelv. Nos, ez az X – nyelv a mi magyar nyelvünknek az elődd – nyelve, ősmagyar kori állapota. Ehhez a megállapításhoz se bátorság, se különleges nyelvérzék, de még valami magas tudományos képzettség sem szükséges. A nyelvazonosságot alapműveltséggel rendelkezők is megállapíthatják.

Először is, nagy mértékű a megegyezés a hun és a magyar nyelv rendszerében. A két nyelv jelrendszere megegyezik: hangredszere, szóelemeinek rendszere, mondat – és szövegtana azonos, a nyelvhasználati szabályrendszere közel azonos. Másodszor, a két nyelv jelrendszerének és szabályrendszerének az eltérései is szabályszerűségeket mutatnak, ezek nyomon követhetők. A Kaukázus térségében az ismert történelmi időben bekövetkezett hatások feltárásával igazolhatóak. És – bár a nyelvi folyamatok átalakították a hun nyelvet – mégsem voltak olyan mértékűek és hatásúak, hogy a felismerhetetlenségig megváltoztatták volna. Harmadszor: a rendhagyó és kivételes elemekben is megegyezik a hun nyelv a magyarral. ***Hunor és Magor*** *egytestvérek. Nimród fiai nem beszélhettek más-más nyelven. Fölmerülhetnek mégis kételyek alaptételünk igazságát illetően, és a kétkedők fő érve a „két nyelv" között azonosságuk ellenére is meglévő nyelvi eltérések lesznek. Ezek az eltérések azonban törvényszerűek, hiszen több mint hatszáz év időbeli eltérés és a közben végbemenő földrajzi, történelmi – társadalmi változások éppen ilyen mértékű nyelvi különbözést kellett előidézzenek, mint amilyet megfigyelhetünk a „két nyelv" között. A többi európai nyelv jóval nagyobb mértékben fordult ki eredeti állapotából.Természetesen a történészek és nyelvészek (és más tudományágak képviselői) árnyaltabb képet tudnak majd alkotni a magyar és hun nép nyomvonalán visszafelé haladva az időben, de ha van két ilyen vonal, ezeknek valahol össze kellfutniuk és egymásba át kell járniuk. Ezért mondhatjuk el, hogy ami a magyarság életében történt a hun nyelv előkerülésével, az a legnagyobb esemény, amely a magyarságtudattal és nyelvi identitással kapcsolatosan megtörténhet, és a legnagyobb öröm is, ami érhet bennünket. Megláthatjuk, kik voltunk ezerötszáz éve.*

Drága, jószavú Juhász Ferenc, aki annyi nagy vers-époszt tettél le a nemzet asztalára – szívére, van-e még szavad – bíztató igéd? Mint a Himnusz-töredék:

„Emeld föl fejedet
büszke nép!
Viselted a világ
szégyenét!
Emelkedj magasba
kis haza,
te, az elnyomatás
iszonya!
Emeld föl szívedet
nemzetem:
lángoljon a világ-
egyetem!"

A KÖZVETLENÜL FELHASZNÁLT IRODALOM

A magyar nyelv története; Szerkesztette Benkő Loránd. Tankönyvkiadó, Bp. 1967.

Badiny Jós Ferenc, prof.: Az Ister-gami oroszlánok titkai. Magyar Ház Könyvek, 2004.

Bakay Kornél: Őstörténetünk régészeti forrásai I-III. László Gyula Tört. Kult. Egy. 2004.

Balkányi Sz. Lajos: Magyar ősmesék mint hitregék a magyar nép ajkáról véve s a világtörténettel egyeztetve. Debreczen, 1860. Okolicsányi és Társa gyorssajtóján.

Benedek Elek: Magyar mese - és mondavilág.Black & White Kiadó 2001.

Bobula Ida, dr.: A Sumer – Magyar Rokonság. Editor Esda, Buenos Aires, 1982.

Bosnyák Sándor: Hatalom a néphagyományban. (Badiny J. F. fönti könyvének része.)

Csihák György: Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma. A ZMTE VIII. Magyar Történelmi Iskolája. Bp.-Zürich,2004. Tanulmánykötet, 106. o.

DETRE CSABA, dr.: Hun szavak, szövegek. Turán c. folyóirat, 2004. március – április.

Götz László: Keleten kél a nap. Püski. Budapest, 1994.

Latin – magyar szótár. Főszerkesztő Györkösi Alajos. Akadémiai Kiadó, Bp., 1978.

Magyar nyelvtörténet; Oziris Kiadó, Budapest, 2003.

Mesterházy Zsolt: A magyar ókor. Magyar Ház Könyvek, Budapest, 2002. január 3.

Oppenheim A. Leo: Az ókori Mezopotámia

Petthő Gergely: Rövid Magyar Krónika…, Kassa, 1753.

Sima Qian: A hunok legkorábbi története; A Shi Ji 110. kötete. Magyar Ház, 2005.

Sebestyén László: Kézai Simon védelmében; Nap Kiadó, 2000.

Szász Béla: A húnok története. Attila nagykirály. Szabad Tér, Budapest, 1994.

Varga Csaba: A magyar szókincs titka. Fríg Kiadó, Budapest, 2005. augusztus 31.

Varga Géza: A magyarság jelképei. Írástörténeti Kutató Intézet, Budapest, 1999

Záhonyi András: Ősi titkok nyomában; Miskolci Bölcsész Egyesület, 2005.

HUNNIAI LEVELEK

ÍRÁSOK A HUN NYELVÉRT

ISMERIK-E A HUN NYELVET? MÉRT NINCS, HA VAN?
HOSSZÚ ÉS NEM MINDIG IZGALMAS NYELVELÉS A
NYELVÉRT! MI LESZ A SORSA ŐSMAGYAR KORI
NYELVEMLÉKEINKNEK? IRÁN, ISZFAHÁN,
SZURB KHÁCS ÖRMÉNY KOLOSTOR:
MIKOR LESZNEK ITTHON
SZELLEMI KINCSEINK?
MIT MONDANAK A
TUDÓSAINK

?

Levelezés a hun nyelv befogadása érdekében

Első levelemet a hun nyelvért a Magyar Tudományos Akadémiának írtam, az Elnöknek címezve. Érdekes feltárni egy gondolat megjelenését majd gyors kiteljesedését, amely e magasra tekintő mozdulatot kiváltotta.

A hun szavak, szövegek megjelenését "fél füllel" hallottam meg valahol, erről kifaggattam Varga Csabát, aki nyomára vezetett az interneten. Már ebből

megállapítható volt a két legfontosabb tényszerűség: a hitelessége és magyar jellege. A nyelvi jelek nem túl nagy halmából is kitűnt a fogalmak által felmutatott gazdagság, benne a csillagnevek által megőrzött ősi tudás.

A szellemi kincshalmaz valósággal elbűvölt: mindenkinek erről a káprázatról akartam beszélni. De vajon tud-e minderről a csodáról az Akadémia, tudományos fellegvárunk? Tanítóként meg tudni akaró emberként is nagy tisztelettel és áhítattal gondoltam mindig az Akadémiára, a magyarság megvalósult "jámbor szándékára", amellyel a tudók nemes testületei tudásuk fényeit áradoztatják a nemzet polgáraira és az egyetemes világra is. Szellemi kapcsolatom vele folytonos volt a tanári munkám hátteréül szolgáló magyar tudományon keresztül.

Meg tudom-e méltó módon szólítani - ez volt a töprengéseim legaggasztóbb kérdése. Nem utasít-e el azonnal az Akadémia Elnöke, hisz egy ily tekintélyes Intézmény nem foglalkozhat magánemberek rögeszmés beadványaival! El tudja-e az új Elnök választani az én biztos értéknek vélt beadványomat az előbbiektől?

Jól megválasztottam a levelem tárgyát, tónusát, terjedelmét. Az új Elnök volt a mérce. Legyen a levél rövid, elegáns, okos – mondtam magamnak, ezért kiválasztottam három hun csillagnevet, és kértem, továbbítsa olyan tudományos munkatársnak, aki érdemi válaszban részesít. Hálás vagyok a sorsnak, hogy nem kellett csalódnom elgondolásomban: Elnök Úr válasza - mint megjelenése is – elgáns, stílusos és érdemi volt: továbbította kérésemet.

De a három névről ejtsek itt is szót… Föltűnt, hogy a hun nevek között három olyan csillagnév is előfordul, amely megegyezik a mai, "hivatalosnak" is mondható csillagnévvel. A lélegzetem is elállt, amikor erre rádöbbentem, ismerve az örmények megbízható, pontos tudományosságát. Ez igaz! Nem lehet másképp! A három név kezdett magyarul beszélni, a többi is, arról, hogy a hunok régebben adták ezeket a neveket a csillagoknak, amelyek ezért a mai neveknél régebbi tudást őriznek! Régebbiek, mint a mai nevek! A hun csillagneveket használja a világ! És nekünk van közünk, igenis közünk van a hun csillagokhoz, mert magyarul csillognak!

Bethelgeuze. Fomalhaut. Aldebaran. Már magyarul szólt: Béthelgázlója, Áldozatbárány v. Bárányáldozat. Elemeire bontva a harmadikat: fon-fonódik, mál-málaszt (malom, mint málasztó, mint állatpofa, őröl), és a hát (-i bőr) szóelemek az arab (és német, stb) összesített jelentést is kiadják: - ról + állatpofa + bőr, röviden halszájbőr. És abban is biztos voltam, hogy minden feltételezésem nem lesz majd igaz, de sok bebizonyosodik majd. Attila király neve fent csillog az égen. Kápolnaszentelő: bizonyosság. Bajnokavató: 100 %. Meme: Nimrud felesége! Würen = Orion, de a hun névnek jelentése van, ez az eredeti! A Hun Orion alatt él az emberiség! Gyertyaszentelő: Jerkeni! Keresztény hun csillagok!

És bántják, gyalázzák a hunokat, mint a magyarokat. Mi vagyunk a legtöbbet szidott, gyalázott nép! Sok-sok negatív élmény növelte föl ezt a dacos büszkeséget: mi ezt tudtuk! Mindig is hittük, hogy ok nélkül hazudják le a magyarok csillagát az égről! Mindig reménykedtünk abban, hogy tán egyszer valami jót, biztatót, felemelőt is hallunk magunkról, nemcsak a kicsinységünket növelik. És íme, most itt biztat és emel bennünket a hun nyelv. Jó költőnk, József Attila érezhetett így, mikor először olvasott Attila királyról…- Igenis, van Attila név, és ezt már nem tagadhatják el tőlem! Sőt, királyi nevem van! – Így lelkesül az ember, ha valami jót, értékeset hall meg nemzetéről, őseiről.

Azt vártam tehát, hogy nemzetünk legmagasabb tudományos fellegvára megerősít engem hitemben, és tudatomban is. Bizakodva vártam a postát, nem hiába. Maga Vizi E. Szilveszter Elnök Úr válaszolt: rövid, stílusos, szép levélben közölte, hogy továbbította levelemet, az érdemi választ az illetékes helyről fogom megkapni. Ezúton is köszönöm, hogy elnöki tisztségéhez méltó színvonalon járt el ügyemben,megerősítve ezzel "a stilus maga az ember" szlogenszerű de igaz bölcsességet. Mivel Elnök Úr a Csillagászati Intézetnek küldte el beadványomat, villanypostán megkértem Balázs Lajos Igazgató Urat, hogy sziveskedjen a nyelvtörténészekhez továbbítani dolgozat-vázlatomat, mert az nem természettudományos felvetéseket tartalmaz a csillagokról, hanem nyelvtörténeti jellegűeket. Balázs Lajos Igazgató Úrnak is hálás vagyok, mert megértette a kérésemet, és még áldozatot is hozva értem – eljárt egy másik intézménynél, hogy az válaszoljon beadványomra. És amit nem volt stílusos megtennem az akadémiai elnökkel szemben, a Nyelvtudományi Intézetnek már nyugodt szívvel elküldhettem a többi csillagnevet is, beadványomat dolgozatvázlattá bővítve a szemléltetésekkel, tíz oldal terjedelműre. Mértéktartó módon, tegyem hozzá, hisz én csak valami kevéske biztatást vártam. Annak az elismerését, hogy ez az ötven hun csillagnév valóban jelentős tudományos tény és esemény, amennyiben bebizonyosodik. Ha igaz. – Ezt a választ már biztatásnak vehettük volna, mert az is benne van, hogy esetleg valamikor, ha időnk engedi, ha pénzünk lesz rá, ha a kedvünk is úgy hozza, lehet belőle valami. Megnézhetjük azokat a fránya hun csillagokat, ugyan mit feszengenek az égen annyira, még le találnak hullani…Fussuk át azt a levelet, melyet az MTA Nyelvtudományi Intézet Igazgatójának írtam!

::

Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete

Dr. Kenesei István Igazgatónak

Tisztelt Igazgató Úr!

Az MTA Csillagászati Kutatóintézetének igazgatója, Dr. Balázs Lajos úr volt szíves továbbítani Önnek beadványomat a csillagnevekről. Mivel a kérésem, mellyel az MTA-hoz fordultam, nem a csillagászat természettudományos területeit érinti, ezért most került a megfelelő helyre, ahol a névtudománnyal a legmagasabb szinten foglalkoznak. Hogy elősegítsem a Nyelvtudományi Intézet válaszát, megküldöm a kimutatásom egy átfésült példányát azzal, hogy még ez is csupán vázlatosan érinti a tárgyban kínálkozó lehetőségeket. Üdvös lenne, ha fölvállalná a továbbvitelét avatott kutató. Kérem önt, segítse ezt elő.

Tisztelettel várom válaszát:

Pető Imre,
nyelvszakos középiskolai tanár.
3200 Gyöngyös, Bocskai u. 10.

.**********

Hogy valóban jól értette a Kedves Olvasó, megerősítem: igen. Küldtem egy értékesnek vélt, de inkább annak tudott meglátást a hun nevek és az ismeretlenségből előbukkant hun nyelv jóvoltából, és felajánlottam, hogy keressenek nálam avatottabb kutatót, nyelvtörténészt, aki vállalja, hogy továbbviszi a tárgy feldolgozását. Minden feltétel nélkül, ügyszeretetből segítek valakinek. Tehát nem én akarom kisajátítani a témát, számomra egyedüli dicsőség a hun nyelv maga. Reméltem tehát, úgy vélem, joggal, a kivételes, csodálatos, fantasztikus nyelvtörténeti eseménynek kijáró figyelmet és lelkesültséget azok részéről, akik a legmagasabb nyelvtudományi intézmény legmagasabb rangú személyiségei. Az ő válaszukat olvassuk most… Egy-két sor után… Közvetve… A választ ugyanis nem én kaptam meg, hanem Balázs Lajos Úr, a MTA Csillagászati Intézetének Igazgatója. Ismételten köszönetemet fejezem ki, amiért Balázs Igazgató Úr volt szíves továbbítani részemre e sok élményben részesítő tudományos titkári levelet. Olvassuk a hunoknak "kijáró" **könyörtelenséggel megírt Dömötör- levelet a magyaroktól elvárható nemes méltósággal! (Előtte még a néhány sor a Csillagászati Intézeté…)**

****

Kedves Peto Ur,

csatoltan kuldom az MTA Nyelvtudomanyi Intezetenek valaszat. Ennyit tudtam az ugy erdekeben tenni. Errol termeszetesen Vizi elnok urat is tajekoztatni fogom.

Udvozlettel,

Balazs Lajos
igazgato

---------- Forwarded message ----------
Date: Thu, 17 Mar 2005 17:38:31 +0100
Dömötör Adrienne"
Subject: csillagnevek
****
*
Íme, most jön a Tudomány (v. ö. hun tuedekh, azaz "tudások") válasza!

Tisztelt Igazgató Úr,

A Kenesei Istvántól nekem továbbított e-mailre és mellékletére röviden a következőket tudom válaszolni:

A Pető Imre által összeállított anyag illeszkedik azon vélemények sorába, amelyek manapság divatosnak mondhatók bizonyos naiv elképzeléseket hangoztató, megalapozott nyelvészeti képzettség nélküli emberek soraiban. Kiindulásuk -- így a jelen cikké is -- az, hogy a "Habsburg-hívő áltudósok" a magyar nemzeti büszkeség letörése céljából elhallgattak minden olyan véleményt, amely a finnugor nyelvrokonságnál -- szerintük -- "előkelőbb", ősibb, egzotikusabb népek nyelveit próbálta rokonítani a magyarral. (A cikk alcímének hivatkozása is erre utal.) **Ezek a** szerzők -- így Pető is -szavakat próbálnak összehasonlítgatni, holott a nyelvrokonság bizonyítékának csak a nyelvtani struktúra RENDSZERES megfeleléseit lehet tartani. Ennek alapján pedig a magyar a finnugor nyelvcsaládba tartozik. Mivel a hun nyelvről a nyelvészeknek sajnálatos módon nincsenek információik (még szókészletéről sem!),így a Pető-féle szóegyeztetéseket nem lehet másnak tekinteni, mint a fantázia műveinek. Pl: a latin "Sol"-t a hun "Napi"-val azonosítja (nyilván a magyarból "visszacsavarva" a szót), a "Venus"-t "Feni"-nek stb. Az ún."értelmezések" a legalapvetőbb szótári-szakirodalmi ismeretek hiányáról tanúskodnak (l.pl.: a fen a fény, a kallódik és a kalap stb.szó rokonítása).

Tisztelettel,
Dömötör Adrienne
tudományos titkár
Nyelvtudományi Intézet

(Az aláhúzással történő kiemelés tőlem származik. (P. I.)

Azonnali rövid válaszom (amelyet – egy nőnek – mégsem küldtem el)

1. Nem értem, milyen – tudományon kívül eső – tényezők váltották ki titkárasszonyból ezen indulatokat. Az én levelem finom hangú volt, dolgozatom stílusa mértéktartóan szerény.
2. Nem tudom, milyen indokkal és milyen jogon söpör be titkárasszony akármilyen közösségbe, amelyről – nem tudom megint, milyen alapon – kiállít egy „magánbizonyítványt".
3. Milyen forrásból merítette a titkárasszony, hogy nyelvrokonítással foglalkozom?
4. Miből szűrte le titkárasszony, hogy nincs fogalmam a nyelvrokonságról?
5. Miért emleget titkárasszony „Pető-féle szóegyeztetéseket"? A hun nyelv szavait miért nevezi a fantázia termékének? (Pardon. Visszavonom. A „Pető-féle" – kifejezés kimondottan kezd tetszeni. Nem semmi, ha már így emlegetik az embert, mint az Egynevűt…)
6. Miért nem ismeri titkárasszony Schütz Ödön ELTE-professzor munkásságát, aki turkológus és armenológus volt, és emlékkönyvtára van az ELTE Múzeum-körút 6-8 sz. alatti „B" épülettömbjében?
7. Miből gondolja titkárasszony, hogy magas beosztása felmenti a magyar nyelvtörténet iránti további és folyamatos érdeklődés alól?
8. Ha egy alacsonyabb beosztású pályatárs mégis többet tudna bizonyos körülmények folytán a tudomány titoknokánál egy adott tudományos területen, és jóindulatú segítségét felajánlja az ügy előmozdítása érdekében, vajon ki menti fel a titkárt a tudományos önkény súlyos vádja alól, ha ezt az önzetlen segítséget megalázó sértéssel viszonozza?
9. Milyen kinevezése, miféle felhatalmazása van titkárasszonynak arra, hogy a „tudományos felfogás" védelmének ürügyén az övével nem teljesen azonos véleményt a diktátori önkény régi korokat idéző indulatával verje le? Hol tanulta titkárasszony az emberi érintkezés alapszabályait, hogy képes a hátam mögött lejáratni durva levelével egy másik intézmény igazgatója előtt? Egy másik szakma képviselője előtt, a saját szakmája emberét? A saját szakterületének többi szakemberével is így viselkedik? Kezdi kivívni ön érdeklődésemet.
10. Milyen szempont szerint választották (kik?) éppen az ilyen habitusú tudóst tudományos titkárnak, hogyan lehet ennyire tájékozatlan a szakirodalomban, valóban nem ismeri vagy nem akarja elismerni a hun nyelvet, amelynek eddig megjelent anyaga bőven elég annak kimondásához, hogy <u>közünk van hozzá, ezért meg kell vizsgálnunk hitelességét.</u> Ki fogja ezt megtenni? Kit képvisel a tudományos titkár? Mit ér az ő tudománya, ha nem érdekli őt a nemzeti értékek számontartása, védelme? Ki ez nekünk, ez a rossz modorú meráni, gőgös Gertrudisz?

10 + 1 Bizony, a **fen** és **fény** testvérszavak. A kalap meg azért rokona a kallódik szónak, mert kallasztották az anyagát, lehet, a gyöngyösi kallómalmok egyikében. Sorolom még: kalina kalpag, kalim (kalimpál!), kaláka (a hun kalka!), kalamajka. Ugye, furcsa, ez ukrán tánc, amit kalákában táncolnak genetikai testvéreink, az ukránok (a Semino 2000 reprezentatív eredményéről bizonyára hallott a tud. Titkárnő); és a kalapács, amivel ütnek? És a kelenda? A bütübe vert szeggel jelzett idő? Ma: kalendárium… Miért kaláka? Mert a kalinát (szl. halina) kalákában kallasztották. És a tintahal? Mi köze hozzánk? Ha kalmár, akkor se? És a kalamárisnak? Talán még a kalács is ? És a kalász, amiből kiütjük a szemet … Ezek közül vajon hányat tagad ki titkárasszony a rokonságból, tehát: kalló, kalap, kallaszt, kalász, kalina, kalpag, kalim, kalimpál, kaláka, kalamajka, kalapács, kalenda, kalangya, kaláka, halina, kalmár, kalamáris, kália, káliasi. Ezek a végén a hun szavak: „malom" és „molnár", azaz „malmosi". E két szó az alapköve eme épületnek, „szócsaládiháznak". Öröm visszapillantani e korántsem teljes albumra.

A másik kifogásolt szóról… Aki nem tartott még gondolatban kezében szkíta bronztükröt, nem mindig veszi természetesnek, hogy a fény szó a fen eredménye, vagy a fenés a fény feltétele. Nem az élezés a fenés, hanem a fényezés. Az él a hun élü szónak felel meg, de ez azt jelenti, hogy jel. (Salgélü: fényjel, égelü: égjel, azaz szivárvány.) A hun Féni szó pedig azt jelenti, hogy fény, és ez a Vénusz hun neve. A tanulság, hogy ne gyűlölettel védjük nyelvi állásainkat és álláspontjainkat, hanem több örömmel, szeretéssel, gyönyörködéssel. És az sem baj, ha kitudódik, hogy nem tartható tovább bizonyos tudományos nézet, mert van helyette nagyobb örömmel vállalható. Írunk másik könyvet, és kész! Olvastam a legújabb finn történelemkönyvben, hogy a finn és a magyar nyelvek rokonsági foka megegyezik a svéd és perzsa rokonsági fokával. Az ő akadémiájuk felerészben a reformisták részvételével működik, és nem tört ki még tudományos polgárháború. Színesebb lett az életük. A hun nyelv példájából látható, hogy működik a mi tudományos intézményünk. Van egy összegzésem HUN NYELVI TANULMÁNYOK címmel, amelynek mottója egy cseh aforizma a hatvanas évekből (Hrabal? Páral?): „Másként illatozik a széna a lovaknak, és másként a szerelmeseknek." Ezt ajánlom mindenkinek. Hiszen mit ér a világ gyönyörködés nélkül?

Visszanézve a kalászra.. Ez ugye szláv jövevényszó… A bajnok szó is… A hun csillagnév? **Bajnekheni: Bajnokavató** csillag! Keni: fölkenés, avatás. Bajnekh: bajnok, még illeszkedés nélküli –nek végződéssel. A hun is a „jóval fejlettebb szlávoktól" (Magyar nyelvtörténet) vette a szót, a délszlávoktól? A (majdani) délszlávokat hol találták meg a hunok? Ha nyelvérzéketlenül csak bebiflázzuk a szakirodalmat (amit a tud. titkárasszony ír számunkra), gondolkodás nélkül

elhiszünk minden szamárságot, és közben dícsérjük okos nyelvtörténészeinket: milyen jó már nekünk, hogy nem kell felfedeznünk semmi újat!

(Megjegyzés: A D. A.-levélben aláhúzással történő kiemelés tőlem származik. P. I.) Nem hinném, hogy a csillagászokat hivatalból köteleznék a nyelvészekénél emberségesebb bánásmódra. Mégis, fényévnyi különbség van a Csillagászati Intézet és a Nyelvtudományi Intézet viselkedése között. Balázs Lajos úr ugyanis nemcsak igazgatóként: emberként is megmutatkozott.

Kevés a nemzet haladásában ellenérdekelt tudós, nem is akarjuk elhinni, hogy létezik ilyen. A pozitív hitet táplálja, ha egy Balázs Lajossal találkozunk.

Tisztelt Balázs Úr!

Köszönetet mondok a segítségért. Azért is külön, hogy bizonyos kockázatot vállalt. Munkám méltó lesz erre. Nem gondoltam, hogy a tudományos fellegvárnak nincsen tudomása az immár egy éve ismert hun nyelvemlékeinkről, így akár jóhiszemű is lehet az elutasítás. Küldök példányt Elnök Úrnak, Igazgató Úrnak, Dömötör Adriennének. A stílus maga az ember... A viszontválaszt közvetlenül a tud. titkárnak írom majd, de ha nem terhelem vele Önt, olvasnivalót küldhetek. Nagyon érdekes Bérczi Szaniszló csillagász-fizikus úr hun nyelvi kifestőkönyve, a teljes ismert szó- és szöveganyagot tartalmazza (a tud. titkár asszonynak ezt küldöm el). Közösen adták ki Detre Csabával, aki első közlője ennek a szenzációnak.

Schütz Ödön turkológusnak, aki javarészt fordította óörményből (grabár), az ELTE "B" épületében a Múzeum - körúton emlékkönyvtára van. Erről azért tudni illenék. Detre az ő munkáját folytatja, már negyedik közlése a hun nyelvnek ez a kifestőkönyv. Először tavaly februárban - a világhálón jelent meg, majd a Turán c. folyóiratban, stb. Ebből mellékelek Önnek is, mert érdekes, ugyanis a hun nyelv a magyar ősi, archaikus állapota.

Szép tavaszt, jó egészséget kívánok Önnek és Szeretteinek, és sikereket.

Tisztelettel üdvözlöm:

Pető Imre.

[Tartalmi megjegyzés, utólag: a fordítás nagy részét Detre Csaba végezte el, a munkában pedig részt vett még Kongur István és Verzár István. D. Cs. nyomán.]

Ez egy újabb próbálkozás, már a sértő titkárasszonyi válasz után

Kedves Titkárasszony!

Még nem válaszolt előző elektronikus levelemre, mégis van újság a témában: kézhez kaptam a Hun szavak, szövegek újabb és ismételten bővültebb kiadását: a Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület kiadásában, Kőrösi Csoma Sándor és Kelet népei címmel. A Nemzeti Kulturális Alapprogram részeként kiadott gazdag szellemiségű könyv a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával immár az ötödik anyagközlés a hun nyelvvel kapcsolatban, elég ahhoz, hogy ne vegyük blöffnek. A téma filológiai állásáról is szó van benne, dr. Detre Csaba Az anyagról és annak történetéről című bevezetője tudósít arról is, hogy nagyon gazdag forrásból meríthetünk.

Titkárasszony nem akar tudni róla. Küldeményeim válasz nélkül maradnak. Dolgozatom nem folytatható, mert alapforrása éppen a hun nyelvi dokumentum. De ez a hun nyelv a magyar nyelvünk ősi állapota. Nem rokon nyelv, hanem a mi nyelvünk. Nemzeti intézményeink nem hallgathatják el létezését még akkor sem, ha a feltárása újból fölvetheti nyelvrokonságunk alapkérdéseit. A nyelvemlékes kor kezdetét "visszatolni" néhányszáz évvel - ez a lehetőség újrarendezheti a korszakolást is, nyelvészeinknek pedig sok örömteljes programot, lehetőséget jelent az "ősmagyar kor" valódi feldolgozására. Nem járható, ezért nem lehetséges a "hun" nyelv elhallgatása. A befogadást legalábbis kezdeményezni - ez az Akadémia - tehát a Nyelvintézet feladata. Mindenképpen várom Titkárasszony előre mutató válaszát ez ügyben. Fokozódó türelmetlenségemet nagy önuralommal fékezve, szeretettel üdvözlöm, "áldott szép pünkösdnek gyönyerő idején".

Pünkösd áldásával kitöltetett a titkárasszony lelke is, és válaszolt, íme…

Tiesztelt Peto Imre,

mivel sajnos csak ismetelni tudnam magam, a kovetkezot szeretnem tanacsolni: problja cikket elkuldeni nyelveszeti folyoiratok szerkesztosegebe.

Tisztelettel,

Domotor Adrienne

Még mindig reménykedve tovább írtam villpostai levelemet, eközben érkezett meg a levél Kenesei igazgató úrtól. Ezért változott a hangnem.

Dömötör Adrienne Tudományos Titkárnak,

szeretetteljes várakozással...

Tisztelt Titkárasszony! Bőséges köszönet “szűkséges" soraiért! Azóta elküldtem Önnek és külön is Kenesei igazgató úrnak a Hun szavak, szövegek egy-egy változatát, de még nem igazolta vissza, hogy megkapta, és hozzákezdett tanulmányozásához. Márpedig a hun nyelv tanulmányozása nélkül nem lehet érdemi választ adni dolgozat-vázlatom szerény kérdéseire sem, amiben pedig módfelett reménykedem. Szeretnék továbbá köszönetet mondani Vizi E. Szilveszter Elnök Úrnak is, hogy volt szíves felkarolni a témámat, de még jottányit sem mozdultunk előre. Úgy vélem, görcsös igyekezetem kiérdemelne már egy csekélyke eredményecskét legalább. Visszajelezhetné [!!!!! A feleségem itt, e pontnál hozta be Kenesei István igazgató levelét, így már erre is válaszolhatok.]

[Hogy mi állt Kenesei úr levelében, kiderűl a levelére küldött válaszomból.]

A kioktatás folytatódik tehát, nem az érdemi beszédkapcsolat. És tankönyveket ajánl igazgató úr, mintha én volnék alulképzett a nyelvészet eme területén, amelyre lépni merészkedtem. És semmi szó nem esik Schütz Ödön ELTE-professzorról. Mi számít tudományos eszköznek nálunk, ha a Hun szavak, szövegek című dokumentumhoz hozzá sem nyúlnak a tudósok? Tisztelt Titkárasszony! Ismét küldök egy (kissé kibővített) változatot, amely Erdélyben jelent meg. Úgy vélem, az egyetem keretei között folytatott tudományos munkát nem befagyasztani, hanem befejezni kell. Tudományos program ("projekt") kell hozzá, újból a kutatás tárgyává kell tenni a hun nyelvet, másolatot kell róla beszerezni, államközi kapcsolatokat felhasználni, stb. Nem kell ezt nekem részleteznem. Ha nem indul el ez a feltáró tevékenység, az eddig megismert nyelvi anyag egyre erősebben követeli igazát, elismerését és befogadását, és egyre gyengülnek az ellene szóló érvek.

Tisztelt Titkárasszony! Kérem, ne sértegessen tovább, a nyelvrokonság kritériumairól vannak fogalmaim, egyetemi eredményeim nem indokolják az ilyen színvonalú "utókezelést", mint amilyenről válaszaik tanúskodnak. Én nem Turán-cikket küldtem, hanem egy dokumentumot, amely megjelenhetett volna egy "tudományos nyelvészeti folyóiratban" is, ha érdekelné e folyóiratokat az ősmagyar kor nyelve. Mint a magyar nyelv és irodalom középiskolai tanára, nem vagyok , nem lehetek közömbös anyanyelvem és szaktárgyam ősi értékei és állapotai iránt, ezért világos választ várok. Most csak egy kérdést teszek fel, hogy elkülönüljön a legfontosabb. Kenesei úr levele mellébeszélés, de egy nyelvtudományi

intézet, ha ez nemzeti nyelvünk tudományát is képviseli, mondanivalóját nem ködösitheti el sokáig, mert elárulja magát. Tehát a kérdésem az, miért nem foglalkozik az Intézet a Hun szavak, szövegek című dokumentummal, amelyet megküldtem kétféle kiadásban, és miért használják levelükben a nyelvrokonság szót. A finn nyelv alapelemeiből tettem vizsgát, jeles eredménnyel, államvizsgám kitűnő volt, a szakdolgozatom névtudományból született. Ha mondattörténetből írtam volna dolgozatot, a szakirodalomban még nem találkozom a Dömötör névvel. Most - az ősmagyar kori dokumentumok napvilágra jövetelével - új lehetőségek nyílnak nyelvészetünk előtt.

Kedves Titkárasszony, nem vonzó lehetőség az Ön számára, hogy egy eddig még nem kutatott nyelvi korszak mondattörténetét írhatja meg? Szövegeink vannak: az eddig ismert legrégebbi nyelvemlékeinknél jó hatszáz évvel régebbiek tűntek elő az ismeretlenségből, és azért nem akarnak velük foglalkozni, mert "erről a nyelvről tudományos eszközökkel bizonyítható ismereteink nincsenek"- ahogy Kenesei úr írta. Hát akkor szerezzen, az Isten áldja meg, milyen "tudományos eszközt" küldjek hozzá az igazgató úrnak? Indítsa el a nyelvi vizsgálatokat, és megtalálja a megfelelő kritériumok megfeleleő mértékű igazolását, nem a rokonságét, hanem az azonosságét.

Bízzon meg valakit, valakiket, valamely egyetemet, stb. Ne beszéljen nekem Kenesei úr nyelvrokonságról meg kritériumokról meg rendszerszerű megfelelésekről, én nem gazdag és előkelő távoli rokont keresek, hanem egy ELTE- tudós tudományos hagyatékának, és nyelvtörténeti

dokumentumainknak az elismerését, megismerését akarom elősegíteni.Várom tehát Titkárasszony érdemi válaszát, amely remélhetőleg biztatóbb lesz az eddigieknél.

Tisztelettel:

PetőImre.

Érthető, ha kissé türelmetlenre fordult írásom hangneme. Még néhány, de nem túl tűrő gondolat egy tudományos titkár levelére…

Nem kívánom követni Dömötör Adrienne tudományos titkárasszony stílusát. A beosztásához illő és kellő tapintatot sem kérem már számon, még tudományos felkészültségét sem vitatom. A tudományos felelősségével együtt járó túlterheltségét is készséggel elismerem, és kijelentem, hogy nem kívánom gondjait szaporítani. Nemhogy viszontbántani, de még védekezni sem akarok.

Csak egyet kérek: legyen tekintettel nemzetemre. Nekünk nincs még egy akadémiánk és nincs még egy tudományunk. Ez a magyar nemzet intézménye, és magas beosztású tudós személyiségeitől elvárja nemzetünk, hogy az értékeknek kijáró figyelmességgel és szeretettel forduljonak nyelvünk és kultúránk felé. (Levelére is csak azért írok választ, mert beavatott egy harmadik személyt is, ahelyett, hogy közvetlenül nekem válaszolt volna.)

Legfőbb gondom levelével kapcsolatban az, hogy semmit sem értett meg abból a kérdésből, amellyel én az Akadémiához fordultam. Ez még nem lenne baj önmagában véve, ha nem akart volna mégis, azértis válaszolni rá. Így és ezért lett a levele bántó, sértő, személyeskedésbe fulladó. Erőlködésből pedig sem tudomány, sem zene nem születhet.

Vissza kell térnem Vizi E. Szilveszter Elnök Úrnak küldött három csillagnévhez: az Aldebaran, Bethelgeuze és Fomalhaut hun csillagnevek lejegyzése a Kr. u. V. században történt, mégis megegyezik a mai nevekkel. Ez azonnal feltűnt nekem. Nézetem szerint ez úgy lehetséges, hogy a hunok régebbi tudás birtokosai, mint olykor az ismert egyetemes tudás. Kértem az Akadémiát, bízzon meg – kérjen fel tudós személyt, hogy ezt a feltevést megcáfoljuk vagy megerősítsük. Felajánlottam a személyes közreműködést, szükség szerint. Ez a feladat talán nem igényel még túl nagy befektetést. Feltételeztem tehát a hun nevek eredetiségét, ezen túlmutatva pedig felhívtam a figyelmet a hun nyelv meglétére, és utaltam magyar voltára.

Úgy látszott azonban, <u>még ez sem érthető a titkárasszony számára, ezért minden megjelent hun nyelvi anyagot a rendelkezésére bocsátottam.</u> Legalább egy visszajelzésre érdemes volt segítségem, hogy megkapta a Hun szavak, szövegek c. dokumentum A hunok művészete c. képes kifestőkönyvben megjelent változatát. Esetleg még: "Köszönöm". Ami azért még alacsonyabb szinteken is természetes…

Titkárasszony azzal gyanúsított meg, hogy visszakövetkeztetett szóalakokkal operálok, a Nap-ból "visszacsavarom" a Napi hun szót, a Feni-t meg a fényből veszem, stb. <u>Nem hitte el tehát, hogy eredeti hun szavakat</u> <u>használok.</u> Nem volna még ez sem baj. Róna Tas András nevű tudós a Mindentudás tv-egyetemén (?) is mindössze három ismert szót említett, de az nem hun volt, mégse dőlt össze a tévé. De ő történész, az egy éve ismert hun nyelv a "tévé-akadémiában" nem egy akadémiai nyelvészeti intézmény kötelező irodalma, amit – ott, legalábbis a titkárasszonynak - illenék ismernie. Ha viszont elkerülte a figyelmét,- nos, akkor – <u>szerényebbnek illik lennie!</u> Kérdeznie kellene ilyenkor, mert abból nem lehet baj, az ember nem tudhat mindent, nem ismerhet minden titkot a titkár sem.

<u>Tehát csak a nagy melléfogás származhatott az oktalan gőgből, a minden tapintatot félresöprő amazoni önkényből.</u> A beadványomban egyszerű, szabatos fogalmazással és a magas tudományos fellegvárnak kijáró mértéktartó, szerény célkitűzésekkel szerettem volna elérni, hogy figyeljenek föl a hun nyelvre. Ehhez kissé más válasz illett volna, más hangnemben. Meg kellett volna köszönnie titkárasszonynak, hogy figyelmébe ajánlottam egy olyan nagy horderejű eseményt, mint a hun nyelv felbukkanása volt, és amiről sajnálatos módon lemaradt, mint Trézi a váci gyorsról. Illett volna szép szóra szép szóval felelni, nem feledve: a stílus – maga az ember!

A gondom mégsem ez, hanem az a nagyobb: a hun nyelv maga. Szó sem volt részemről a nyelvhasonlításról, semmit nem hasonlítgatok semmihez. Nem tartozom a „bizonyos naív elképzeléseket hangoztató, megalapozott nyelvészeti képzettség nélküli emberek soraiba" se, bár ide sorolna D. A. Jeles egyetemi diplomámmal, kitűnő államvizsgával, a nyelvészet negyven éves gyakorlásával, néhány nyelv és nyelvjárás ismeretével, névtani jeles szakdolgozattal, a nyelvészeti folyóiratok előfizetésével engem nem lehet ebbe a kategóriába besuvasztani, bárha a titkárasszony karámjai készen várják a gyanútlan álmélkodót. Titkárasszony figyelmét elkerülte egy aprócska tény: én nem említettem finnugrizmust, nyelvhasonlítást, bár volna róla véleményem. Előkelőbb rokonokat nem keresek a mostaniaknál. Nem választás és érdek számomra a rokonság.

A hun nyelv más kategória: nem rokon, hanem családtag. A hun nyelv a magyar nyelvünk ősi állapota, elődnyelve. Felemelő élmény, vigasztalás. Az Akadémiánk munkatársainak is élmény. De csak annak a tudósnak jelent felszabadító tudományos élményt, aki közel engedi magához a hun szavakat, szövegeket. A diktátor kíméljen meg bennünket. Sem tudós álcával, sem a valódi adathalmok tömegével nem védhet hamis, hazug hadállásokat. Nem kell Neugebeude és a saját Citadellánkról is ránk irányuló ágyúcső. Olyan erődökkel nem uralhatnak már bennünket, amelyek ósdi, erőszakolt dogmákat kényszerítenek ránk. Ki képes még, mely nemzet fia-lánya ilyen mértékű érzéketlenségre, mint amilyet a Nyelvtudományi Intézetben tapasztaltam? A 'metanyelvi erőszak bűvöletében mit bánják' egyes tudósaink, hogy szép nyelvünk el is pusztulhat! A hun nyelv megerősíti a magyart szépségeinek igazában, aki ezt nem akarja, szembefordul nyelvünkkel, miközben belőle él. Amely tudósnak nem kell a hun nyelv, annak nem kell a magyar sem, csak mint élelemforrás. A széna maga, de nem az illata.

De ez is mind csak oktalan dohogás, amit művelek: elismerem, nincs a hun nyelv rászorulva semmi erőlködésre, semmi érte vállalt áldozatra, méltatlan hozzá az érte kifejtett erőlködés, mint az ellene támadó indulat vagy közöny. A hun nyelv győzelme egy magasabb rendű akarat gondoskodása egy nagyra hivatott népről. Hiába az aggodalom is.

Mégis, írtam tovább, mintha nem hittem volna, hogy létezik olyan szerv, intézmény Magyarogszágon, amely ellenérdekelt a magyar kultúra értékeinek feltárásában. Mert még mindig nem hittem el, és nem is vagyok hajlandó kibékülni ezzel. Pedig tudtam, ha elküldöm ezt a levelet, jóra nem számíthatok. De hát nem is volt mit veszítenem.

MTA Nyelvtudományi Intézete
Kenesei István Igazgató Úrnak

Tisztelt Igazgató Úr!

Csillagnevek tárgyában született dolgozat-vázlatomat érdemi vélemény nélkül hárította el Dömötör Adrienne tudományos titkár. Fő indoka az volt, hogy a hun nevek vissza-következtetett névalakok, a nyelvtörténész szakembereknek ugyanis nincsen tudomásuk hun szavak létezéséről. Ezennel megküldöm Önnek a Hun szavak, szövegek teljes anyagát, amely a harmadik közlése már a hun nyelv

létezésének. Így elhárul az érdemi válasz legfőbb akadálya. Pótoltam továbbá a szakirodalom megjelölését, és világosan megfogalmaztam dolgozatom alapvető kérdéseit egy előszóban, a legújabb változatot "villpostai" úton mellékelem.

Önnek, Igazgató Úr, a hun nyelv megjelenésének második változatáról küldök másolatot, egy éve a Turán című folyóiratban is napvilágot látott a dokumentum. Magyar emberként nehéz szívvel élem át tudományos Fellegvárunk ilyen mértékű tájékozatlanságát a nemzeti nyelvünket alapvetően érintő irodalomban, mégha ez Akadémiánkon kívüli, nem kimondottan szakfolyóiratban jelenik is meg. Magyartanárként ennél is szomorúbban látom nyelvészetünk megalkotott értékeinek, tudományos eredményeinek feldolgozatlanságát és tékozlását. Az említett dokumentum ugyanis a Fellegvárunkhoz is tartozó ELTE turkológus – armenológus professzorának, Schütz Ödönnek a tudományos hagyatéka.

Illenék tudnia az Akadémiának, hogy melyik tudósa mikor milyen munkát végzett, és mi lett ennek a sorsa. A Nyelvtudományi Intézetnek a saját tudományos terében ismernie kellene legalább nyelvtudományunk eseményeit, örökbecsű nyelvemlékeink sorsát, tartózkodási helyét. De ha nem ismeri egyetlen tudósa sem az új titkokat, tudományos titkárának feltétlenül tudnia kellene az egy éve már feltárult titokról. Az interneten volt olvasható először, tavaly februártól, Detre Csaba neve alatt. Dr. Detre Csaba Schütz Ödön munkatársa volt, geológusként részt vett a professzor expedíciós keleti kutatómunkájában. A „B" jelű épülettömbben néhány alkalommal eltöprengtem a magyar múlton (sohase divatból!), a Schütz Ödön- Emlékkönyvtárban örmény könyvet lapozgatva pedig azon, mivégre ez az egész írásbeliség és kultúra… Az örmény szent szerzetesek tudása, Meszrob Mastoc betűje, az Iszfaháni-kódex megőrzése, egészen máig, ha még ki se tudódhat létezése?

Tisztelt Igazgató Úr, várom érdemi intézkedését. A hun nyelv itt a fő téma, ez nem egy dolgozat anyagát adja: a magyar nyelvészet reneszánszát jelenti majd. De nem magától és nem magától értetődően.

Tisztelettel üdvözli:

Pető Imre.

Gyöngyös, 2005. április 12.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI HELYETTES ÁLLAMTITKÁR
Ügyiratszám: 4.4.1./409/2005

Pető Imre
úrnak

3200 Gyöngyös, Bocskai út 10.

Tisztelt Pető Imre Úr!

Engedje meg, hogy az iráni örmény kolostorban található nyelvemlékek védelme és kutatása tárgyában Szabó Gyula képviselő úr ajánlásával, Dr. Bozóki András miniszter úrhoz továbbított feljegyzésére válaszolva, az alábbiakról tájékoztassam.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma nagyra becsüli anyanyelvünk őstörténetének a feltárása, nyelvi örökségünk védelme és nyelvemlékek hozzáférhetőségének a biztosítása érdekében tanúsított, elkötelezett magatartását és eddig végzett munkáját. Tekintettel azonban arra, hogy kérelme ügyében a minisztérium (mint nem tudományos szervezet) nem illetékes szakmai véleményt alkotni, javasoljuk, hogy az iráni nyelvi lelet feltárása és vizsgálata tárgyában – a témához értő, nemzetközileg is elismert Kelet-kutatókkal, Irán-szakértőkkel együttműködve (velük közösen, vagy kérvényét szakmai állásfoglalásukkal alátámasztva) – szíveskedjen beszerezni az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának (1051 Budapest, Nádor u.7.), ill. az MTA Nyelvtudományi Intézetének (1068 Budapest, Benczúr u.33.) szakmai véleményét és ennek birtokában a kulturális tárca további intézkedését kérni.
Amennyiben a fentnevezett tudományos intézetek és szakemberek állásfoglalása alapján az iráni nyelvi emlékek vizsgálata fontosnak bizonyul, a kulturális tárca a rendelkezésére álló lehetőségek figyelembevételével, igyekszik elősegíteni a nyelvi lelet elérhetőségének ill. kutatásának a biztosítását.

Az Iránban található nyelvi lelet kultúrtörténeti szerepére és jelentőségére való figyelem felhívását köszönjük. További intézkedéséhez eredményes és sikeres munkát kívánunk!
Tájékoztatom, hogy a fentiekről Szabó Gyula képviselő urat is értesítettem.

Budapest, 2005. augusztus „25"

Üdvözlettel:

Koncz Erika

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA HELYETTES ÁLLAMTITKÁR 5.

1077 Budapest, VII. Wesselényi u. 20-22. Tel.: 484-7100 Fax: 484-7124

Köszönet egy helyettes államtitkári levélért

Először Szabó Gyula országgyülési képviselőt illeti köszönet, hogy kitartó egyeztetéssel, utánajárással elérte, hogy a tárgyban illetékes minisztérium érdemi módon és a kellő szinten járt el. A levél korrektnek minősíthető, mert megjelöli a célba érés módját – útját, és gondoskodik a kellő biztosítékokról is a legfelső szakmai szintek bevonása révén. Érthető és elvárható, hogy

ilyen nagy horderejű témában (döntés előtt…) jelenjen meg a két megnevezett intézmény véleménye. Megértjük a minisztérium elhárító mozdulatát a közvetlen beavatkozást illetően… A szakmai – tudományos ügyekbe közvetlenül nem kíván beavatkozni, ha ez a nevezett intézmények kizárólagos joga, döntési kompetenciája. Érthető. Értessék meg viszont az is, hogy a helyzet fölmutat bizonyos aggályokat és fenntartásokat, és nézzék el nekünk, ha a megnyugvás közben szót adunk ezeknek is…

Nem egészen érthető például, mi történik, ha az állampolgár belefárad az útvesztőkben való kijárat-keresésekbe. Akkor nem folytatódik a nyelvi emlékek sorsának igazítása? Akkor nem feladata a minisztériumnak a kutathatóság biztosítása? Helyettes államtitkár levelét ilyen fenntartásokkal kell fogadnunk, első olvasáskor…

Mert jön utána több aggály is. Mi történik, ha a tudományos intézmény egészének vagy tudományos személyiségeinek ellenérdekeltsége fűződik a támogató nyilatkozat megadásához, a nyelvi kincseinket ismét ott egye meg a fene?…

És az ellenérdek megléte joggal feltételezhető olyan Nyelvtudományi Intézet esetében, amelynek a tudományos titkára szerint "a nyelvtörténészeknek nincsen tudomásuk hun szavak meglétéről". Akkor sem tágított ettől a véleménytől a tud. titkár, mikor e sorok írójától megkapta a Hun szavak, szövegek c. nyelvi dokumentum eddig megjelent változatait. Véleményét osztotta, szó és betű szerint megerősítette az Intézet igazgatója is. Az tehát, hogy vannak hun szavak, akkor válik ténnyé, ha Kenesei István igazgató úr vagy Dömötör Adrienne tudományos titkárasszony megerősíti. ″ (Végképp nem érthető viszont az ellenérdek: nem is sejtjük, mi motiválhatja. Ha sejtenénk, megértőbbek lennénk…)

Másképpen is megfogalmazva, e ritka tudományos tünet úgy hangzik és úgy tűnik föl számunkra, hogy hiába vannak hun szavak,, olybá vehetik, hogy nincsenek. Vagy emígy: "Nem volt még elég a hunoknak a vereségekből, most idejönnek ezekkel a szavaikkal feltűnősködni…" Esetleg még - "Nincs még elég nyelve a hunoknak? Tanuljanak jóval fejlettebb nyelveket a Nyugattól! Stb., stb. A helyzet abszurditása kényszeredett humorizálásba űzi az embert, és mivel magyar ember az illető, kettőt tehet. Egyik: eloldalog, mondván, biztos nem ért a nyelvészethez. Ami akár igaz is lehet, mégsem a lényeget mondja ki ezzel, a lényeg azonban mégis kimondhatóvá válik, ha felocsudik kábulatából, és elhiszi az illető, hogy hülyének van nézve.

Abban a pillanatban csak egyre tud gondolni: hogyan történhet ilyen a mai korban Magyarországon. Elküldöm szép hangú levélben a hun nyelv megjelent dokumentumait. Meg se köszönik. Egyszer leírják neked, hogy ők nem tudnak hun szavak létezéséről, ezekután maga Attila király is megjelenhet és igazolhatja magát előttük, beszélhet élénk gesztusokkal, fakupával a kezében, nincs hun nyelv. Hogyan gondolja a Kulturális Örökség Minisztériuma, hogy Dömötör Adrienne asszony fontosnak fogja érezni a hun nyelv kutatását, és javaslatával támogatja ügyét, ha még el se ismeri létét? Ez tehát olyan csapda, olyan ködösítés, ami fölöslegessé teszi a további lépéseket.

Nem tagadva Koncz Erika h. államtitkár levelének korrektségét, ily fenntartásokat kell hangoztatnunk, amiről bizonyára nem tud a minisztérium. Mit lehet ilyenkor tenni? Jó lesz-e,

ha energiáink összeszedésével továbbcipeljük batyunkat, amit a mégis létező véletlen csodája helyezett hátunkra? Kell-e a magyaroknak a hun nyelv? Kezdek medializálódni sikervággyal egy győztes szavazást kilátásba vetítve. Szavaztassuk meg az állampolgárokkal a témát! Kérdések lehetnek: 1. Van-e hun nyelv? 2. Ha folyton csak öldököltek a hunok és kipusztították magukat, kell-e nekik még nyelv? Igen vagy nem a válasz. 3. Elhiszi-e, ha maga a Magyar Tudományos Akadémia mondja, hogy semmi szükség a nyugdíjasok pénzét hun nyelvre költeni? Ismertetem a szavazás végeredményét…

Nem én kívántam abszurd gondolatokat. Nem tudok mégsem szabadulni tőlük, mert abszurd a helyzet, amelynek a létrehozásában pedig a legcsekélyebb mértékben sem vettem részt. Mégis folytatom! Többen szeretnék, ha abbahagynám, ezeknek száma nem lehet kevés. Sokszor gondolok arra a lehetséges szavazásra, amelynek eredménye egyre inkább aggaszt, mégis szeretném megrendezni, mert a szembenézés bátorsága tölt el, valahányszor ellenségeinkről esik szó. Rá kell jönnöm azonban arra is, hogy az áldozat hősiességét jegyzik bár, de az okosok nem követik. És olykor meghátrál az oroszlán is, legalábbis a túl strapás üldözés előtt.

A tanácstalanság és a hülyének nézettség helyzetében olykor összegződik a gondolatok lánca, és az egyedül követhető megoldásként a megvilágosodás szent állapota kínálja magát: tudni kell, azértis meg kell tudni, meg kell tenni! Végig kell menni ilyenkor az úton, hogy ne örömködjön vereségünkön, meghátrálásunkon az, aki nem érdemli még az ilyen örömöt sem, mert ennek ára egy másik ember szomorúsága. Miért örüljön más az én vereségemnek, éppen az, aki a vereséget előidézte? Aztán: van-e egyáltalán öröme vereségemen? Hátha nem is örül? Hátha nem is érzi, csak kissé megnyugtatja, hogy megszabadult végre egy okvetetlenkedőtől…

Nem szabad abbahagyni, tisztán kell látni, miért tartja vissza az intézet magát a cselekvés vállalásában. Olyan sok indoka lehet még annak, amiről fogalmunk sincsen. De miért nem beszél róla? Nem akar idegent beavatni az intézményi gondokba? Az is lehet, hogy az egzisztencia féltésének sok egyéb oka is van. Talán be akarják zárni az intézetet, és ezért nehéz a helyzet, fojtó a levegő, én meg jövök most a hun nyelvvel.

Még mennyi rokonszenvező, szolidáris gondolat ébred az emberben, és már azon töpreng, felajánlja szakszervezetének segítségét a nyelvtud. intézeti dolgozók megsegítésére. El kell hesegetni ezeket a terméketlen agyalásokat, szóból értünk, és én sok lehetőséget alakítottam ki, hogy beszélő viszonyba kerüljek az Intézettel, mindhiába. Cserébe jött a kisiskolás lecke a nyelvrokonság ismérveiről, és a lemez bekapcsolása: nincs tudomásunk hun szavak létezéséről. Végleg eldöntötte a belső vitát a HELYZET!

A helyzet pedig az, hogy nincs más módja méltóságunk megőrzésének. Ránk kényszerítették a döntést ridegséggel, sértéssel, a nemzeti üggyel szembeni érzéketlenséggel, hideg gőggel, lenézéssel, kirekesztéssel és minden negatívummal, ami lehetséges volt ebben a folyamatban.A HELYZET pedig parancsszerűen adta ki a feladatot: követni lelkiismereted szavát! E lelkiismerettől vezérelve esküszöm, a magyarok Istenére, hogy hun őseink nyelvéért győzelemig vívom a harcot: ellenségeit beismerésre kell késztetni, a döntési helyzetben lévőket döntésre bírni vagy távozásra őket felkérni. Ha nem változik álláspontja, elérni távozását, hisz magyarellenessége miatt nem dönt a javunkra, a magyar tudomány javára. Egy nemzet

értékeihez nem lehetünk hűek csak ténylegesen, tettek révén, aki nem tesz értünk, ellenünk tesz. Qumrán kincseit nem bízzuk a Fatahra, az al Ahrámot nem őrizheti a Moszad.

Hogy világos legyen fogadalmam, esküm… Minden lehetséges eszközzel, a győzelem eléréséig viszem a hun nyelv ügyét, a győzelem pedig az, hogy a nyilvánosság számára bejelenti a Magyar Nyelvtudományi Intézet, hogy az eddig megjelent hun nyelvi dokumentumok tudományos programba vételét az Intézet megkezdte. A nyelvi lelet nagy értékű, érinti a magyar nyelv őstörténetét, ahhoz köze van.

A minden lehetséges eszköz mellett betartom a fokozatosságot, a megegyezésre törekvő, nagy türelmet tanúsító magatartást. Több sértést azonban nem tűrök el.

Udvarias de makacs leveleimet elúnta Dömötör Adrienne titkár, és radikális lépésre szánta el magát, hogy megszabaduljon tőlem. Levelemet elektronikus úton "összekuszálta", és így küldte vissza mint olvashatatlan abrakadabrát. Hun csillagnevek tárgyú dolgozatvázlatomat átadta a finnugor osztálynak, ahonnan Oszkó Beatrix tudósnőtől kaptam választ, egyszerű és kedves hangút. Csupán ez megnyugtatott, bár tudtam, hogy nincs hosszú pórázon, érdemi válaszra a hun nyelv ügyében nem számíthatok, és ez nem rajta múlik. Szünidő múltával visszatértem a fő kérdéshez abban a reményben, hogy a beszédkapcsolat mégis kedvezően hat az Intézet gondolkodására, esetleg eloszlik némely aggodalom, amely egzisztenciális árnyalatú is lehet… Most erre a levelemre várom a választ, íme…

Kedves Oszkó Bea!

Remélem, jó szabadsága volt, váljék egészségére!

Azt kérem, nyugodtan fogjon tennivalóihoz, ésszerű sorrendet követve. Nem sürgetem, sőt kérem, bizonyos megfontolások tegyék bölccsé a válaszadásban. Gondolja át, mire várok feleletet, mire intézkedést, és tekintse át a lehetőségeket, hogy ne áltassuk egymást. Előző levelem néhány pontjára nem tért ki, így engem mindig ismétlésekre késztet. A legfontosabb az, hogy legyen őszinte, mert mindenkinek csak egy bizonyos területre érvényes a felhatalmazása. Értse meg a kérdésemet, és arra válaszoljon, amit kérdeztem.

Kevés helyen ért ilyen élmény, mint szűkebb szakmám legfelsőbb szintjén ért, hogy ti. nem értette meg a kérdésem, mégis válaszolni akart rá, ráadásul fejbevert a meg nem értett kérdésem miatt. Ezt szeretném elkerülni.

Tehát mindent átgondoltam ahhoz, hogyan állíthatok "jótékony csapdát" az Akadémiának és Intézetnek, amelybe bekerülve egy örömteli folyamat indulhat el: a hun nyelv megismerése. Minden nemzet és ország minden magas rangú intézménye boldog örömmel dicsekedne és nagy publicitást adna Nyugaton is ilyen eseménynek. Mindenki erről beszélne.Tele volna vele a tv, minden médium... És - csak nekünk adatott meg, hogy V. századi előkerült nyelvemlékeinknek örülhessünk! De minek ide szenzációs nyelvi lelet, minek az írástudás győzelme a pusztító időn, minek a kultúra győzelme! Van már nekünk Győzike!

Az elhülyülés ellen tenne, tehetne az ilyen élmény megmutatása, megnövesztése. Minek? (Jó Kosztolányi... Minek a lélek balga fényűzése...) A dolgozat-vázlatom csak kedvhozó... Nem kifejtett semmi. Elmondtam Kenesei úrnak: avatott nyelvészeket vár a hun nyelv. A néhány példa is szenzáció! Néhány bizonytalan értelmezés később kap majd értelmet, de sok a bizonyosság is, és ez elég ahhoz, hogy értéknek tekintsük, és kimondjuk:

közünk van hozzá, foglalkoznunk kell vele. A nyelvintézet állásfoglalása kell bármilyen lépéshez, hát éljen szakmai, véleményadó jogával! Milyen alapon utasítja el az igazgató a gondolatot!? Hogyan zárhatja le a tudományos titkár a kérdést azzal, hogy a nyelvtörténészeknek nincsen tudomásuk hun szavak létezéséről? Vegyen tudomást róla, megküldtem, megvan,

Detre Csaba, Kongur István, Verzár István munkásságát ha nem ismeri, a tudomány titkárának ismernie kell Schütz Ödön armenológus- turkológus professzor nevét, akinek emlékkönyvtára van a Múzeum körút 6-8 szám alatti ELTE-tömbben.

(Tömb... a hun tumba: "buzogány". A tom - vasat jelent.A tumba a középkorban: jelző- vagy emléktömb. Mit gondol, Tomi üdülőhely nevével nincs összefüggésben? Hunul ez "vasi". Tudja, mi Esztergom hun neve? ASARKUNA. Azaz: Világkönyök.Egy arab térképen találtam. Lehet a hun nyelvet száműzni? Az **elve** szó 'életteret' jelent. Ebből érthető meg Havaselve, Erdőelve...) Mennyi ellenőrzésre váró adat, sejtés, hipotézis.

Kedves Bea, ne vegye rossznéven az elkalandozó "gondolatmenettelenséget" (V. ö.: szóragozás ~ szórakozás!), de a nyelvhasználatból nem tudom kiiktatni a játékos futamok lehetőségeit. A gépből könnyű majd törölni. Komoly útra jutva...

A hun nyelv eddig megjelent anyagát feldolgoztam. Most 102 oldal. Nem kellene lenézéssel elzárkózni előle, nagyon gógyis munka, szívesen vinnék egy példányt belőle, lektort keresek. A Múzeum- körúton az idegen nyelvek anyagát kell megnézetni, magyar nyelvtörténész is kell. Azért fordultam az Akadémiához, mert egy ismeretlen nyelvbe tévedtem, és segítségre szorulok, miközben adok is segítséget. De méltatlan támadás ért, és ezt nehezen tűröm el. Minden lehetőséget felmértem, és felhasználok, ha nincs más mód a hun nyelv elfogadtatására.

Nem kellene ezért így kardoskodni külső személynek, ha a belső személyek a helyzet magaslatán állnának.

Ezekkel a szertelen gondolatokkal köszönök el, és újból kérem, hámozza ki a megválaszolandó kérdéseket és kérésemre is válaszoljon, szeretettel kérem.

Szeretettel üdvözlöm is: Pető Imre.

……

Mint végső lehetőséghez, úgy nyúltam a régi levélhez, hogy elküldjem : az Elnöknek!

……

A Magyar Tudományos Akadémia Elnökének,

Vizi E. Szilveszter Úrnak

Tisztelt Elnök Úr!

Köszönöm a közbenjárását a csillagnevekről készített dolgozat-vázlatom ügyében. Intézkedéséből és leveléből megállapíthattam (ha szabad ilyen személyes hangon fogalmaznom) : ebben is, mint megjelenésében, elegáns a stílusa. Hallgattam előadását, láttam szereplését. Büszkén… Köszönettel élek Balázs G. Lajos úr felé is, mert megértette, hogy felvetett kérdéseim nem természettudományos jellegűek, és a közben számára eljuttatott kiegészítő közléseim lényegét továbbította a vélelme szerinti legilletékesebb helyre. Balázs úr eljárása is méltó volt az Akadémia magas szintjéhez.

Ugyanezt, sajnos, nem mondhatom el Kenesei István igazgató úrról, aki átadta a feladatot a tudományos titkárnak, és vélhetően egyet is értett az elkészült válasszal, amely számomra sértő, egy másik intézmény előtt lejárató, és ami a legnagyobb baj, szakmailag hibás volt. Az Akadémia kicsinyítésében működnék közre, ha elfogadnám. Új választ kérek, tisztelettel, a következő indokok alapján:

1., nyelvhasonlítással nem foglalkoztam;

2., őstörténettel sem;

3., mai névalakokat nem vetítettem vissza az ősmagyar korba, visszakövetkeztetéssel egyáltalán nem foglalkoztam; semmi egyebet sem, tettem, amit a tud. titkár állít rólam. Egyetemi eredményeim jelesek-kitűnőek, polcaim roskadoznak a szakirodalomtól, a nyelvészeti publikációkat folyamatosan jegyzetelem, idegennyelv-szakos is vagyok. A titkárasszony elfogultan minősített, és Pető-nek nevezett. Csak így. Titkárasszony kifogásolta a Napi és a Feni hun szavakat. De hát én nem szabhatom meg a hunoknak, hogy hogyan nevezzék el a csillagokat! Néhány szó származását és rokonsági körét illetően eltér a véleményem a „hivatalostól", de ez nem „a szakirodalom ismeretének a teljes hiánya", mint ahogy a „vádirat" fogalmaz. A fen és a fény szó közös származású – álláspontom szerint. A dolgozat-vázlatom azért említi meg, mert eltér a felfogásom az ismerttől. A Kalujnijdzsiszegh hun szó első tagja a kalló, kalina, kallaszt, kallódik, kalapács, kalendárium szavak rokona, aki ismeri a gyapjúfeldolgozás fogalomtárát, nem csodálkozik. Mind az ütéssel kapcsolatosak. A rombusz hun neve ezért „*ütöttnégyszög*". A kal tő rokona a kaj, csak ez a haj-lítással függ össze, tehát a Kalujnijdzsiszegh Kajlanégyszögként is értelmezhető. A Delphinus csillagkép hun elnevezése ez egyúttal.

Tisztelt Elnök Úr! A tudományos titkár feladata az is, hogy figyelemmel kísérje az Akadémián kívüli nyelvészeti – nyelvtudományi jelenségeket és folyamatokat, nehogy a szakirodalom ismeretének teljes hiányával vádolhassák. Mert az „apokrif" nyelvészet is mondhat ki értékes igazságokat. Sok eretneket felmentettek már a vád alól, a szerencsésebbeket még a máglya előtt. Az ilyenek megélhették még a prófétaságot is. Elnök Úr programja és akadémia-eszménye nem a zártságot, kirekesztést, éppen az ellenkezőjét fejezi ki, a szereplései a tudomány megnyílását szolgálják.

KÉREM, NYÍLJÉK KI ELŐSZÖR ÖN A HUN NYELV FELÉ, HOGY MEGNYÍLJANAK AZ INTÉZMÉNY KAPUI IS. HUN-MAGYAR NYELVEMLÉKEINKET FOGADJA BE A NYELVTUDOMÁNY, LEGYEN NEMZETI PROGRAM, ÁLLAMKÖZI KAPCSOLATOKKAL SZEREZZÜK MEG A SZÜKSÉGES HIVATALOS MÁSOLATOKAT AZ ISZFAHÁNI-KÓDEXRŐL ÉS A KRÉTAI- KÓDEXRŐL, HOGY TUDOMÁNYOS INTÉZMÉNYEINK NE MARADJANAK LE AZ ÉVEZRED ELSŐ IGAZI MAGYAR SZENZÁCIÓJÁRÓL! EGY ROKONSZENVES AKADÉMIAI ELNÖKTŐL VÁROM ANNAK BEJELENTÉSÉT, HOGY VANNAK KR. SZ. UTÁN 500 KÖRÜLI IDŐBŐL ŐSMAGYAR KORI NYELVEMLÉKEK: SZÓGYÜJTEMÉNY ÉS SZÖVEGEMLÉKEK, KÖZTÜK A TIZESZAWVA, A TÍZPARANCSOLAT ÓKORI, KORA-KÖZÉPKORI LEÍRÁSA. A CSILLAG-DOLGOZAT ÉRTÉKEI IS HELYÉRE KERÜLNEK AKKOR!

Tiszteletteljes üdvözlettel és várakozással csatolom levelemhez a HUN SZAVAK, SZÖVEGEK Detre Csaba általi harmadik közlését, a saját példányomat, bizalmam jeléül. Egy év régen letelt az első megjelenése óta . Akadémiánknak, Dömötör Adrienne szándékos vagy jóhiszemű elzárkózása (tájékozatlansága?) ellenére is, meg kellene szólalnia.

Szép tavaszt, tartós egészséget Elnök Úrnak!
Szívből üdvözli:

Pető Imre

Gyöngyös, 2005. március 31.

Kísérő levél a Magyar Tudományos Akadémia Elnökének

Tisztelt Elnök Úr!

Hosszasan töprengtem, van-e értelme elküldeni egy régi levelet. Azóta elkészült a Hun nyelvi tanulmányok c dolgozatom, amely száz oldalon összefoglalja a hun nyelvről általam leírtakat. Baráti közlésnek szántam munkámat, és ha mégis többre becsüli valaki, megtisztel vele.

Az Akadémiának is szántam, a figyelem felkeltését kívántam elérni vele a hun nyelv iránt. Most jött el az ideje az elküldésének, így szerkezetében is méltónak mondható a munkám a tárgyához: az Akadémia Elnökéhez írott sorok zárják le.

Személyes elégtétel is a mű. Szaktárgyaim a magyar nyelv és irodalom, az orosz nyelv, a rajzolás és festés. Egyik szaktárgyamat sikerült méltó szellemi befektetéssel, szép dolgozattal lezárni. Nem tudom, a többire ad-e még időt a Mindenség Ura.

Tisztelettel üdvözlöm:

Pető Imre.

Kelt Gyöngyösön, 2005. szeptember 3-án, szombaton.

A Mindenség Ura nem engedte, hogy ilyen elszomorító élményekkel záruljon a hun nyelvvel való ismerkedésem és szövetségem. A szkíta nyelv kárpótló adományával megadta számomra a tehetetlenség állapotából való felemelkedés erőit. Megadta a küzdés megnövelt értelmét. Azóta nagy és örvendetes események zajlottak le a nyelvtörténet szakterületein, nemzetközi figyelemre is érdemes, „rendszerváltó" értékekkel és kihatásokkal. Megjelent Mario Alinei professzor Ősi kapocs című könyve az etruszk-magyar nyelvrokonságról, Angela Marcantonio professzor súlyos nyelvészeti szintézise Az uráli nyelvcsalád címmel. A hazai válasz – jellemző módon – nem a nyelvészet szakterületéről érkezett, mégis valójában ez folytatja a külföldi szaktekintélyek feltáró tevékenységét, mely a magyar nyelv eredetét mélyen érintő. Varga Csaba a magyar és ógörög nyelv szókincsbeli és nyelvtani megfeleléseit tárta fel legújabb könyvében: Az ógörög mint a régies csángó nyelv. Kissé megnyugodva folytatom munkámat, a hun- és immár a szkíta nyelv tudományos befogadásáért, a lehetőségeim szerint, az emberséges módszerek teljes körű felhasználásával.

Elképzeléseim szerint az ismert, jeles személyiségeinkhez fordulunk, hogy mozgalommá növeljük az ősi nyelvünkkel való fokozott törődést, a hun és szkíta nyelvi kincsek tudományos feldolgozásának, befogadásának szorgalmazását.
(A következő fejezet – lehet, hogy a következő oldalon kezdődően-, a szkíta nyelvi elemek bemutatása, bizonyos szintű szemléltetése.)